

IVAN Antunović

SLAVJAN

zkuvh.org.rs

*v na
boš Šajin Kujundažić.*

SLAVJAN

NA SVETIH DNEVIH

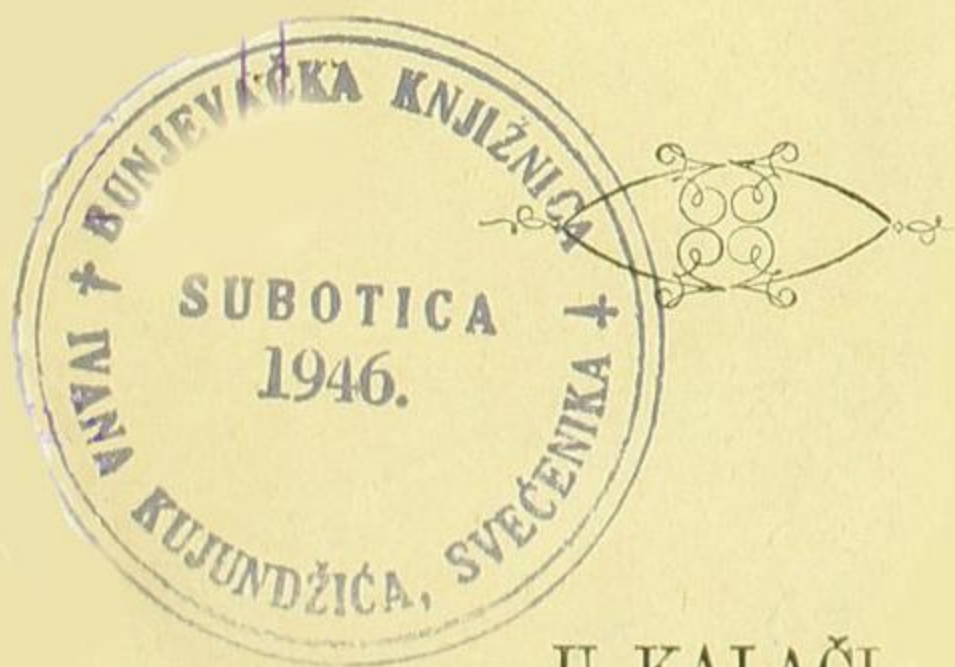
ILI

BLAGDANIH CRKVENIH.

NAPISAO :

IVAN ANTUNOVIĆ,

UREDNIK „BUNJEVAČKO-ŠOKAČKE VILE.“

U KALAČI,

TISKOM MALATIN I HOLMEYER.

1875.

PREDRIEČ.

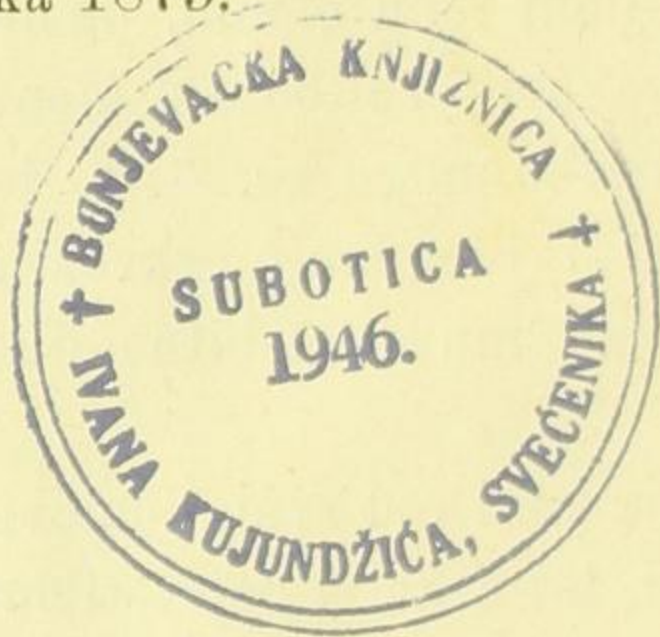
Uvjeren, da je onaj najvećim prijateljem svojega naroda, koji mu sve svoje fizične i materijalne sile posvećujući, u njemu samo čovjeka u čovjeku nazire, te mu sve ono, što mu je kao čovjeku toli za tielo, koli za dušu njegovu nužno, donosi i ponudja : dolazim evo i ja tom namjerom k' milom rodu momu, da mu — ako i ne velikimi darovî, kakovih žalibože u mene neima — nazočnom knjigom koliko mogu koristim, želeći, da ga ona o naših svetkovinâ i blagdanih crkvenih pouči, podučavajuć zabavi, i tiem mu možebitne duge časove njegove prikrati.

Tko i sbilja kani rod svoj, domovinu svoju u pravom smislu usriećiti, taj neka si najsvetijom dužnosti smatra, svojemu narodu takova sriedstva u ruke davati, po kojih će ovaj pravu i jedino spasonosnu stazu pronaći, njom sigurno, neuzkolebivo i odvažno putovati, te u vječno blaženstvo dospjeti moći. Podaj čovjeku najveće ovoga svijeta blago, a nedaj mu uza to spasonosnu lûč istine te pojam o božjoj pravednosti i vječnomu životu, dao si mu u ruke nož, da sve okolo sebe, a napokon i samoga sebe posieče i zakolje. Ti si mu dao sve, čim će uzbuktalim svojim strastim zadovoljavati, jedino za vlastiti trbuh živjeti, te oholaj krajlici taštine vîerno služiti, ali ne-

dvojbeno i u vječnu propast strmoglaviti se; jer „prije će deva kroz igleno uho proći, nego li će bogatac u kraljevstvo nebesko unići,“ — a „što koristi čovjeku, ako i cieli svijet zadobije, a na duši svojoj štetuje?“

Sadržaj ove knjige, bio je ponajprije — mojim troškom i uređivanjem izlazećoj — „Bunjevačko-šokačkoj Vili“ namijenjen, u kojoj je nekoliko odlomakâ već i tiskano bilo; nu počiem je sadržaj ovoga dielca, gledom na malen prostor prije spomenutoga lista, preobširan: to — da milom rodu ponudu donesem — odlučih „Slavjana“ izdati, te ga rodu u slici knjigê tom toplom željom uručiti, eda bi mu ovaj što više koristio, te njemu i meni, spasenje dušê pribavio.

U Kaloči, na dan svetog Josipa obiteljskog i narodnog odvjetnika 1875.

P i s a c.

O svetkovinâ u obće.

Svaka svetkovina, bila ona ma koje vrsti i razreda, označuje kakov vjerski čin. Pa budné je naša sveta crkva, majkom vaskolikoga ljudstva : to ona poput Boga, koji je dao Mojsiji svoje zapoviedi na dvie kamenite ploče napisane — tvori, i nauku božju u svetkovinâ na uspomenu pojedinih vjerski činâ božjih odredjenu, očituje. Kao što je u „Koledaru“ razdieljena sva godina po svet-cih u njoj razmjesćenih, isto je tako i sva vjera, u svet-cih, kano otkrivena nauka.

U svetom pismu nalazimo, da se je Adam u raji zemaljskom, prije pâda svoga, s' Bogom družio, dočiem uhvanje naše teži, a vjera nas sveta uči, da je prava i jedina radost naša, Boga licem u lice gledati i njega uživati, buduć da je u njemu sve ono, što je liepo, dobro, sveto i izvrstno, riečju, da su u njemu sva veselja, raz-košja i blaženstva, u najvećoj mjeri sadružena. Uslied toga sveta majka crkva se je pobrinula, da i mi poput drugih nebrojenih — reć bi — svetih božjih, ovdje na zemlji živeć, nekim načinom s' Bogom se sastajemo, te je u tu surhu, kao vienac prekrasnoga cvieća, poredala u godini razne svetce i blagdane crkvene.

Ljudi, koji su se i u davnijih vriemenih medju najučenije brojili, razširiše, u novije vrieme tisućstruko zasljedočenu i potvrđjenu istinu, da ćemo samo vazda onakovimi postati, s' kakovimi se tečajem našega života družili budemo; iz toga razloga upravo ljube Slavjani i miluju svetce, poklie hoće, da po nauci Isusovoj postanu

i oni izvrstni, kao što je i otac njihov nebeski, najmre Bog svemogući, uzor i dika svih izvrstnostih. Pa počiem oni sami posebi nikda znali nebi, što im — da nuždu izvrstnost steći uzmognu — činiti valja, to oni kao dobra djetčica, svetu majku crkvu slušaju i od nje se uče, da je od neobhodne potriebe svetu misu i propovied (prodiku) slušati, te uza to što česće sveta otajstva (sakramente) primati, zada po njimi malo po malo onu izvrstnost postići uzmognemo, koja će nas vriednimi i dostojnimi učiniti moći, da budemo primljeni u društvo i sbor angjelâ i odabranikâ božjih.

Nedjelja ili dan gospodnji.

Izmedjuh snih onih danâ, u kojih crkva zabranjuje raditi, prvo i vanredno mjesto zauzimplje nedjelja, ili dan gospodnji. Puk, koji umije ovu po namjeri svete majke crkve svetkovati, mora se sriećnim i blaženim osjećati već na ovom svijetu, dočiem ga niti vječno blaženstvo mimoići neće.

Nedjelja je izmedju svih svetih i Bogu posvećenih danâ, najstarija svetkovina, koja se, jedinom tom razlikom, što se svagdje u jednom te istom danu neslavi i neobdržaje, kod svih gotovo narodâ, krsćanâ, židova, turakâ i poganâ. svojim načinom svetkuje. Ovo nam zasvjedočavaju oni muževi, koji su mnogogodišnjim svojim putovanjem, raznih neznabožnih narodâ običaje kao i svetkovanje nedjelje iztraživali. Oni, ma su se na koju stranu svieta okrenili i zaputili, svagdje su ipak samo to

našli, da tamo živeći narodi, sedmi dan od ostalih danâ odlikuju i ovaj svetkuju.

Predanje, da je Bog šest danâ sviet stvarao, sedmi pako odpočivao, nije se moglo iz društva čovječanskoga izgubiti.

Prije Mojsije, koji se je česće s' Bogom razgovarao i pet knjigâ svetoga pisma napisao, znali su ljudi po ustmenom predanju, da je ovaj dan Bogom u tu svrhu opredieljen bio, da mu se, najmre Bogu, svaki čovjek dušom i tielom klanja, njega slavi i vrh svega navisuje, — a po Mojsiji je čovjek na temelju zapoviedih božjih i naredbu dobio, kako nedjelju napose svetiti ima.

Prvi čovjek je iz ustâ božjih čuo i primio, a svaki drugi se izkustvom naučio, da neima niti može biti drugog koga izim Boga, koji bi mogao štogod stvoriti; što kada je čovjek razmatrao i uvidio, da se sve na svijetu miče i kreće na zapovied vječnjega tvorca, nije se mogao uzdržati da nepadne na koljena, i da se tomu stvoritelju svom poniznosću nepokloni.

Na proslavljenje nedjelje je u starom zakonu određeno posvetilište; pa počiem je svaki stvor iz rukuh božjih izišao, zabranjeno je čovjeku u onaj dan, u kojem je Bog odpočinuo, išto raditi.

Odkupljenjem svojim je Isus nedjelju još većma uzvisio, poklie je upravo taj dan od mrtvih uzkrsnuo, a petdeseti dan poslie svoga uzkrsnuća, u nedjelju Duha svetoga nad apoštole poslao. Uslied toga svetkuje se kod krsćanâ jošter i danas u nedjelju uzkrsnuće kano krunicanje velikoga djela odkupljenja, kao takodjer i poslanje Duha svetoga, prikazivanjem one neoskvrnjene žrtve, koja je jedino kadra bila za pravdi božjoj počinjenu uvriedu, Bogu zadovoljiti i nas šnjime izmiriti.

Nije dopušćeno taj dan ni čovjeku niti životinji što-
god raditi, zada se tieme dokaže i zasvjedoči, da sve što
je stvoreno, iz milosti božje živi i hraní se. To je daka-
ko čudno za one ljude, koji sebe oholosću — reć bi —
na priestolje božje postavljaju, scieneći, da su vlastite
svoje srieće kovači i graditelji, akoprem bi sé svakim
trenutkom o protivnom uvjeriti mogli. Mi Slavjani nei-
mamo volje ovakove zabludjele stvorove nasliedovati, zna-
juć, da su sliepi, te će kao takovi sebe, a i one koji se za
njimi povelí budu, u propast strovaliti. Slavjani tvrdo
vjeruju u providnost božju, te Boga kao stvoritelja svake
stvari, gospodarom neba i zemlje, dakle gospodarom i
vriemena pripoznaju; pa buduć znaju, da će svrhu vrie-
mena, jednoć strog i osbiljan račun Bogu davati morati,
nesmiju i neusudjuju se, da štogod od nedjelje odkrnje.
Ta tko bi smjeo štogo d od božjega uzeti, da sebi prisvoji?
a u nedjelju raditi, nećini upravo ništa drugo, nego od
božjega odkinuti, i ovo sebi u vlastništvo prenieti.

Nedjeljna radnja pokazuje da ili nevjerujemo u
providnost božju, pa zato nerazumijemo što molimo mo-
litvom gospodnjom „kruh naš svakdanji daj nam,“ ili
pako očituje našu oholost, u kojoj vrhovnost božju neće-
mo da pripoznamo, nego slični Luciferu mislimo, da
možemo poput Boga svijetu zasjati, ili napokon očitujemo
našu lakhomost, koja ni Boga ni čovjeka nepriznaje, te
se lachkoumno za tâtih, koji grabe što nije njihovo, pova-
djamo. — Bog je ostavio takovu slobodu čovjeku, kako-
vu mu nikakovo čovječje društvo niti zajednica nedaje,
nu mu nije na volju ostavio, da može gazití zapovied o
svetkovanju nedjelje; pa ako ga u oskvrnjivanju ove, na-
silnimi sriedstvi i neprieći, čini to zato, što hoće i želi,
da mu se čovjek ne silom, već tiem više dobrom voljom

i iz ljubavi klanja, štuje i slavi, pridržajuć si kraj toga najveće pravo i vlast, čovjeka u svako vrijeme na račun povući. Smiešno je dakle i pomisliti si čovjeka, koji se, radeć u nedjelju, stavlja u protivnost s' angjeli i svetl ljudi, da svojim razuzdanim strastim ili opakim možda drugovom ugodu.

Nije Bog gospodarom nedjelje nikoga postavio, niti je ovu kome na razpolaganje pripustio, s' toga dakle ni gospodin niti sluga neimaju vlast nedjelju radom oskvrniti i potlačiti. Gospodar nije ovlašten nedjeljom slugu na posao goniti, a sluga neima vlast ovakovu zapovied gospodarevu poslušati, nego se izriek svetih Apoštolâ Petra i Ivana „većma se imamo pokoraviti Bogu nego ljudem“ — čvrsto držati.

Bog, koji je stvorio čovjeka, dobro je poznavao njegovu narav, poklie je upravo on ovakovu u njega ulio. Preveć je smiešno dakle, kada se čovjek, bio on mà u kako velikom dostojanstvu, časti i činu, hotice uplieće u naredbe božje, pak hoće, da stvoritelja u mudrosti prestigne i nadmaši, misleć, da će čovjek sriećniji i napriedniji biti, ako nedjeljom poslovaó bude. Usuprot tome, tko je život ljudski pozorno razmatrajuć pratio, mogao je lasno bez svakog truda opaziti, da nedjeljnja radnja nije jošter nikoga obogatila, nego ga naproti, ako ne prije ali sigurno pod starost, na prosjački štap oborila. Takovi se prizori žalibože jošter i današnjim vremenom pomaljaju, akoprem se uzprkos tome, jošter niti sada mnogi opametili niesu.

Prva i najveća svrha nedjeljnoga odpočivanja, u božjih je zapoviedih izražena, glasom kojih se svaki čovjek poziva, da žrtvu zahvalnosti Bogu stvoritelju, odkupitelju i posvetitelju — dakle presvetomu Trojstvu pri-

kaže. Od ove dužnosti nemože biti riešen niti papa, ni car i već nitko, mà se još toliko hrabrio i tješio, da on ovu nemora izpunjavati; pa ako i drugoga takovom krivom naukom pitao bude, to neka svatko njega slušajući u napriedak znade, da ga pita lažju upravo onako, kao što je i djavao pakleni naše praroditelje u zemaljskom raj, podlom lažju oblagao. — Ova žrtva koja se pod svetom misom prikazuje, jest ona velika i neoskvrnjena žrtva, koja je za nas na križu izvedena, Bogu otcu prikazana, te o kojoj je stroga zapovied apoštolom izdana, da se ona na uspomenu muke i smrti Isusove, po sve dneve do skončanja svieta neprestano ponavljati ima; uslied toga već i sâma žrtva, koja se za sve ljude, dakle i za tebe prikazuje — ište, da moraš ići u crkvu, i tamo ju skupa svećenikom (popom) Bogu prikazati, te tebe od ove dužnosti — kao što je gore rečeno — nikoji čovjek na svietu riešiti nemože.

Nu počiem je pād prvih naših roditeljâ neznanje i njeku tminu na ûm, a razuzdanost na srdce naše navuko, to je drugom svrhom nedjeljnog svetkovanja postalo to, da se ljudstvo nedjeljom u svetom Evangjelju, koje tumači naše odnošaje prama Bogu i čovjeku, ubavjesćuje; odkuda nedvojbeno proizlazi za svakoga dužnost, da nedjeljom i rieč božju, najmre propovied i krsćanski nauk, slušati valja, — pisano bo je, da tko rieč božju nesluša, nije od Boga, a tko ovu pohuli, prezire Boga.

Bog kao premudri stvoritelj i predobri otac, dobro je znao i znade vazda, da čovjeku izza školskih nauka jošter i druge triebaju, koje će mu u burnom ovom svjetovnom životu viernom vodiljom biti, pa je uslied toga u svojoj prevelikoj brižljivosti za čovječanstvo — odredio, da se čovjek nedjeljom uz molitve, i na ove naučava.

Dočiem je svakomu čovjeku, toli onomu koji šilom, motikom i ralicom, koli i onomu koji knjigom i perom kruh svoj pribavlja, radnja odmjerena i na šest danâ radićakâ ograničena, dana mu je i odredjena nedjelja, da uz prisustvovanje kod svete mise, slušajuć rječ božju, bogostovno — čudoredne nauke sabire, te neobhodno potriebite spasonosne znanosti u sebi umnožaje. — Pa budné je Bog znao, da bi jačji slabijega, dakle gospodar slugu tako dugo radnjom obterešio i mučio, dok ovaj nebi iztrošiv snagu malaksao i tako si život prikratio, to je nedjelju kao zaklon siromaka proti lahkomosti bogatih posjednikâ ustanovio; a jerbo je životinja čovjeku kod težjih radnjâ pridružena : to je — da i ova nebi svoju, čovjeku toli nuždnu snagu izgubila — zapoviedio, da nedjeljom i životinji potriebita odpočinka damo, ter ju na nikvi posao neupotriebljujemo.

Posliedicom grieha, odnosno pâda naših praroditelja, još je i to, što grieh dušu, a prah i ostala nečistoća tielo ogadi i onesnaži. Što bi bilo od nas. naročito od onih, koji se iole težjimi gospodarstvenimi poslovi bave, što od naših stanjâ, obuće i odjeće, od posudâ i svakovrstnoga orudja, da Bog nedjelju ustanovio nije? Nije li čovjek, osobito zanatlija i poljodjelac, nedjeljom ljepši i ugledniji stvor božji, nego li u poslenih dnevih, budući da se je opro i očistio? Nedvojbeno jest, pa zaoto i hvala premudromu stvoritelju, što nam je nedjeljom râd zabranio, da se svakdanjih teretâ izbavljani, što bolje očistimo, operemo i osnažimo, da u kâlu i gadu neproпадnemo.

Nebijaše namjera božja, od ovog svieta samostan, u kojem bi veselje i radosti nepoznavajuća samoća prebivala — načinit, nego uprav protivno ovomu, svaku ljepo-

tu, milinu, pravdu i dobrotu unj' uvadja, te nastoji, da se ovaj prvim griehom izopačeni i pokvareni perivoj, krieposću popravlja, veselje pako i radost zamienitom ljubavlju sdružena, u granicâ božjih zapoviedih, nastani. Da nije nedjelje, nebi se u mnogih slučajevih poradi silnih posalâ, djetca s' roditelji braća, sestre, rodovi, kumovi, susjedi (komšije) i prijatelji sastajali, pak bi potom nedvojbeno iz društva čovječjega izumrla ona ljubav, koju Duh sveti po svetih otajstvih neprestano medju nami razplodjivati nastoji, — radi česa sveta mati crkva upravo i naredjuje, da se nedjeljami sveti sakramenti diele i primaju.

Dični naš Slavjan radje će u svojoj pobožnosti, dopustiti da mu se mà kakova šteta nanese i učini, nego da nedjelju kao što valja nesvetkuje, znajući, da je Bog svojom sve-mogućnosti kadar svaku štetu stotstruko naknaditi, dočiem čovjek svojom rukom i umom, nije u stanju takovu većkrat odkloniti. On nije voljan tamo umovati, gdje jasna božja zapovied obстоји, te se s' čovjekom razlozi prepire, ali s' Bogom nikad na sūd neide. On s' Davi-dom prosi, da ga Bog nepozivlje na pravdu, jerbo poznaje svoje slabosti i pomanjkanja, nego tiem radje moli, da ga pomiluje pored prevelikog milosrdja svoga.

D O Š A Š Ć E.

(Advent.)

Davno je to bilo, kada sam još bio djetetom u kuć mojih djedovâ, — ali što starijim postajem, sve mi se ljepše izvijaju slike mojega djetinstva, pred zrcalom sladke uspomene. U ovoj je kući prebivala brojna obitelj, sastojeća se iz mladićâ i djevojakâ, a i iz čoporka muške i ženske djetčice. Sriećna kuća, koja je svakom dobom napućena! Tuj su stari, koji i po radićacih crkvu i službu božju marljivo polaze; pa kada se mladji po njivâ i poljih razidju, te se na žestokom suncu pod trhom vilâ i kosâ previjaju, oni posvetilište svete mise sa svećenikom prikazuju, moleć, da trud i muka njihova i njihove obitelji, ožudjenim urodi blagoslovom. Ima mladih, nevinih srdacâ, koja jošter niesu otrovana zlobnom mržnjom, niesu okorjela sebičnosću, pa se svačemu što na nebu i zemlji vide i čuju, znadu radovati; ona udese krasne, milozvučne svete ili narodne pjesme tako, da i ono što je starosću zamrzlo i namršteno, razdragaju. Ima posve malašnih, koji su u stanju i one izmiriti, koji bud' kakovom strasti u mržnji i neprijateljstvu žive. Iz ovih kipi i izvire ljubav, te se poput iz cvietnog kaleža proizlazećeg miomirisa, po svojkolikoj obitelji razlieva.

Mili Bože! ali je to liep i blažen život bio, kada smo se s' braćom i sestricami počam od prve zornice, počeli božiću radovati.

One liepe svete pjesme, koje su naši roditelji večeri na čast blažene djevice Marije pjevali, znale su nas do vrhunca one radosti uznieti, koju ćemo na badnji dan uživati.

Što je bilo kod nas u našoj okolini, to je sve istinito i osbiljno bilo. Nama nisu tajno pripravljali božićne darove, kao što to neki nerazboriti roditelji činiti običaju, govoreć, da je ove tobož novorodjeni Isus čudnovatim nekim načinom donio, nego su se ovi posve javno priugotovljali tako, da smo već prije badnjega dana i božića, u môru neizrecive radosti plivali. Radost naša bila je osbiljna, jerbo je vazda iz istine samo izvirala. Roditelji su nam znali, da je pamet za istinu, a srdce za osbiljnost stvoreno, pa nas nećedoše varati, držeć, da oba ova božja dara onako razvijati i na ono usavršivati valja, na što ih je Bog stvorio.

Nu kuda sam se zaveo! Neka čine drugi kako ih je volja, neću tudje radosti krnjiti ili ju u čemu priečiti, dosta je, što se sladko i veseljem sjećam one, koju sam davno, dà, vrlo davno, al' u istinu osbiljno u obilju uživao u onom milom, preugoduom krûgu jedne obitelji, koja je kost od iste kosti, krv od jedne krvi bila. Sladka mâ djetinjska radosti, zašto l' da si toli kratka bila! Ta da si mi samo iole dulje trajala bila, bio bi mi nedvojbeno život dulji a možda i zrdaviji, te obilniji sladkosću mlađih uspomenâ, od koje bi dosta bilo samo jednu kapljicu primiešati gorkosti svakoga dana okrutne prošlosti, da mi ovaj pred očima duše moje za uvjeko smrkne.

Blažena je kuća Slavjanina, u kojoj je sva godina po svetih dnevih razdieljena! Svaki se obiteljski čin, po kakovoj svetkovini označuje. Svakog čeljadeta rodjenje, ženitba, udaja i t. d., po ovih se u prastari ustmeni obiteljski koledar uvadja.

Došasćem ili „Adventom“ počima se crkvena godina. Njemu se u slavjanskoj kući svi u napried raduju. Mladji — a i stariji — članovi obitelji, spremaju se u

crkvu na zornicu, jerbo slaveni u obće ljube ovu rânu službu božju, poklie se na ovoj obično nerazgledje kao drugda, kako je koji obučen. Slavjan drži, da je svakako dostojno, da se stavi pred lice božje u čistoj odjeći ali neima niti iz deleka tu narav, da se gizda kad u crkvu ide, bojeći se, da bi po tom njegova i njegovog bližnjega pozornost veća bila na odjeću, nego li na službu božju, što bi po njegovom prostom ali nevinom i dičnom shvaćanju, veoma vriedjalo Boga. Ovih danâ dakle navadno u običnoj svakdanjoj odjeći polaze crkvu, te su po tom i oni siromasi posve veseliji, što se mogućniji odjećom od njih nerazlikuju. U to doba se Slavjani sjećaju, da je blažena djevica Marija posve u kukavnom stanju te siromašnim načinom, uslied carske zapoviedi, putovala u Betlehem, da se o spasitelju našem Isukrstu, proročanstvo prorokâ, da se najmre ima roditi u štali onaj, koji je s' neba za nas došao, obistini. Njekoji stariji, osobito kojim je crkva predaleko, ostaju kod kuće; a kada se mladji nadahnjeni i okriepljeni božjom milosću koju su molenjem i bogoljubnim pjevanjem iz nekrvna posvetilišta zadobili, iz crkve povrate, onda zajednički i to veselo potroše zajutrak (doručak), kojega je posve lahko bilo pripraviti. Ta bile su guske pitane (kljukane), pa se može prženica guščijom masti namastiti, a iz jur potučenih svinjâ, lahko se djevenica ili krvavica mogla izpeći,

Već smo se večeri radovali, kako ćemo poslie ovršene jutarnje molitve, sladko blagovati. Nu molitva nam baš nije uvijek od srdca išla, — ta svaki je izmedju nas izkusio, da neima sladjega od sna, i da nitko nespava tako sladko, kao diete, kod kojega je zdrava duša u zdravome tielu. Večeri ga sigrom umorena san pritisne, a jutrom se teško

prekida i s' njim razstaje; nu ipak — sačuvaj bože — da bi nam jutrom i večeri molitva izostala. Ni šibicu (prut) nije trebalo iz zapečka pokazati; nego je dosta bilo samo kazati, da nam se neće kruh (hlieb) pekmezom namazati, da se neće koja jabuka ili suha šljiva u torbicu na put u školu dati, pa smo svi jurišem k' stolu pritrkali, i uz njeg na koljenih klečeć, s' majčicom Boga molili.

To je svako diete znalo, da je treća nedjelja došasća (Adventa) majčicama, a četvrta otcima posvećena.

Sad, kada se u mîsli na moje djetinstvo udubim, onda mi dolazi pred oči, da su Slaveni uzko s' Bogom skopčani, poklie su nevinim ovim običajem, četvrtoj zapoviedi božjoj sveti i vječni spomenik uzdigli.

Po ovom su štovali najprvo otčinstvo nebesko — Boga otca i materinstvo blažene djevice Marije — Isusa svoga spasitelja, a po svom kao odkupitelju, i Duha svetoga, posvetitelja našega. U to dakle božanstveno otčinstvo i materinstvo uložili su Slaveni ono svoje otčinstvo i materinstvo, kojega se tiče ono poštivanje, te kome je u četvrtoj zapoviedi obećan dug život, koji se neproteže samo na osobu, sina ili kćeri, nego takodjer na svukoliku obitelj sačinjavajuću porodicu. Majke i otci takodjer nukaju Slavene, na uzdržanje i sačuvanje svoje narodnosti. Vječna tebi hvala, dobri Bože! što me je majka slaven-ska porodila. Ta da me je druga kakova majka rodila bila, nikada tolike radosti djetčinske nebih uživao.

Jedva smo čekali da osvane dan majčicâ te da već jednom odzvoni poldne, Sada nam nije više palo na ûm, da u kuhinju povirkujemo i pred peć pritrkujemo gledajuć, da li je majka već izvadila priesnac. Ta akoprem nas je opominjala i karala, da vrata neotvorizamo te ju u poslu nesmetamo, to se je ipak — kad se je tepsija

izvadila — od nas teško obrâni mogla, da nam po komadić nepruži, i veselu larmu neušutka. Niesmo znali što prije da činimo, ili da željeni priesnac grizemo, ili pako da ga duhajuć hladimo. Niesam mario, ako su mi se tom prilikom i prsti i usta opurila. Ali na same materice, i priesnac nebi nas kod kuće ni užetom privezati mogo, a da sve rodove redom neobidjemo. Ta slavenska obitelj — napose pako bunjevačka — razvriežena je na sve strane, kao zdravo korijenje ogromnoga stabla. — Sve tetke, ujne, strine, kûme, prije, seke i Milke triebalo je pohoditi, svima čestitati, jerbo su nas svagdje čekale jabuke, orasi, šljive, suhe višnje i kruške, ili baš i krajcara, koja je za onda mnoga vriedila, poklie je za nju dao Mojžeš crna i žuta sladora (šećera), sladka drvca kore kruha sv. Ivana (rožčiće) i t. d., a u gradovih (varoših) je čiča Iso i alve prodavao. — A na otce smo isto tako striceve, ūjce, têtke i kumove pozdravljali. Tko bi od nas sriećniji bio, kada smo kod kuće mami izbrojili, gdje smo sve bili, i šta svagdje dobili? ali koliko smo kolačâ gdje pojieli, to smo obično zaboravili bili kazati. — Svagdje nas je ljubežljiva rieč te ponuda dobroga otca i majke dočekala. Sve rodjake kako smo rastli, tako smo poznavali, oni su starili, a mi smo jačili i u râstu napriedovali. Starih ljubav prelievala se je u mladje, te miešala u rodu, i krvnog rodstva radost i veselje umnožavala. Mà da je kako ciča zima bila, ta nas nije mogla zapriečiti, da vaskoliki naš rôd neobidjemo; jerbo da smo samo kojega izmedju rodjakâ izostavili, to bi manje orahâ nakupili, i manje cjelovâ (poljubacâ) kod kuće od izpitkivajuće matere primili. Onda niesu zeble ni ruke, ni noge, ni uha ni ništa, radost bo je sva ina osjećanja nadkrilila i predobila. Sriećno vrijeme, zašto si toli kratko bilo!

B O Ž I Ć.

Ah, gdje l' da je ono veselje, koje mi je svim srcem zavládalo o badnjem danu, i koje niti istim blagom jednoga carstva zamienio nebih!

Koli nebrojeno putâ zapitasmó mamu, kada l' da će već jednom badnji dan svanuti, te koliko putâ ćemo do njega leći i ustati? — Čudna li je narav dobre i ljubežljive matere! ono je živo vrielo ljubavi, kojê uztrpljivost nije moći izcerpiti. Naša prosta djetčija pitanja, njesu ju nigda ljutila ni uznemiravala, dapače ona je razgovor sve dalje nastavljala, i sad mēd, sad suhe šljive i orahe spominjala, te nam radost badnjega dana već u napried uživati dala. Čudno je srdce bunjevačkoga a u obće slavenskoga djetčaka, kojeno je po nabožnih roditeljih, s' Bogom skopčano! Kolikogod se putâ ponovi božićni blagdan, toliko putâ se u njemu obnovi ono veselje badnjega dana. Nikada nam duljeg dana nebijaše, nego što je badnji dan. Neprestance smo izgledali, kada li će zajći sunce, da nam roditelji slamu u sobu unieti mogu. Na čast caru sve carevo blago, kad dočekasmo što nam je srdcu drago! Da mi je sada onu radost, u kojoj mi je srdce plivalo, prigodom unašanja slame u sobu i valjanja po njoj, oćutiti, nebih ju dao za sve one radosti, koje se u muževnoj dôbi u svačem drugom traže, pa se ipak u pravom smislu podpuno nenalaze.

Nije nas trebalo uspavkivati niti nam se za postelju brinuti, najsladji bo nam je bio san, kojega smo na slamici odspavali. Istina, mi nemogosmo za onda jošter pravo shvatiti onu iz ustijuh naših roditeljâ čuvenu pripoviedku, da se je Isus u štali rodio i na slamici ležao,

ali je slika o porodjenju Isusovu zato ipak u našem srdcu i pameti takov neizbrisivi biljeg ostavila, koji nam dan danas živo pred očima stoji, te kojega će samo hladan grob izbrisati moći.

Slaveni, a napose Bunjevci znadu, da se u porodjenom Isusu mora sve što je na zemlji, njekim načinom preporoditi, pa zaoto od svačega sto imadu, na božić u sobu unesu. Pod stol metnu siena i slame, a na stol u jednu čašu ili drugu koju sličnu posudu, žito (pšenicu), ječam, zob i kukuruz, zajedno pomiešano, u koju usade od tri tanušne vostenice opletenu svjećicu. Na stol dodje još zamedjena rakija, med, orasi, jabuke, kuhane suhe šljive, triešnje i kruške, njekoliko češanjâ bieloga luka, a vrhu svega postavljen je božićnjak (badnjača), kao kruna današnje večere.

Postivši ciego dan, oslade najprije medom ūsta u znak, neka je sva gorčina ovoga svieta, koju bolesti, tuge i nevolje poradjaju, zaboravljena, te da se je Isus rodio, po kojem će se sve osladiti, za svakoga nebo otvoriti, u kojem neće više nitko gladovati, zimu ili žestinu trpiti, niti mu sladkost života, nikakova gorkost pomutiti. Prije svega užeže se trostruka svjećica, a otac obitelji, ili majka napie zdravicu svoj obitelji na slavu Boga koji nam dade Isusa, — te ga moli, da sve što je u obitelji blagoslovi, milosću ljubavi, sloge mira i jedinstva obdari. Zatiem se dade svakomu iz tē čaše napiti; a kada ova sve obredavši, natrag u ruke domaćina ili domaćice dodje, polije ovaj ostatkom vina gore spomenutu svjećicu da se ugasi (utrne). Sada svi ukočenim okom gledaju i paze, na koju će se stranu od ugašene svieće dim okrenuti, — drže bo u nevinoj šali, da na koga se ovaj dim okrenuo bude, toga će one godine nemila i hladna smrt pokositi. — Kada sam ponješto

odrasto bio, onda mi je majka kazala, da trostruka svieća znači, po Isusu na svijetu objavljeno presveto Trojstvo. Ova je zadjevena u čisto žito ili pšenicu, iz koje se sveta hoštija, najpre presveti oltarski sakrament sgotovlja, a vinom, koje se u posvetilištu svete mise, u krv Isusovu pretvara — svjećica utrne. Ostala hrana pridomiešana je ovamo zato, da se ova kao čovjeku i živini neophodno potrebna, Bogom blagoslovi. Bieli luk, koji poput iztočnoga, dušu i tijelo otrovavšeg grijeha, cijelo tijelo čovječje zakadi, znači grijeh, od kojega nas je Isus odkupio. — U oči badnjega dana peku se noću kolači, od kojih svako udo obitelji a i služinčad po jedan dobiju, da, i istim udatim kćerkama, običaju se ovakovi pošiljati.

Sladka uspomeno, koja mi pred oči dovadjaš ono veče, kada sam najvećom dopadnošću pažljivo gledao, kako je majka božićnjak pripravljala, a sestrice ga — slikajući od tiesta volare, konjušare, svinjare i sve domaće životinje — kitile, te na božićnjak koji je sve do mladoga božića bunjevački stol resio postavljale.

Željno smo izgledali položaja, koji je kod sve rodbine ovom svetčanošću, veliku — da norečem glavnu — ulogu imao. Sve što je dobro i ukusno, to su sve u njega kljukali, što je u rieči umiljato, s' otiem su ga razgovarali riečju on je bio prieko svetkovine gospodar u kući, pa ljubkom riečju te ukusnim jielom i pićem se izdovoljavao. Istina, da pobožnost na polnoćnici nije ni onda od velike hvale bila, poklie je na nju i takovih dolazilo, koji bi za isto bolje na drugo kakovo mjesto pristali bili, nego li u hram gospodnji; medjutiem valja ipak priznati, da je polnoćna služba božja po slavenski napose pako za bunjevački narod, toli znamenite važnosti, da se on kod ove niti onda neumije smutiti, ako je orguljaš od prevelikog

uzhićenja ponjekad i ketuša na orguljâ posvirao. Božić se kod našega naroda toli osobitim načinom svetkuje, da se upravo nikvi râd neobavlja, pa baš niti ista soba neme- te ni košara (staja) nečisti, jedino kuha i živina nahrani.

Od rana jutra do poldne se čeljad izmjenjuje u crkvi; jerbo Bunjevac nebi rado ovaj dan proveo, a da tri sv. mise nesluša, kao što ih trokratno svećenik ovr- šuje, — i on bo hoće s' popom da proslavi presveto Trojstvo, te se klanja Bogu otcu, koji je svog jedinoro- djenog sina žrtvovao, Isusu, koji je sa svog božanskog priestolja s' nebesâ na zemlju snišao, čovjekom postao i nas smrću križa odkupio, i Duhu svetomu, koji nas je po svetom krštenju, novim, Isusovom krvlja opranim duhom nadahnio proslavljuje — velim — i klanja se, i to u pol noći, da se označe one tmine, u kojih se je čovjek prije Mojsije potiepao, — u zoru, da se svitanje, koje je u sta- rom zakonu po ljudstvo prispjelo, označi, — napokon u bielom danu, da se pokaže i označi ona svjetlost, koja je po svetom Evangjelju dušu i srdce čovjeka obasjala.

Ovaj se dan nikuda neide, nego se u krûgu obi- teljskom svetkuje.

SVETI STJEPAN.

prvi mučenik.

Na svetoga Stjepana ili drugi dan božića, već se rodjaci pohadjaju i srdačno pozdravljaju. Tiem dnevom predstavlja se ona vreva u Jerusolimu, kada su djakona svetog Stjepana prvog mučenika kršćanskog, židovi izvan Jerusolima mučili i kamenovali. Onda je to bio po krš-

ćane žalostan dan, jerbo su cvilili nad nasilnom smrti duhom svetim nadahnuta svećenika; a danas je veseo, jerbo je istina vjere kršćanske, junačkom mukom i smrću nebrojenih — reć bi — mučenikâ, slavodobitno pobiedila.

Bunjevci svetog Stjepana veselo slave, i po njem dobivaju onu krotku narav, da se na ma kakvu osvetu teško odlučuju. Ta tko se nebi ukrotio, kada si prestavi sv. Stjepana mladjahna djakona, gdjeno klečeć milost i oprošćenje moli od Boga za one, koji ga upravo u onom trenutku nemilosrdno tuku, i do smrti kamenuju.

Sriećno li je diete, koje otac odpravi, da kumu, prijatelju ili pobratimu bukaru nosi! Ljubav bunjevačka čini obćenitim i zajedničkim sve zemaljsko dobro, štono ga socialisti silom dieliti kušaju, i tako sve društvene odnošaje samo zamršuju. Bunjevac netrpi da tko gladuje, kada on jiede, netrpi da tko gol idje, kada je on obučen. Tâ dobrotvorna ljubav je i bukaru (vino i kolač) štono ju Bunjevac drugi dan božića jedan drugomu šalje izmislila da od onoga što je sladko i dobro, i njegov kum i prijatelj okusi. Ljubav ova porodila je i onu pratnju, kod Bunjevacâ na svetčare ili o svatbi običajnu, kadano se ide k' jednoj i drugoj kući te se domaćin odprati, s' braćom doprati, i tako ono veselje, koje se u jednoj kući zametnulo, u mnoge druge obiteljske krûgove unaša.

Nije li uzvišena misao i ćut bunjevačka, koja svoju radost razgranjuje, razdjeljuje te svoje sladkosti i u one kuće unaša, koje su možda udarcem udesa u čemu ožalostjene bile? Ta radost štogod se većma raznosi, to se većma i razplodjuje, nove sile dobiva pa tako i kod istih nas uztraja; pa buduć da se zločest zrak, bolest i žalost nasilno razprostranjuje i medju ljudstvom — bi reć — udomaćuje: zašto nebi na uztuk ovim biedam i supro-

tivštnam, i mi na sve moguće načine u granicâ umjerenosti, umnožavali, i razplodjivali ono, čieme se razcviljeno srdce tješi i razdragava?

Hvala ti, sladka moja uspomeno! koja si mi djetinske radosti, barem kano prošli san, vierno sačuvala. Poput tâta dolaze nam i nehotice na ûm takove misli i ćuti, koje nam čelo naoblače, a srdce s' užasom i jâdi napune; zaoto vas, mile moje djetinske radosti! kao najmilije mi goste pozivam, dušu i srdce vam otvaram, da me osladite, utješite i razveselite.

Sveti Ivan evangjelista i Mladinci.

Sve što je na svijetu, smatra se vriemenitim. Mnoga nam se putij ovo nedopada, želeć, da ono što nam je milo i drago, za uvieke pridržati možemo. Medjutiem ovako misleć i želeć, zaboravljamo, da je sve na svijetu, neizbježivoj promjeni izvrženo, te da po tom svaka stvar stari, vehne, trune i prvobitnu svoju cienu gubi. Što više, i sâm čovjek mienja se ne samo u godinâ, ljepoti i tjelesnoj snazi, nego dapače i u svojih težnjâ, te više puti zoboravi i omrzne na ono, što je prije vrh svega ljubio i milovao. Dâ, stalnosti neima dakle niti u onome, što nam je nekada uz srdce prionulo, — ali zaoto se ipak neimamo tužiti niti proti premudrim odredbam božjim mrmljati, priroda bo mora prvo i prvo imati strogo ravnopravne zakone, a drugo, kada te promjene bilo nebi, onda bi se stalnost i u ono što nam je nemilo, mrzko i odurno, uselila, i po tom nas dosmrtnimi mučenicî učinila.

Bilo u bolesti ili u drugoj kakovoj nevolji, tješi nas vazda strietna pomisao, da ćemo se izvidati ili nevolje

izbaviti. Tako su nas jednom i u mudroslovju učili, da ili je bol slaba ili oštra, trebamo ju strpljivo podnositi, jerbo ako je bol slaba, to onda nije teška i lahko se podnaša, je li pako oštra i teška, znademo da netraje dugo ili barem ne za uvijek, što je nedvojbeno za svakoga izmedju nas gotovo utješenje.

Premda mi se neljubi mudrovati, ovo sam morao ipak navesti za one, koji misle, da je ono što je u crkvi, sve božje, dakle nepromjenjivo, te se poradi toga niti izmjenjivati nesmiye. Štogođ je kao djelo iz rukuh čovječjih proizišlo, kao što je crkvena sgrada, oltari, kipovi, slike i t. d., ima se u slučaju sbog starosti ili ine koje nerabljivosti, izmjenjivati, te nije nikvi grieh ovakove iz čovječjih rukuh proizišle — akoprem posvećene — stvari, kada se iztroše, pokvare ili poruše, uništiti, i mjesto ovih nove nabaviti. Drugačije je to kod svetih otajstva, kao n. p. i svete misne žrtve i t. d., koja niesu iz rukuh čovječjlih proizišla no Bogom postala i naredjena, — tu dakako nesmiye biti nikakove promjene. Tako je upravo i u onoj obćoj crkvi, koju majkom crkvom imenujemo, pošto se u njoj sve crkve različne, sa svećenici, biskupî i viernici sadržaju, jedna strana čovječja, a to su svetkovine i sveti običaji, dočiem je druga božja t. j. evangjeoska nauka. Štogođ je u kršćanskom bogostovju, to mora Isusa prilikovati, dakle čovječje i božje na sebi i u sebi imati.

Rekosmo o svetkovinâ, da je to čovječje u majci crkvi, kao što su čovječji u zidanoj crkvi kipovi i slike. Ima na svijetu ljudi, koji bi željeli da jedna slika na oltaru, vjekovita vriemena služi, te se niti najmanje nesmućuju, gledajuć kakovu izmazanu, otrcanu i odrpanu oltarnu sliku. Medjutiem neka nitko nepomisli, da bi ova

njihova neopravdana želja iz nabožnoga uvjerenja izvirala, nego tiem većma iz kese, koja nerado izdaje ono što se u nju metne, ili pako iz gluposti, koja jerboje liena misliti, nerado sluša ono što je drugi pametno namislio.

Nije drugčije ni po majku crkvu. Ima ljudi koji misle, da ako je u nju štogod kao čovječje uvedeno, da to po sve vjekove mora trajati; a kad koja razumna duša svoj glas digne, da treba ovo ili ono što je u crkvi ostarielo — izmieniti, odmah na takovu dušu zagraknu gavrani propast, te je sriećna, ako njihovomu progonstvu izbjeći može. Ali na srieću ljudsku, nije Isus baš u same čovječje ruke predao upravu svoje crkve, već je na ovu i Duha svetoga poslao, koji i ono popravi, što ljudi u svojoj nadutosti ili lahkoumnosti pokvare; nu kakovim upravo načinom Duh sveti na crkvu djeluje, to on nije nikomu objavio. Moglo bi se dakle dogoditi, da ono što njekeji za progonstvo crkve smatraju, da je to upravo volja i čin višjega znamenovanja, u priličju onako, kao što se po oluji čisti zrak, a po vatri zlato. Katolikom se nije moguće pomesti, jerbo smo u nidra sv. Majke crkve, postavljeni nad kojom vazda bdiye njezina u nauci nepogriješljiva glava na upravu po Isusu na sve vjekove ovlaštjena.

Dosta je znati, da je u životu svete majke crkve bila i takova dôba, kada se je o božiću samo dan porođenja Isusova svetkavao, ali je bila takodjer i takova, kada se je tâ svetkovina na četiri dana protegnula.

U prvih vjekovih svete majke crkve, bile su zemlje po ljudma dobrim napučene, trebalo je čovjeku dakle više raditi da se prehrani, — pa zato ipak nije nikom na ûm došlo, da nedjelju drugom kojem svetčanom danu uzporedi, poklie je ovo dan odpočinka. Pogriješio bi koji bi mislio, da onda nije bilo svetčanih danâ, zname-

nitih svetacâ apoštolâ i mučenika, jerbo je takovih u kršćanluku vazda bilo, samo što su se takove svetkovine u crkvi slavile i svetile, nu se medju dneve odmora neubrajale.

Kašnje nastala je seoba narodâ. Božje providjenje kretalo je narode, da dolaze na podnožje križa, proti kojemu su se dosada borili. U toj borbi su se bivše carevine i kraljevine raztočile, razpale, a nove sastavljale i podizale. — Silni gradovi su porušeni, sela opustošena, a pučanstvo umanjeno.

Za njeko vrieme su se ovi pûci selioci pokrstili, ali je dugo vremena trebalo, dok su se umirili. Nu da se i žudjeni mir što prije postigne, pobrinula se je sveta mati crkva za isti tieme, što je svete i svetčane dneve umnožavala, poklie je to za umirenje narodâ jedino sriedstvo bilo, buduć da se u svetih dnevih nehćedoše oružjem služiti, dakle niti se boriti.

Oviem načinom se je došlo do toga, da su mnogi svetčani dani dobili značaj nedjelje, na kojih se je kao i nedjeljom odpočivalo, ništa neradilo, nego se i vanjskim načinom svetkovalo, crkva je pako uza to dobila prilike i više vremena, da je neuke narode u krsćanskoj vjeri ubavješćivala te njihovu ćud pitomiti i oplemenjivati mogla.

Tiem postupkom je i sv. Ivana evangjelistu, a i mladence (nevinu djetčicu) na čast svetkovine i odpočinka uzvisila. Ipak tko bi mislio, da su drugi evangjeliste po svetoj majci crkvi, zato što im dnevi na dan odpočivanja niesu uzvišeni, manje slavljani od onih, koji su na taj stepen postavljeni, taj bi grdno pogriešio. Svetci se u crkvi posvetilištem svete mise, i kod kuće, molitvom proslavljaju; pa kada bi se svakomu svetcu koji se ovim načinom u crkvi slavi, i odpočivanje pridodalo, onda nebi za obavljanje poslovâ gotovo ništa ili pako vrlo malo

vriemena preostalo, a Isus je ipak kazao, da valja moliti i raditi, ako se želimo kruhom hraniti.

Sveti Ivan evangjelist bio je jedan između apoštola, komu je Isus svoju ljubav u najvećoj mjeri izkazao. On je bio na gori Tabor zvanj, kada se je Isus preobrazio, — on je kod posljednje večere na grudih Isusovih počivao, kadano je svoju uzvišenu propovjed držao, on je napokon slijedio Isusa i onda — kada su ga po židovih uhvaćena, svi apostoli ostavili.

Ivan je veoma običajno ime kod Bunjevacâ. a ovo u židovskom jeziku znači krotkoću, koja je bila uzoritom kriepošću ovoga svetca. Krotak čovjek naliči onom ugodnom i blagom podnebjju, u kojem neima nit zime ni žestine, nego navadno čovjeku, životinji i bilju ugadjajuća toplina vlada. Ako će daklem svi oni Slaveni, koji ovo liepo ime nose, ovakóvu ćud pokazivati, to će se nedvojbeno mnoge vrline u našem narodu udomiti.

Sveti Ivan je ne samo bio krotak, nego je i srdce njegovo bilo neizcrpivim vrielom one ljubavi, kojom nas je Isus do smrti križa ljubio, i koja nije znala razlike medju prijateljih i zlotvorih, nego je za ove i na istomu križu molila, veleć: „Otće, oprosti im, jer neznaju što čine!“

I baš zaoto odsieva tolika ljubav u plemenu slavenskom, što se mnogi okrste imenom Ivana. Bio bih nepravedan i pristran, kada bi se usudio tvrditi, da drugi narodi po ljubavi nikada nedjeluju; nu to moraju ipak i ovi narodi — ako i sebičnost zasliepela nije — priznati. da se njihova ljubav, slavenskoj nikako prispodobiti ne može. Mi imamo za dokaz ovomu, od vajkada dvie nepobitne činjenice. Neima plemena, u kojem bi obiteljski članovi tja do četvrtoga koljena u zajednici ostali, i neima jezika u kom bi se znala rodbina različitim imeni

označívati, kao u Slavena; pa buduć da su to upravo one vrline, koje ponajviše iz nabožnim duhom nadahnjenih dušâ proizlaze, to bez da koga vriedjam dužan sam očitovati, da nijedan drugi narod toliko vjere, uhvanja i ljubavi prama Bogu neposjeduje, kao upravo slavenski.

Biti će jamačno medju štovanimi čitaocih i takovih, koji će čitajuć ovo, glavom kretati; nu meni je do toga posve malo ili gotovo ništa stalo — znajuć, da na čvrstomu stanovištu stojim, te da negodovanje možebitnih protivnikâ na ničem valjanom se netemelji; jer ako bi se u tome obziru kakovo pomanjkanje iztaknulo, to se ipak nesmiije ovakovo sveukupnome slavenstvu u grieh upisati, nego tiem više susjednim s' njim u doticaj dolazećim narodom, ili pako griešnoj nemarnosti njihovih svećenikâ, koji ako visoki svoj poziv shvaćajuću naučanju i davanju dobrih primjerâ uztraju, to će Slaven ne samo uztrajati, nego dapače i napriedovati u dobru i pobožnosti.

Dnevi svetoga Ivana evangjeliste i mladenacâ, samo su do 18. stoljeća zadržali značaj nedjeljnoga odpočivanja, a kašnje se je ovakovo svetkovanje, s' razloga, što su se životne potrieboće umnožale, te što se je načelo, da trieba više raditi no odpočivati, usvojilo — ukinulo.

Medjutiem ima jošter i danas takovih ženâ, koje švelo i prelo neljube, i ljudih, kojim se je danguba i belendovanje k' srdcu privilo, pa u praznom divanisanju i pušenju dane provadjaju, to se na žalost jošter i danas kod našega naroda nalazi ljudij, koji i na tâ dva dana jošter odpočivaju tako, da niti u crkvu neidu, nego kodkuće po cieli dan lienčuju, što je sasvim naredbi svete matere crkve, koja voli, ako svetu misu poslušamo pak onda uz posao prionemo, protivno. Ona upravo iz gore

iztaknutih gospodarstvenih razlogâ, neidrži na ove dane ni propoviedi niti večernje.

Dočiem crkva na tih dnevih svako lienčarenje i bezposlenost osudjuje, nezabranjuje nam na istih ipak, da se posvećena vina napijemo i takove pogače najjedemo. Sveto ustmeno predanje ostavilo nam je uspomenu čudnovatog dogadjaja, o kojem neka mi bude prosto koju u kratko progovoriti.

Njeki poganski svećenik napunio je otrovanim vinom čašu, i rekao, ako ovu sv. Ivan evangjelistu izpije i ništa mu nenahudi, pripravan je istinitost ponjem naučane vjere Isusove priznati, i sâm ovu poprimiti. Čuvši ovo sveti Ivan evangjelistu, pripravno je sgrabio ponudjenu mu čašu, te ju bez da bi mu u njoj se nalazeći otrov isto naškodio, do dna izkâpio. Videći poganski svećenik ovo čudo, nije oklievao, da zadanu svoju rieč, sveto održi. — Ovo se navadja kao razlog tomu, što se na dan svetoga Ivana evangjeliste, vino u crkvi sveti ili blagosivlja; pa buduć da svako posvetilište od kruha i vina sastoji, to je Slaven na tû hvaljenu misao došao, da se uz vino i pogača sveti, držeć, da je uz vino dobro štogod i zagriziti.

Hvale je vriedan kod Slavenâ običaj, što kada se ovo vino iz crkve kući donese, svi mali i veliki od njega okuse, i koji zalogaj pogače pojiedu, — što pako od vina preostane, to se u pivnici u vinom napunjenu burad (ardove), razmjerno razlije. Meni je i ovaj običaj mio i drag tieme, što se po njem ona srodna obćenitost koja u obitelji vlada, i pobožnost, koja hoće da je sve ono što tielo uživa posvećeno i blagoslovljeno, uzdržaje. Zaoto valjada i čuva Bog Slavena, pak mu piće vina i rakije niti tako nenahudi, kao drugomu narodu, akoprem bi

svaki iskreni rodoljub od srдца želio, da može našega Slavena uvjeriti, da vino obično niti snaži niti goji čovjeka, nego mu krv razdražuje i na mozag ubitačno djeluje, te prouzrokuje, 'da prekoracimo granice trieznosti, umjerenosti, krotkoće i ljubavi; u kojem stanju počinimo mnokrat i takova čega, česa nam se je kašnje sramiti, i radi česa nam drugi narodi razne ljage i nekrieposti pripisuju.

Na mladence zadržao se je liep običaj kod Slavenâ. Čim je svanulo -- ako nam majka nije na put stala -- nečekajuć, dok bi se molitva klečeć kod stola obavila, sakupilo nas se je nekoliko djetčakâ, pak hajd' rodu šibariti, gdje je curâ i djevojakâ bilo. Opet jedan čin, iz kojega krvna ljubav, kojom je duša slavenska nadahnjena proviruje. Moram žalibože priznati, da su se na nekih mjestih u ovaj liepi narodni običaj, i zle navade, koje pravu svrhu tog običaja promašuju uvukle, te su počeli ići šibariti ne samo nedužna djetčica i djetčarci, nego takodjer momci i vriemešni ljudi, kojima netriebaju jabuke i orasi, već vino, rakija i slanina, sve bez mjere i razloga. Ali, što ćemo, kad smo ljudi te griješni sinovi Eve, koji granice umjerenosti i trieznosti prelazeć, ovaj liepi običaj, griješnimi čini oskvrnjujemo. Ništanemanje ja držim ipak, da slične opačine neleže u naravi našega naroda a niti u običaju šibarenja. Ta slaven ljubi čistu odjeću toli svetcem, koli i radićakom, — pa iz toga razloga scienim, da ako ovu vinom ili rakijom izpolieva, da je tû grdnu opačinu od svoga susjeda mastnoga Magjara nasliedio. Naš momak ako se je kojom neprilikom opio, kao nekada starac Noe, taj se stidi i nesmiје se za dugo pred svijetom pokazati. — Na temelju ovog poštenog, sramežljivog značaja, nadati se je, da će se naša momčad

ovoga nečudorednog i gadnog običaja tiem prije ostaviti, čim joj se s' nadležne strane pred oči stavilo bude, da se tieme kalja narodno poštenje te umanjuje onaj ugled, kog su naši Slaveni pred stranimi narodi posjedovali. Ta naših je mladićâ srdce puno sramežljivosti, pa zaoto rado i pripravno slušaju svoje starije, koji nje u svako dôba na dobro napućuju.

Dan svetih mladenacâ, dovodi nam pred oči onoga krvnika Iruda, koji se je pobojavao, da će novorodjeni Isus njegovo kraljevsko prijestolje preoteti i zasjesti, te je zaoto odredio. da se umah poslie porodjenja smakne; jer pako nije znao, u kojoj se je sgradi u Betlemu spasitelj narodio, a da mu ipak izpod britke sablje neumakne, zapoviedi, da se sva djetčica koja su izpod dvie godine, tako u Betlemu, kako i u njegovoj okolini, pomore. Strašan li je to jauk i plač bio, kadano su okrutni vojnici još okrutnijega gospodara, nevinu djetčicu iz rukuh i krilâ majčicâ na silu nemilosrdno otimali, i ovu na njihov očigled izsjekli!

Kao što su na cvjetnu nedjelju kadano je Isus ulazio u Jerusolim, malahni na putu i u crkvi proslavljali Isusa, tako su evo sada opet krvlju svojom spasitelja počastiti. Šibanje po malenih na mladence, znamenuje jauk razcviljenih majkâ i nevine djetčice; a što mužkarčići djevojčice šibaju, čine to zato, što su ove kćerke Evine, koja je djavla poslušala, i Adama na prekršenje zapoviedih božjih navela. To je njeka slika nevine osvete, koju mužki spol tobož nad ženskim izvršuje. Kako rekoh, slika je ovo nevine osvete, buduć da je i danas istina ono, što je u dôbi naših djedovâ istinom bilo, da mužki spol ponajviše od toga trpi, što se zamamit, primamit i nekim načinom zasliepit po ženskom spolu dade. Medjutiem neka

nam Bog u našem narodu daje uvijek vierni suprugâ, te smiernih i čednih djevojakâ, pa će biti i čudorednih muževâ i stidljivih momakâ. Preveć se zla na svijetu kuha i hari, ali Isus ugasi vatru svojom milosću, pa se tako ono što kuha, neskuva, — nu da se sve dokuha što se kuha, već bi se tako strašno srdce čovječje okužilo, da nebi bilo kadro radosti zemaljske niti u najmanjoj mjeri uživati. Tako je i Irud snovao zlo i mislio, da muje osnova tako mudro sastavljena, da namienjenoj smrti, Isus nikako izbjeći neće moći. Nu Bog brineći se za svoga jedinca, obznani Josipu u snu, što mu je činiti, i tako Isus sa svojom majkom i odhraniteljem Josipom, pobjegne u Egipat.

Djetco ! roditelji vaši bdiju nad vami, bdiju nad vašim tvarnim i duševnim blagostanjem, upravlja bo ih onaj Bog, koji je i sv. Josipa upravljao i pokazao mu, kako progonstvu Irudovu izbjeći valja. Ako uzslušate vaše roditelje, manje će zla dušu i tielo vaše snaći, manje ćete biedâ i suprotivštinâ pozdnašati imati; budete li se pako njihovoj volji, njihovim zapoviedim protivili, budite uvjereni, da ćete tada imati mnogo jadikovati, a malo utješjenja nalaziti, — kajat ćete se, ali će ovo biti prekasno.

Dà, roditelji su prvi čuvari djetce svoje; ali počiem ova djetca nepadaju samo u onu obitelj, u koju su po roditeljih pripali, nego i u onu, u koju su po Isusu, najmre u obitelj vječnjega Boga, upisana : s' toga dao im je nebeski otac u angjelih i odvjetnicih nebeskih, i druge čuvare, koji djetcu da neštite, nebrane, nebi bilo pozorne matere niti brižljivoga otca, koji bi svoju u tisuć nesgodâ posrćuću djetcu, obraniti mogli. Ta nije uzalud rečeno, da angjeli malašnih, neprestano stoje pred licem Boga svemogućega. Sriećni smo koji se

u krûgu pobožnih roditeljâ odhranjujemo, pák kud god se okrenemo ili maknemo svagdje svjetujuće rieči čujemo i na dobro navodeće primjere vidimo. — Molimo se revno za one nesriećne malašne, koji su pali u ruke neviernih i nećudorednih roditeljâ, pak se u svakom hipu truže ono nježno srdašce, koje je po Duhu svetomu u kršćenju posvećeno, a trni svjetlost u pameti, koju je Isus naukom svojim obasjao. — Hvala vama, dobri roditelji! i u grobu, što ste nas toli ljubežljivo naukom svetog Evangjelja poučavali. Bila vam lahka crna zemljica, i odkrio vam premilostivni Bog svjetlo svoje lice, da se u njemu od dana do dana, na vieke vieka nasladjivati uzможете!

MLADI BOŽIĆ.

Već samo ovo ime pokazuje, kakovom njegovom svetkuje Slavjan svoje svete dneve. Drugi narodi označuju ovaj dan činom, koji se je na spasitelju ovršio, ili ga nazivaju mladim ljetom. Nije mi niti na kraj pametí tvrditi, da ovi narodi tiem kakovu pogriješku čine, — ipak bio tko mu drago — ako se baš u površnosti zaljubio nije — pa se u dublja razmatranja upusti, opaziti će bez mnogog truda, da Slavjani već samim ovim imenom, poput miomiris prosipajućega cvjeta, svoju nabožnost odaju.

Hvale je vriedno, kada se i promjena godine nekom svečanošću poprati i obavije, — a narav je kršćanluka, da svašto, što se u njegov krûg odnosi, nekom svetosti nadahne.

I Slaven klanja se u svojoj poniznosti svršetkom gradjanske godine, Bogu svemogućnomu, te mu sinovskom odanosću, hvalu i slavu uzdaje, što mu je premilostivo udielio milost, da je u krêgu svoje rodbine i djetčice, opet jednu godinu preživio i u životu ostao. Tako su ga razne nesgode i suprotivštine u prošloj godini sve jatomice pohadjale, to on zato ipak nije proti Bogu mrmljao, niti namrgodjenim licem svoje nezadovoljstvo očitovao, nego radje s' pobožnim i uztrpljivim Jobom uzdisao : „Bog je dao, Bog je uzeo, — neka bude hvaljeno ime gospodnje !“ Zna Slavjanin, da se bez milosti božje ništa dobra ni početi, ni nastaviti, a niti dovršiti može, pa zaoto o novome ljetu skrušeno moli, da mu Duh sveti podieli svoju milost, i bude mu vodjom u svih njegovih društvenih i obiteljskih podhvatih.

Drago mu je sa majkom crkvom, godinu mjeriti i dneve računati, pak mu je i ime mlada božića, kadano se slavi obriezovanje Isusovo, sladko i ugodno.

Na mladi božić užeže se opet ona trostruka sviećica i nazdraviv domaćina, zazove blagoslov božji na sve članove obitelji, polije božičnjak, koji je na toliko dielovâ razsječen, koliko je poglavičâ u kući, ovi, kada svoje dielove prime, razdiele ih medju svoju porodicu. — Krasna li znaka zajedničke naše slavenske ljubavi, koja, pošto u njoj stroga pravda vlada, u zajednici do skrajnjega časa iztraja. Nije Slavjan kriv, ako je ona zajednica poremećena, i stara srodna ljubav umanjena, nego su krivi oni poglavari i zakonodavci, koji su mu takove zakone na vrat objesili, koji nisu kadri u njemu ništa popraviti, nego mu izkidaju iz života takove običaje, koji su dosada ljubav kršćansku u njemu podhranjivale.

Tudji sinovi su vrhu njega gospodavali, koji njegovu nabožnu ćud i ćovječnost nisu poznavali.

Ipak mladi božić negubi kod Slavjana svoju svetćanost i važnost, buduć da se on spominje, da se je Isus kao Bog i ćovjek današnjim danom Mojsijinom zakonu podvrgao, koji njega nikako vezao nije. Obriezovanje uvedeno je u starom zakonu za židove, da se ovi ovako od poganluka odluće i uzćuvaju se.

Isus je kršćenjem i židove i sve ljude ne samo od poganluka, već i od vječnoga pokaranja odlučio, opravdao i tako posvetio, da se u nami popravila prilika božja, koja je po griehu iztočnome poremećena bila. Ovim je Isus podučio Slavene, da nije dobro ni probitaćno iztraživati i izpitivati, zašto je ovakvi zakon donešen, već se njemu pokoravati, buduć da ako se i nezna, ali se zato ipak osjeća, da je i najgorji zakon po obći red koristnji, nego li i najmanja nepokornost koja se navadno u službu strastih predaje.

Kada su Isusa — kako nam sveto Evangjelje pripovieda — obriezali, nadjeli su mu ime Isus, koje mu je angjeo Gabriel s' neba donieo onda, kada je blaženoj djevici Mariji začeeće naviestio. Ovomu presvetomu imenu klanja se Slavjan svom dušom i srcem, znajuć, da je to ime ono, u kom je spasenje svemu svijetu donešeno. Najvećim počitanjem i pouzdanjem zaziva on to sveto ime, poklie veoma poštiva ona oprošćenja, koja su rimski otci ovome privezali. Ako je u crkvi, pa se ovo sveto ime spomene, odmah koljenom poklekne i glavom klone, sjećajući se riećih svetoga Pavla apoštola, da se ovome presvetomu imenu, klanjaju nebesa, zemlja i pakao.

Na toliko cieni Slavjan ovo presveto ime, da ga najradostnije u ustih svojih nosi; i kada se susrietne na

putu sa svojim bližnjim, dolazi u pohode k' pobratimu, ili mà kome drugomu, vazda će se poslužiti liepim pozdravom : „Hvaljen budi Isus!“ našto mu drugi odgovara : „Uvijek hvaljen budi!“ — Niemac, Magjar ili drugi narodi, primili su takodjer ovaj pozdrav, nu niesu se ipak sve do danas niti onoga „dobro jutro! dobar dan, sluga ponizan“ — i t. d., otresti mogli, što je dovoljnim dokazom, da im duh nije onako od svih poganskih ostanakâ očišćen, kao što je slavjanski, koji je ove iz svojih društva posve izkorienio. — Pogani, koji o providjenju božjem niesu nikvi pojam imali, nego su u sudbinu vjerovali, običavali su svako jutro jedan drugomu „dobar dan“ želiti; nu mi kršćani znamo, da je svaki dan dobar, koga u milosti božjoj provedemo, svakim činom nastojimo ovu u nami umnožati, pa se zaoto i imenom Isusovim pozdravljamo, a na odlazku „s' Bogom“ preporučamo, što u pravom smislu „s' Bogom ostajte, s' Bogom pošli,“ ili „s' Bogom idji“ — znamenuje. Sad neka tko prispodobi ovaj plemeniti i svake hvale vriedni običaj s' onim koji je od poganâ preostao, i s' onim, štono je izmislila pamet u tminâ i sužajnstvu ogreznula : „sluga“ i „službenica,“ pa neka sudi, što je po čovjeka ûmna a uza to još kršćanina pristaliije i koristnije.

Nećemo oviem da vriedjamo i osudjujemo onaj običaj, koji je kod jedne grane slavjanskoga naroda uveden buduć da niti neznamo način, kojim se je mjesto onoga krasnoga pozdrava „Hvaljen Isus,“ onaj „Pomoz' Bog!“ uveo. Neda se tajiti, da je i to liepo, kada se pomoć božja odziva i zaziva, buduć da se i ovako hvali Bog, pouzdanje se u njega uzbudjuje; ali poćiem je Isus izjavio, da odsele svašto u njegovo ime od otca nebeskoga prosimo, to mora svaki brat pripoznati, da se pozdravom „Hvaljen

Isus,“ duh kršćanski uvijek većma i boljma odaje, nego li po onomu „Pomoz' Bog!“ Medjutiem ova mala razlika nesmeta niti najmanje bratskoj ljubavi, koja iz jedne te iste narodnosti izvire.

Oviem se danom zaključuje osmina božićna kod pobožnih Slavjanâ. Dao Bog, da ove svetkovine posvećena radost, nikada neizgine iz srdacâ slavjanski, koja niesu lahkoma za onim otrovom, koji se po svih stranâ spravlja da uguši onu nabožnost, kojom se klanja čovječanstvo Isusu.

Ima ljudi, koji su prodali svoju vjeru za jeftine novce, te koji su prije koje godine govorili : „Kršćanluk nije za nas, već za proste ljude,“ — pa su uvijek nastojali, da očeraju onog Kerubina, koga je svemogući Bog, izza prvoga grieha, postavio na vrata razorena raja zemaljskog, te da unidju u taj raj, gdje im je djavao obećao, da će biti Bogu slični, Bogu ravni. Čudno je to, kada ovakovi ljudi ruglo čine od iztočnoga grieha, dočiem ipak sâmi sa svimi svojim djelî, istinitost ove nauke zasnivaju, dušom i srcem težeć i nastojeć, veličanstveno mjesto božje zauzeti. Kada kakov stroj naprave ili pako koje učeno djelo napišu, onda nehvale Boga što im je pamet prosvietlio, da su mogli kakovo umjetno djelo proizvesti, nego sâmi u sebe zaljubljeni, nevide Boga na svemogućemu prijestolju, sâmi se pred sobom kano Bogom klanjaju, i u sebi svemogućnost i sveznanje snivaju.

Ovi su dosada prezirali proste ljude, nu su ih ipak barem u miru ostavljali; ali danas nije više tako, — oni se neosjećaju mirnimi u samoći, te poput djeteta nesmiju u mraku ostati, već bi želili cео svijet k' sebi privući; a da prostoga čovjeka prije zavedu, izmizlili su mu ime

pûk, te su mu na vrat objesili suverenstvo, što u pravome smislu rieči neznači ništa drugo, nego svemožnost, koju su dosada učeni i sveti u Boga postavljali, i od ove gdje koji tek trâk na kraljeve ili ine velikane izvodili.

Oružjem tog tobožnjeg suverenstva, pobijaju u koje kakovih tiskopisih svetu vjeru, dočiem žele, da se njihova svaka rieč kano sveta istina prima.

Slavjan se nepovadja za ovakovimi ljudmi, nepoklanja im posluha, već ih smatra i drži za najveće svoje zlotvore, koji hoće, da mu vjeru. uhvanje i ljubav iz srdca izčupaju i tako ga unesrieće; od ovih se on krsti i čuva kano od paklenog djavla, pošto i niesu sbiljam ništa drugo, nego podli sužnji njegovi, koji misle, da će grižnju sviesti svoje onda umiriti i upokojiti, ako će nevjerom dušu i srdce svojih iskrnjih otrovati.

TRI KRALJA.

Kod Slavjanâ riedko je gdje običaj, kakvi je kod Magjarâ i Niemacâ, da najmre djetca prigodom ove svetkovine, u „tri kralja“ preobučena idu u rodbinske i poznane kuće sa zviezdou, svete pjesme pjevajući. Hvale je vriedan običaj, kao i onaj bunjevački, kada se u Adventu a osobito na badnji dan, Betlem nosi, oviem bo se načinom svetčana uspomena u pamet djetčiju boljma upija, pak uza to i mužki uče svete pjesme pjevati; a kada se pri pjevanju svetih pjesamâ u crkvi, različiti glasovi izmiešaju i slože, nabožno čustvo se u slušaocih sve to većma diže i umnožaje.

Slavjani se némiešaju u onu razpravu, koja bi hćela

odlučiti i dokazati, da li su ovo bili zaisto kraljevi ili pako učenjaci. Slavjan dobro znade, da se oni u svetom pismu sad kao kraljevi, sad pako kao učenjaci (mudraci) spominju, i to s' toga, što je ovo dvoje u prastaro vrijeme, mnogo putâ sjedinjeno bilo. Tako znamo o Davidu, o Salamunu i o Melkizedeku. Za onda je mudrost i učestnost sa prijestolja sjala. Žalibože što više putâ nije tako bilo, već je mnokrat sa prijestolja nestalo i trâga mudrosti, pa su se onda okrunjene glave povadjale za strastmi, i u pûku se razlila svaka nevaljanost po njihovom zločestom primjeru, — kao što je to bilo osamnajstoga stoljeća na francezkom prijestolju, koje je s' toga najposlie u krv i blato, na najveću nesrieću tog naroda, pogazeno bilo.

I to je kod nas velika nesrieća, što se kod učenjaka nenalazi ona stara vjera, uhvanje i ljubav prama Isusu, koju su ovi iztočni mudraci pokazali, kada su — opaziv neobičnu zvijezdu — na put so krenuli, da traže novorođena spasitelja svieta, i najskupocjenije darove što su imali, kano žrtvu novorodjenom spasitelju prikazali. Sadržani nekoji učenjaci mrkim okom gledaju, ako se Isusu podignuti oltari, zlatom ili srebrom nakite, i misle, da bi oni ovo pametnije upotriebiti znali, kada bi se ono u njihove kese metnulo bilo. — Ovi mudraci kada su saznali, da nakana židovskoga kralja Iruda nije čista, da njegova želja nije, novorodjenomu se kralju pokloniti, već da ovim načinom po mudracih o njegovoj osobi siguran bude, i usmrti ga, kao što im je angjeo obznanio bio, nećedoše biti sriedstvom u rukuh Iruda, za postignuće zločeste namjere i svrhe njegove, niesu se u Jerusolim povratili, već drugim putem u domovinu svoju odputovali. Mnogi današnji učenjaci nebi ni pod živu

glavu učinili, da se poradi božje volje, kraljevskoj volji uzprotive, dapače su spremni i deset putâ božju volju prekršiti, nego samo i jedan nemio pogled velikaški izdržati.

Svake dakle slave su dostojni ovi kraljevi, koji su Isusa u betlemskoj štalici za spasitelja svieta pripoznali; i buduć su dospievši u Jerusolim, zapitali, gdje l' da može taj kralj biti, kojega se je zviezda na nebu pokazala? to su kroz to Židove pozorne učinili na porod spasitelja.

U predvečerje toga dana, običaj je, da se trijuh kraljâ voda sveti. Voda je ova u osobitoj časti kod Slavjanâ, svaka bo kuća nastoji barem po jedan bokal (pehar) kući odnieti, kojom se onda sve sgrade i sva imanja poškrope.

Voda i vatra dva su življa, kroz koja se sve što je živo uzdržaje na svijetu. Iz vodê je izišla o stvaranju svieta zemlja; u vodi je nanovo kûpana, da se od mnogih griehâ po ljudstvu počinjenih opere; vodom se krstili Izraelci, kad su iz sužanstva Egipatskoga izvedeni, da postanu odabranim narodom božjim. Vrh u vodâ pokazao se je duh božji, i zato je u vodi krštenje odredjeno, po kojem se čovjek nanovo rodi dušom, i postane dionikom odkupljenja. Radi toga se upravo ova voda velikom svetčanosću i sveti. Štogod je bilo u čovječanstvu počam od Adama pa sve do najkasnijega kršćanskoga dôba sveta i dobra, Bogu drâga i umiljata, to se sve u pomoć zaziva — angjeli i svetci, pod znakom križa Isusova, koji se u vodu spušća poput one palice Mojsijine, kojom je u pustinji stjenu udario, koja se po tom otvorila i toliku vodu izlila, da se je puk sa svom živinom napio. — Do ove vode drže Slaveni, da se neće ukvariti, pa zaoto

nije riedko vidjeti, da se kod nekojih kuća prieko više godinâ u boci drže.

Znamenit je ovo dan (tri kralja) po kršćane ne samo zato, što se po kraljevih Isus ljudstvu pokazao, već i zato, što je na tom danu obdržavana ona kanânska svatba (pir), na kojoj je Isus sa milom svojom materom prisustvovao, i ono prvo na prošnju svoje ljubezne matere učinjeno čudo, kada je vodu, u najbolje vino obratio. Toga radi i neдрže Slavjani ženitbu, da ova sa svatbom nije skopčana, — ta Isus je božanskom svojom osobom svatbu posvetio. Ovo promatrajuć Slavjani, premako umiju u svatbâ veseli biti i ponapiti se, to ipak, bože sačuvaj, da bi se u svatbi koja nepoštena rieč prosula, ili pako koja psovka izustila! takovo ponašanje bilo bi oskvrnjenje svatbe i uvrieda po domaćina. Poradi toga kûm u slavjanskoj kući, posjeduje prigodom pira podpunu vlast i osobito prâvo; njemu ide najveća čast i poštenje, ali mu je takodjer sveta dužnost, u svatbi red, mir, slogu i jedinstvo uzdržati, čega radi Slavjani neće uzeti za kûma kojekakove čuće, nego čovjeka ugledna, razborita i svakog poštenja dostojna.

Ako se je baš slučajno koji od svatovâ i oljóljô pa drugoj braći u veselju smeta, toga odnesu ispod nogu i strpaju gdje god da spava.

Slaveni su si vrlo dobro zapamtili i zabilježili, da je Isus vodu u vino obratio, pa zaoto oni nipošto neće, da u vino vodu miešaju, smatrajući ovo za kakov grieh. Neznam, da ako je koji Slavjan okrljao i krémarom postao, nije li ga napast navela, da u vinu i vodu za skupe novce prodaje, — al' to znam, da nijedan Slavjan nije svoj imetak propirio, baš ako je i mehandžijom postao. Žaliti je, što se drugi narodi neдрže strogo toga običaja

nemiešanja vode u vino, nego već o bérbi namiešaju vode u dobro baranjsko vino, te mu po tom i glas i kûs naruže. Odtud ipak, ako Slavjan drži da se voda nije zato stvorila, da se u vino mieša, nikako nesliedi, da se valja opijati, umjerenost bo i u vinu ostaje glavna kriepost, kao što proždrlost ni onda negubi svoju griehotu, ako bi ova baš i od iste vode nastala.

Voda se o toj svetkovini još i zato sveti, što je Isus u rieci Jordanu na ovom danu iz rukuh sv. Ivana krstitelja krštenje primio, i tako se svijetu očitovao. Na ovu plemenitu svetkovinu, običaje crkva iztočna za uspomenu gornjega događaja, vodu u tekućici rieci svetiti.

Predteča spasiteljev uprô je prstom u Isusa, te ga tako ljudem pokazao govoreći : „Evo jaganjac božji, koji odnima grieh e svieta!“ Sriećan čovjek, koji je od Boga pozvan bio, da položi svjedočanstvo o Isusu ! Nu niti mi nećemo drugčije blaženi biti, van ako takovo svjedočanstvo o Isusu položili budemo. Krštenjem postajemo svi nekim načinom svećenici, pa onu vjeru, koju smo od otacâ naših primili, moramo nesamo u sebi živu sahranjivati, nego ju takodjer razprostirati, i na našu djetcu neoskvrnjenu prenieti.

Od nas se neište, da život svoj za vjeru žrtvujemo ; ali je zato ipak više putâ potriebno našu vjeru očitovati, da se kroza to počasti presveto ime „Isus“ i onda, kada smo u društvu onakovih ljudi, kojima je ono valjda kamen smutnje, i koji su pripravnici našem imenu glupost zato prišiti, što se možda revnima kršćanima pokazujemo. Ali nemojmo zaboraviti, što reče Isus : „Koji mene prizna pred ljudmi, i ja ću ga priznati pred ocem nebeskim a koji mene zataji pred ljudmi, i ja ću ga zatajiti pred ocem mojim nebeskim.“

Marijino svjetlilo.

Svetkovina stojeća u velikom poštenju kod Slavenâ, dan za očišćenje blažene djevice Marije odredjen, koja je u svačem vjerski zakon strogo vršila, — taj je pako po svaku Izraelićanku naredjivo, da poslie porodjaja svoga, sa novorodjenim svojim čedom u crkvu ode, i dar svoj Bogu prikaže.

Ovaj dar predstavljaju kod nas goreće svieće, koje se ovom svetkovinom posvećuju. To nebi niti jedan Slavjan propustio, da nepošalje ovom prigodom u crkvu sviećâ da blagoslove ili posvete. Ove oni drže u svojoj kući, da umirajućemu u ruku postave, i kod mrtvoga pale, izjavljujuć svoju vjeru u sve ono, što je Isus objavio, dakle i u život vječni, gdje će božja svjetlost takodjer jednu vrst radosti sačinjavati. Prekrasan je to prizor kod službe božje, kada se zapaljenimi sviećami u rukuh, svećenici i pûk krenu iz crkve, te pjevajác, Isusa i Mariju proslavljaju ! — Ova svjetlost znači onu evangejsku, koja će morati sav sviet proći, i sve čovječanstvo prosvietliti, — svjetlost, za kojom još mnogi na sve strane čekaju, da im se prinese po vjeroviestnicih (missionari), koji se jošter i sada medju neznabožce šalju, kao što je i Isus apoštola svoje pošiljao.

Blažena mati, koja takova apoštola crkvi Isusovoj uzgoji ! a blaženi takodjer i svi oni, koji sa prinesci svojî podpomažu, da se ovi kao vjeroviestnici u Rimu i Lionu uzgajaju !

Gledajući ovakvi sprovod, oživi svaki put u nami liepa slika starca Šimuna i bogoljubne starice Ane, koji cieli svoj život u postu i molitvi provedši, dostojni biše

Isusa u naručje svoje uzeti, i njega gledajuć, svome i svega pokoljenja čovječanskog se preporedjenju radovati.

Koliko je ovo dvoje uzdisalo, koliko Boga molilo, dokle je milost izprosilo, da je moglo lice spasitelja ugledati! — koje vidivši starac Šimun, bijaše nadahnut Duhom svetim, i prorokovaše, da će Isus jednima na spasenje, a drugima na pokaranje biti. I kada je Isusa vidio, nije želio dulje već živjeti, nego je uzdahnio i rekao, daje pripravan s' ovoga svijeta putovati, kada je svojim očima vidio spasenje ljudsko. Rečeno je tom istom prigodom i blaženoj materi njegovoj, da će u svom sinu mnogo radosti a i žalosti imati.

Kada god ovaj događaj o starcu Šimunu i starici Ani, koji su izmedju silnoga mnoštva židovâ, dostojni bili Isusa za spasitelja već u poveljama pripoznati — u svetom Evagjelju štijem, uvijek mi naši stari i naše starice, koji su u Slavenstvu mnogo nalični onima, na um padaju; jerbo ovi kad su prestali raditi, najveću slast u tome nalaze, ići svaki dan u crkvu, i Isusa u povelju t. j. u oltarskoj misnoj žrtvi štovati. Nikada nećeš opaziti kod naših staricâ, da bi one prije doručak (zajutrak) tražile, nego što su se iz crkve povratile.

Kako se dakle pleme slavensko nebi od Boga blagosivljalo, kada njegovi stari i starke neprestano Boga prose, da im se porodica njihova milosću obdari?

Radi toga ni sinovi ni kćeri neće da u izvršivanju svojih djetinskih dužnostih zaostaju, njihovo se poštivanje prema roditeljem, natječe sa nabožnosću roditeljâ. Srdce ti se u milju raztapa, a podjedno i okriepljuje, kao onoga u žestini sunca na izvor naišavšeg i okrieplivšeg se putnika — kada vidiš ovaj sveti sklâd u obitelji slavjanskoj. Volila bi slavenska djetca zimu i glad trpiti, te

pod najvećim teretom ovoga svijeta se savijati, nego li dopustiti, da se njihovi stariji razžaloste. Njihov mrk pogled je za nju naoblačeno nebo, a njihovo vedro i blago lice, toli ljubko utječe na njihovo srdce, kano sjajnost liepog proljetnog dana na prirodu.

Nu da naši roditelji uzmognu ovakovu djetcu uzgojiti, nepropuščaju takovu priliku, gdje se matere porodicom svojom blagoslivaju.

Bila crkva mà kako udaljena, ipak Slavjanka nebi pod nipošto propustila, da poslie isležane postelje, prvi hod svoj na čast Bogu u crkvu neučini, te rodiljê blagoslov, kojim se ona milosću božjom od grieha čisti, primi, a podjedno i na svoje djetešce prosi onaj blagoslov koji se je podjeljivao praotcem našim Abrahamu, Izaku i Jakovu te svetim suprugam njihovim.

Nigdje se rodilja valjada u tokovoj časti neдрži, kao kod Slavjanâ. Ona se u čistu postelju polaže, svekrva ju služi i dvori kao najmilije svoje diete; njoj nedadu golom nogom na zemlju stati, jerbo mudre svekrve znadu, da je tielo, koje je gorku Evi dosudjenu muku pretrpilo, slabo, pa se može s' toga lahko razhladiti, smrtnu bolest na se navući, ili si barem takov križ steći, koga se cielog svog života izbaviti neće moći.

Njoj pripravljaју najtečnija jela, samo joj vino i rakiju nedaju, bojeći se, da se kroz to piće kakogod krv, koja je porodjajem veoma uzrujana, nepodpali, a pokojem trieba da se takova utiša. Jedva dozvole joj, da se poslie dvie nedjelje iz postelje digne, i čak treće ili četvrte nedjelje joj dopuste, da smije otići u crkvu, i to dakako onda, kada se je već od svega očistila i nješto okriepila. Da joj vrieme nebude dugo — budući da raditi nemože, to ju kûma i rodovi pohadjaju. Kuma se stara, da joj

najtečnija jiela spravlja, i takova joj ciele prve sedmicé šalje. Rodovi ju pohadjaju i razgovaraju, dočiem se večeri sakupi mladež, te koje kakove nevine igre zamieće, rodilju razgovara i veseli. Svekrva dakako i tu pazi na mladež, da što neuredna neučini, ili rodilju neuplaši.

Smio bih upravo uztvrditi, da neima svekrve u Slavjanstvu, baš ako bi drugčije odurna i nemila bila, da u ovakovom slučaju svoju ljubav napram snaji otkrila nebi, znajuć, da ju sin ostrim okom motri i po tom mjeri, kolika je njena ljubav prama njemu, koja na utemeljenje jedne porodice upravo tako moćno djeluje, kao sunčana toplina sa svjetlosću spojena na prirodu.

I Slaveni su, kao u obće božja stvorenja, slabi ljudi, — i kod njih nadje mržnja, zavist i ljutost svoje gnjezdo; ali to je ipak gotovo nečuveno, da bi se slična slabost napram rodilji pojavila, svaki bo se najsriećnijim smatra, ako može i najmanjim činom svoju ljubav napram rođakinji si kakovim god načinom zasvjedočiti. Budući je navada kod Slavjanâ, da mati svoje čedo na vlastitih grûdih doji, zaoto za najveći grieh smatraju, njeno mlieko, kroz žalost ili srčbu, nevinom joj djetešcetu ogorčati, znajuć, da čime se mati u duhu i tielu hrani, tâ se hrana u duh i tielo njenoga čeda prelieva.

Marijino svjetlilo je kod Slavjanâ njeka blagâ i tihâ svetkovina, na kojoj ćeš riedko opaziti kakova bučna veselja. Svatko se onim danom pobožno ponaša i čuva, da Boga nevriedja, jerbo je u Slavjanâ zavladata vjera, da Bog na ovom danu kolikoću budućih željno izčekivanih plodinâ, označuje. Na ovom dauu nevoli Slavjan ako mu sunce u sobu sija, jerbo scieni, da će mu i podrum i smočnica vedriti se; nego kako je po čovječanstvo Isusova svjetlost evangjeoska — kada ga je starac Šimun u

naručju svom slavio — još samo tinjala, tako želi i on, da mu se sunce na ovo me danu za oblacih krije.

Dosad je većinom društvo čovječje tako uredjeno bilo, da su ljudi zimi više, odpočinka i veselja uživali. Nu sad već nije svagdje tako ; jer gdje su se ljudi pomnožali, tamo treba u svakoj godišnjoj dôbi jednako raditi, da se svakdanje potreboće namirivati uzmognu. Srieća po one Slavjane, na koje ovakove okolnosti jošter pale niesu ! po čovjeka bo je dobro, ako mu vriemena na svašto dotječe, — dakle da radi, al' da i svetkuje te i proveseli, kao što je to već u starini rekao mudri Salamon. Bunjevci se u tome vrlo slažu, pa kada se late radnje, tu se radi tada bez umora, a kada se ova opet prekine, rado odpaćivajn i sladko se razgovaraju ; late li se napokon veselja, to se onda takovo lahko neprekida.

POKLAD E.

Poklade po crkvenom koledaru traju od ~~ti~~ do čiste sriede ili pepelnice. Ove su sad kraće, sad dulje, po roku uzkrasa, koji se po prvom proljetnom ponavljanju mjeseca mienja.

U to vrieme spadaju prêla bunjevačka, koja su samo ime od prešlice zadobila, a inače zuamenuju rodbinske skupštine na jedan ili na više danâ, kada se rodbina, kumovi i prijatelji, muško i žensko sastaju, te u ljubavi prodivane i provesele se. A počiem u ovo dôba i posvećenje kućâ koje se s' trimi kralji počima — pada, nije riedko da Bunjevac na taj dan, izprosiv milost u svog duhovnog starješine, i goste zazove ; pa kada je sebe

i svoju porodicu sa celom imovinom Bogu preporučio, goste počastio, pozove tada još i siromake, te ih nahrani i napoji.

I poklie Bunjevci znaju, da slano svinjsko meso, ljeti nije zdravo, to o pokladâ takovo troše, ako prem brižljive domaćice znadu s' ovim ipak tako razpolagati, da nješto od njega i za jesen ostane, i dika je Bunjevca, ako se staro žito, stara slanina i stare šunke s' novimi sastaju. Jedna Bunjevce ipak ljuta bolest mori, a ta je, što neljube staro vino, nego ga još sve kao novo popiju. Valjada oni misle, da za radećega čovjeka, nije zdravo ljeti vino piti, poklie i onako râdom i sunčanom omarom ugrijanu krv podpaljuje, pa radi toga većma ljube hladnu vodicu, u koju prije napitka nekoliko kapij octa (sirćeta) pomiešaju, da se žedja tiem laglje ugasi.

To već i drugi narodi znadu, da Bunjevci zapoviedne poste strogo drže; radi toga, kad posliednja tri dana pokladâ nastanu, onda se kod Bunjevca prekine žica umjerenosti. Pusti ga onda u miru, nedira on nikoga niti koga smućiva, ali i nepoznaje nikakvoga ugleda, koji bi ga mogao od razkošja uztegnuti.

Zna svatko, da ova tri dana niesu uvršćena u broj svetčanih danâ, ali zato ipak nećeš vidjeti, da bi se u tih dnevih bud' mužko, bud' žensko kakova posla latilo. Sveta mati crkva, da u tih dnevih ponješto umjerenost uzdržaje, naredila je trodnevno štovanje presvetog oltarskog sakramenta. Medjutiem ako stariji po gdje koji i dodju u crkvu, nu mladjem bunjevačkom naraštaju, ne ide onih danâ molitva od srдца. Dan i noć sprovadja se veselje, koje se kod mladeži nekada i u čistu sriedu uvuče.

Nu oni to nećine, kano da bi se postu protivili, već

zaoto, što se sa veseljem teško razstaju. Čistu sriedu poste strogo, akoprem su toliko napekli i nakuhali za ona tri dana, da bi se prieko ciele sedmice tieme prehraniti mogli. Ali već u četvrtak, poručaju mladji pečenku i kolačiće, što pako od toga preostane, to dobiju obično ciganke.

U četvrtak ćeš ih opaziti, gdje se jedan po jedan pemaljaju, i gdje stariji dolaze u crkvu, a mladji se razilaze po râdnji. Bunjevac kakav je u veselju, takav je i u râdu. On svagdje svojski radi, negledajuć, kako će sebi olahkšati, već kako će svaki posao pošteno obaviti. Sve se nadtječu, koji će svoje ornice bolje opraviti, i koji će prije baciti zrno u zemlju. Bunjevac je poslen kao crv i mrav, ali miluje i dobro živiti; i ako mu je žena uza to dobra i umjetna gospodarica, pak znade sve mudro razrediti, pazeć i nastojeć, da je mužu i čeljadi torba opravljena, a večera ukusno i u obilnoj mjeri pripravljena, onda je bunjevac blažen, srietan i zadovoljan. Ali buduć da ima mladâ (snaša), koje nitko nije naučio kako trieba kuću voditi i mužu ugadjati, to se zaoto često zametne svadja. Žena najvećma muža uvriedi, kad mu ne-umije goste dočekatí i čeljad nahraniti, — onda je ovaj inače kao jagnje blage ćudi Bunjevac, kano ris ili tigar. Da su matere prave prijateljice svojih kćerkâ, pa mjesto što ih u lienosti maze i njeguju, od maloće u svaki râd i posao uvadjaju, nebi se jamačno ikad ili nikad u bunjevačkoj kući, toli potriebita sloga poremetila.

K O R I Z M A.

Bunjevac dobro pamti, što mu se na čistoj sriedi prigodom pepelenja kaže : „Spomeni se čovječe, da si prah, i u prah ćeš se obratiti!“ pa zaoto tiem danom nesamo da ukine svakojake zabave, nego dapače i isti posao s' njekom nabožnosću začínjava.

Liepo je i milo svakomu rodoljubu pogledati korizmom Bunjevce, od kojih stariji kudgod idu, Bogu se mole, a mladi kada se s' posla kući vraćaju, pod svakim križem popostanu, Bogu se pomole, a iduć svete i žalostne pjesme pjevaju.

Vjera kršćanska tako je uredjena, da dušu i tielo, pamet i srdce zabavlja, a kriepostnu izvrstitost u čovjeku uzbudjuje i oporavlja. Kršćanska vjera ima tri bozje krieposti, koje su pod imenom bogoslovnih kriepostih t. j. vjere, uhvanja i ljubavi — poznane. Iz ovih trijuh izviru one tri najplemenitije ljudske krieposti, molitva, post i milostinja.

Molitva uzbudjuje, podhranjuje i okriepljuje vjeru; uhvanje zauzdava sve nagone duševne i tjelesne, te nam podaje sile, u nadi vriemenita i vječna blagostanja, sve žrtvovati, i volju svoju sad uztegnuti, sad opet sasviem podvrći volji božjoj; ljubav kreće i uzdržaje milostinju onako, kao toplina i svjetlost plodovitost prirode, a milostinja se odgaja u njedrih ljubavi, kao čedo na grudih majčinih.

Koji imaju premnogo vriemena, oni se u tome nad-tječu, da pronadju i dokažu, koja je od onih trijuh čovječjih kriepostih, po čovjeka najkoristnija i po tom Bogu najugodnija. Medjutiem ja mislim, da će svaki koji će

ljudsku narav u duševnom i tvarnom pogledu zrieliše prosudjivat i razmatrati, uvidjeti morati, da su ove tri krieposti po čovjeka jednako koristne i potriebne, te da se jedna od druge nemogu razstaviti i zanemariti, a da kraj toga i druga neposrne.

Ovdje naravno nije mjesta da ob ovoj istini na daleko i široko razglabam, nego mi je namjera samo, moj rod upozoriti, da on sve tri ove jednako poštiva i u njima se vježba, ako želi sebi koristan a Bogu ugodan i mio život provoditi. Ovo je pravi evangjeoski duh, stvarajući one ljude, koji će se ne samo pozvanima, već i odabranima za kraljevstvo nebesko ubrojiti.

Svatko znade, da se sveta korizma nije uvijek jednako obdržavala, — bila je najmre 70, 60 ili 50 danâ duga — kako se sadanje prediduće nedjelje imenuju — kada naravno nedjelja nijedna u iste dneve nije bila ubrojena, buduć da je ova smatrana bila kano dan mesni, a poslie kao dan uztegnuća od mesa, kao što je bio sve do skoro petak i subota.

Bilo je i takovo vrijeme, kada se post nije protezao na vrstu jiestvinâ, nego samo na vrijeme blagovanja. Bilo je vrijeme, kada su i ona jielâ zabranjena bila, koja su danas dozvoljena, kao što su svakovrstne od mlieka i jajâ prigotovljene jiestvine.

Post se je uvijek po svetoj majci crkvi, poradi potreboćâ i okolnostih kršćanskoga naroda, promjenjivao, kao što se je to nedavno poradi naše potreboće i opet promienio.

Usljed poziva Nj. svetosti rimskoga pape, sakupio se je veliki broj biskupâ u Rimu, 1870 godine, kada su ugarski Biskupi po svetom ocu ovlaštjeni viernim dovolit svake subate, izim vigilske (u oči nekojih svetko-

vina) kvatrene, i korizmene užitab meska. A glede korizme po milosti svete rimske stolice već je prije tako bilo naredjeno : da se svake godine obnovi biskupska dispensacia, kojom se vierni ovlastjivaju, da mogu prieko cile korizme sve do cvietne nedjelje, osim sriede petka sabote mesne i masne jiestbine upotriebljavat, uz nalog samo se jedanput zasjetit, i meso s rieboom ne miešat.

Mà da je post ovom papinskom odlukom ovako preustrojen i ublažen, za to neka ipak nitko nemisli, da je tiem onim, koji se kane starog postnog običaja držati i cielu korizmu strogo postiti, kakova zabrana ili zaprieka učinjena; to oni mogu i u buduće činiti, samo neka nemisle, da su oni ili drugi na to i obvezani ostali. Sveta majka crkva s' ovim dopustom radila je suglasno duhom evangjeoskim, koji svakoga čovjeka poziva da čini dobro koliko mu se hoće ili koliko može, te ga podjedno sjeća, da djeluje kriepost ne samo posteć, nego takodjer moleć i lemozinu (milostinju) dieleć. Štogod dublje budemo u kršćanluk pogledali, to ćemo sve boljma uvidjeti, da je sasvim naravi čovječjoj prilagodjen, koja ište, da se slobodom ne pako silom upravlja.

Bunjevac je i u postu — štono se veli — momak i čovjek od oka; jerbo što na se preuzme, to valjano i točno ovrši. Ako ćeš nutarnja svih drugih narodâ proučavati, to ćeš se u skoro uvjeriti, da je Slaven u obdržavanju posta, najrevniji, on bo još i više čini, nego što mu sveta majka crkva obvezuje. On ima danâ, u kojih jielaničim nezačinja, već ih jiede posve suhoparno. Pokušaj samo Niemca suhoparnim jielom ponuditi, vidjeti ćeš, kako će se odma namrgoditi, dočiem Slaven takovo sasma blago i sladko uživa, te se upravo onako zadovo-

ljuje, kao što se je o pokladâ pečenkome i šunkom zadovoljavao.

Slaven ima svoje dane, u kojih su š i, to jest, kad samo suhu pogaču, kruh ili pečen korun (krumpir) blaguje, ili baš do kasne večeri ništa nejede, dapače niti iste vode nepije.

Znade Slavjan, da je post zauzdanje svakojakih nagonâ i strastij, pa se navadno kroz korizmu odriče vina i rakije, te pomiri se sa svojim zlotvorî. Još i oni, koji imaju zlu navadu, pa se inače psovke nečuvaju, prieko korizme strogo paze na svoj jezik.

Ako korizmeni dnevi niesu hladni, to se onda večeri ide na kalvariju ili, gdje takove nije, pod križ, te se one krasne pjesme od muke i smrti Isusove pjevaju. Tu vidiš sakupljeno i mladih i starih, mužkih i ženskih, koji žalost majke božje iz jednih slavenskih ustijuh u druga prelievaju tako, da bi gladan i žedan nabožno njihovo pjevanje, cieli dan preslušao.

Gluha nedjelja.

Ova je poznana po tom, što se u njoj crkva, s' razloga, što se velika nedjelja sve većma približuje, te nam muku i smrt Isusovu predočuje — u crno zavije. Prieko korizme Slavjani ili u crkvi, ili na kalvariji, molitvom i pjesmami proslavljaju muku Isusovu onim redom, kako je ova po svetom Franji od Assisa na 14 stajalištâ razdijeljena. Gdje na selih neima kalvarije, buduć da ova mnogo novacâ stoji, tamo dakle ide puk na grobljih ili

razkršćih uzdignutim križevom, i tamo svoju hvale vriednu pobožnost ovršuje.

Ovom nedjeljom počima obično uzkrсна izpovied i prečest, koja traje navadno osam sedmicâ. Čuo je valjada već svaki kršćanin, da je Isus rekao, da će samo onaj imati život vječnji, koji presveto njegovo tielo i krv blagovao bude. Sveta mati crkva kano brižljiva mati, želi svoje vierne u kraljevstvo božje uvesti, pa zaoto je izdala zapovied, da svaki kršćanin barem uzkrсну izpovied izvrši i pričesti se, jerbo je teško znati, kada ćemo umrieti, — dakle ako ne više, a ono barem jedanput u godini danâ, trieba da se s' Isusom sjedinimo, čega radi ovu zapovied tako strogo nalaže, da kršćane, koji su s' nemarnosti uzkršnju izpovied zapustili, i umrli, nesmatra dostojnimi, da se prošnjom i pratnjom crkvenom u groblje odpremaju. Ona drži, da je takvoga čovjeka teško kršćaninom smatrati, koji nijedan put kroz godinu, neće da sebe tilom Isusovim posveti.

Poklie se za ovom nedjeljom u petak, sedam žalostih blažene djevice Marije svetkuje, to ženskinje na osobitu čast i poštenje majke božje, izaberu sebi ovaj dan za svetu izpovied i pričest. To je duhu kršćanskomu sasviem shodno, kada i ovim svojim postupkom slave raztuzenu majku Isusovu. Koja od materâ nije taj dan razcviljena? Ej, da im možeš kakogod pogledati u srdce, bi se jamačno začudio, videć, koli veliko môre žalosti ono u sebi prikriva, te i onda jošter cvili, kada oči nikvih suzâ nerone! Koliko je kroz neharne sinove i neposlušne kćeri, razcviljenih majkâ! Ta koliko ih crpi bezkonačnu žalost i odonuda, odkuda bi triebalo, da im vrielo veselja i radosti svoju blagotvornu okriepu pošilja?

U dobro uredjenih župâ, imadu mužki svoje dneve,

i to su ponajviše svetčani, poklie oni poradi poljskih poslovâ, nedospiju u poslenih dnevih u crkvu doći. Tako ima i mladež muška i ženska svoje odlučene dneve, u kojih na sv. izpovied dolazi i nebeskom hranom se pokriepljuje. Ovako se sve liepo i u najboljem redu s' Bogom izmiri, izljubi i milošću Duha svetoga nadaren okriepi. Kolika je to duševna radost po revna svećenika, kada se vierni njegovim mudrim i razboritim zapoviedim prilagodjuju i pokoravaju — videć, da su ove sve tako osnovane i udešene, da ih u njihovih poslovih nesmetaju, a ipak sve k' stolu Isusovu privadjaju, da se već u napried nasladjivati mogu onom slasću, kojom će ih sve-mogući Bog u nebu na uvijek hraniti i zadovoljavati.

BLAGOVIEST.

Ovo je jedini dan u korizmi, koji kod Bunjevacâ spada u iznimku. Oni istina neće taj dan praviti nikva bučna veselja, ali zato ipak, ako je moguće, neće propustiti, da se malo neponapiju. Bunjevac drži da on nije kriv tomu, što ovaj na 25. ožujka padajući svetac, uvijek u korizmi pada i dolazi, te misli, da on mora na taj dan vina piti. Istina je doduše, da i drugi narodi piju, ali ovdje valja ipak nâročito zabilježiti i naglasiti, da Bunjevac navadno u korizmi nepije vina ili rakije, — a drugo, što on ne drži da je pio, ako se nije i napio.

Pokoljenja čovječanska su se prieko četiri tisuće (hiljade) godinâ izmjenjivala u nadi, da će doći spasitelj, koji će ga iz zla u koje je čovječanstvo upalo, izbaviti. U to su se vrieme pojavljivali i dizali proroci, koji su tu

nâdu čovječansku, u vjeru obratili; i što se je vrieme poroda većma bližilo, to su sve jasnije njegovu osobu i njegova svojstva opisivali, tako, da je sav njegov život u napried pred ljudstvom i svietom naslikan i otkriven bio. Bog otac, koji je vrieme došašća svojega sina ustanovio i odlučio bio, izabrao je i onu osobu, od koje je triebalo, da čovječje tielo na se uzme, a ta je osoba po Isaiji proroku jur opisana bila, kano loza, koja će iz trsa (čokota) obitelji Davidove proizići.

I poklie je ona žena, koja je iz rukuh božjih izišla Heva (Eva) najmre, sve ono što je liepo, sveto i dobro posjedovala, to je naravno, da je Bog i onu ženu morao od ljage iztočnoga grieha očistiti, koju je odredio da bude posudom ne nadahnuća božjega kao prva žena, nego baš posudom sina božjega. Tâ presrietna žena bijaše Marija, bezporočna, čista i neoskvrjeno začeta. Kao takova posjedovala je toli u duši koli i u tielu sve, što je dobro, sveto i liepo, te je zato na blagoviest dostojnom postala, da po Duhu svetomu začme u utrobi svojoj sina božjega. Blagoviest je onaj dan, kada je Bog poslao Arhangjela Gabriela k' djevici Mariji, koji joj je naviestio preradostnu viest, da će postati majkom jedinorodjena sina božjega.

Sve ono, što se je s' njome dogodilo, bila je pred njome tajna, pa ipak nevidimo da ju je nevier morila, nego se je samo za svoje djevičanstvo pobojala; i kada ju je Angjeo uvjerio, da će neoskvrnjenom ostati, jerbo će ju Duh sveti obsjenuti, onda je sasma ponizno i pouzdano odgovorila: „Evo službenice gospodnje, neka mi bude po rieči tvojoj!“

Na ovom danu je sazorila ona radost, koja je veseljem svetog Evangjelja, sviest obasula. U tom dnevju je

začet Isus, koga je blažena mati njegova, poslie devet mjesecih, u Betlemu rodíla.

Bunjevci dakle drže, da se na ovom danu valja malo proveseliti, ne kakovom bukom, nego ipak u bratskom i prijateljskom razgovoru, — pošto misle, da je ovo takov dogadjaj, kojega se radost nemože do konca svijeta iscrpití, nova bo se i nova pokoljenja izmijenjavaju na svijetu, od kojih svako mora svoju zahvalnost na blagoviesti izručivati.

Nije dakle čudo, što je kod Slavenâ zavládala vjera, da vino koje se popije, ovíem danom u krv pretvara, što je takodjer uzrokom, da se na ovaj dan malo ponapiju. Taj običaj naravno nije stavljen u nauku koja se njima predaje, jerbo se znade, da krv od svačega što se uživa i što želudac valjano probavi — postaje ; ali poklie je Isus u vinu jedan dio svojeg misnog posvetilišta ustanovio ; poklie se vino u njegovu presvetu krv obraća : to Slaven neće iz glave izbiti si dati, da vino koje se popije krvlju nepostaje. I ovo bi bio stranom jedan uzrok, što Slaveni vino gdje koji put i prieko mjere piju, ne možda zato, što bi trieznost hotomice pogaziti htíeli, nego što bi si pićem mnogo krvi nabaviti, želili ; jerbo vjeruju, da je najveća životna sila i snaga, u krvi sahranjena ; odkud proizlazi i ona još predsuda, što uzrok bolesti vazda u krvi tražeć, ovoj pušćanjem krvi lieka traži, čemu se dakako niti čuditi nesmijemo, znajuć, da su prije od prilike petdeset godinâ, i isti liečnici ovo sriedstvo kao liek upotriebljivali, i na pušćanje krvi brijače u selih ovlašćivali. Ovi, počíem je ovakovo toboznje liećenje izvorom njihovih dohodakâ postalo, niesu liečničke dozvole niti tražili, već svakomu koji ih je tražio, gdje god je želio, žilu otvarali, i ako je htíeo, nemilice zube vadili.

Takodjer bi se moglo reći, da je ovo svetkovina, kojom se ocjenjuje i diči djevičanstvo, koje se je u blaženoj djevici Mariji, na priestolje matere božje uzpelo.

Dika je dosada uvijek Slavjanska bila, da su djevojke sa neoskvrnjenim djevičanstvom u ženitbeni stališ stupale, i da su žene u brâku, do konca svoga života, vjerne ostale.

Istina, da je Turčin svojim jarmom (igom) toliko obterešio bio Slavene, da se je od vjere kod njih samo ono sačuvalo, što je u srcu sahranjeno, i medju četiri zida sakriveno bilo; jer pošto su naši samostani turskim barbarstvom porušeni bili, mladići i djevojke naše niesu imali prilike pokušati, da li bi imali volje ili snage ona tri uvjeta kršćanskog savršenstva, o kojih reče Gospod, da neka ih shvati onaj, koji može — izpuniti; ali od kako je râji njesto odlahnulo, gdje god se pokažu duvne (milosrdne sestre, opatice), tu svagdje nalaze djevojakâ, koje veseljem unašaju svoj vienac djevičanstva u samostan, te ga oduševljeno polažu na oltar vječnomu zaručniku Isusu — Krstu.

Kako naše djevojke ciene djesičanstvo, već se i od tud vidi, što svoju kosu, taj najplemenitiji ures krasnoga spola, u vienac pletu i liepo svoje lice kite, čelo nesakrivaju, već, počiem su nevine, svakom čovjeku slobodno i pouzdano u oči gledaju.

Sedam žalostih blažene djevice Marije.

Hodajuć po svijetu da se s' različitim ljudmi i njihovimi običajî upoznam, kod jedinih sam Talijanâ našao, da onako kao i Slaveni, u velikoj časti drže blaženu djevicu Mariju. I oni dakle nezaboravljaju, da se poslie gluhe nedjelje u petak, slavi svetkovina i spomen sedam žalostih ove raztužene, ali po nas dobrostive majke od milosrdja.

Na temelju nauka svetih otacâ naša je zadaća, da Isusa u svih naših čustvih živo nasliedujemo. Ovu zadaću nije nitko od ljudij tako izvrstno i točno vršio, kao blažena djevica Marija, — dakle niti onu žalost, onu bol, s' kojom je Isus radi našeg spasenja opterećen bio, nitko nije toli živo osjećao i tečajem celog svog života trpio, kao blažena djevica Marija.

Isus je kroz 33 godine svu onu muku trpio, koju je u velikoj nedjelji podnio, jerbo mu je svaki dan i svaki sat u krvavoj slici pred očima stajala ona bol, ona muka, koju je jedini on a nitko drugi pretrpiti imao i mogo; a buduć je Marija kao bez iztočnog grieha začeta, u najužjem doticaju i savezu bila : to je kao prava majka po onom prorokovanju starca Šimuna i proročice Ane, prigodom prikazanja Isusa otcu nebeskomu u crkvi jerusolimskoj, neprestano svu tû bol i muku sućutila i trpila.

Ona je dakle ne samo u radosti, nego takodjer i u žalosti, živo ogledalo, u koje se svaki Slavjan ogledava.

Ako je radosti i veselja na ovom svijetu uživati, naći je posve lahko pobratima ili sudruga, koji će ovu s' nami zajedno dieliti, — nu snadje li te slučajno žalost i

nevolja, to te se onda svatko kao okužena kloni, pošto ovakove svatko i u svojoj kući dosta imade.

Svaki je izmedju nas jur izkusio, da mu je bol srdea odma olahkšala, uminula, ako je ovu u pouzdano koje i vierno srdce preliti mogo. Svakako je dakle znamenit dar po nas, kada pred sobom gledati možemo sliku, sa sedam mačevâ obrànjene blažene djevice Marije, koja sve naše gorkosti, boli i muke, blagim načinom na sebe prima, i u svojih žalostih utapa.

Rekoh, da žalosti ni iz jedne kuće sasviem neizginjavaju, a takove ponajviše osjećaju i trpe matere. Ovo su one posude, u koje svi obiteljski članovi, sve svoje vaje i žalosti ulievaju, i iz kojih u svako doba utjehu crpe. Blažena je kuća slavjanska, u kojoj dobra majka obitava, jerbo je ona umjetna mudra i razborita; ona sa mladim i starim, sa mužkim i ženskim umije sve ono osjećati što onaj, koji što trpi, osjeća. Čudno i nedohitno je srdce dobre matere, koje muža, sina, kćer, slugu i služavku podpuno razumije, i jednako sve njihove žalosti podpuno osjeća. Nitko na svijetu nezna tako uztrpljivo i sa sućuti razcviljene saslušati, tako mudro, svrsi shodno i ljubazno naputke i savjete davati, kao što dobra majka. Samo oni, koji su rano sirotani ostali, niesu ovu slast oćutiti i izkusiti mogli.

Ali tâ dobra majka sve ove izvrstnosti crpi iz nje-darâ razcviljene majke božje, koju danju i noćju pred očima ima; pa zaoto čim joj se koji žalostni primjer покаže, odma duševnima očima pogleda na razcviljenu majku božju, te kao njekoč Marija obsjenjena milosću božjom, njezin ûm dobije bistre misli, a srdce plemenite ćuti, pak umije, znade i hoće kazati svakomu što trieba, da mu se duša osnaži, okriepi i utješi. Zato upravo i

vidiš, da Slavjanke većinom na ovaj dan svoju uzkrсну izpovied i pričest ovršuju. A počiem je sveta mati crkva najizvrstnija majka svih nas, zato ona, da si što više milostih steče, više putij prieko godine, sedam žalostih blažene djevice Marije, koje redovito u petak izza gluhe nedjelje pada, svetom misom i molitvom svetkuje.

Cvjetna nedjelja.

Isus, kano Bog i čovjek zajedno, od prvoga je časa svu svoju sudbinu znao. Njegova se muka i time od svake druge koju čovjek podnaša, razlikuje, što je on ovu u svih njenih potankostih skroz poznavao; ona je uvijek pred njegovimi svetimi očmi stajala, te je po tom on od poroda do smrti neprekidno trpio. Nu cvjetnica je ipak onaj osobiti dan, u kojem je Isus kanoti na pragu svoje krvave muke stajao, da ovoj, kao jedinom sriedstvu za odkupljenje čovječanstva, medju kojim su na prvom mjestu Židovi, koji su božja obećanja u njedrih svojih nosili, i za gnjezdo spasitelja izabrani bili — od vječnoga pokaranja izbavi. Ovaj dan nakanio je Isus u Jerusolim unići, da njegovim stanovnikom posliednju propovied rekne, i tvrdokorne Židove na pokoru skloni. Odpočivajuć i učeć učenike svoje na nekoj gori, s' koje se je sav Jerusolim pregledati mogao, pripoviedaše im, što će se s' ovim gradom, crkvom i njezinimi stanovnici dogoditi. Gledajuć na Jerusolim, i motreć mnogobrojne njegove stanovnike koji će poslie 40 godinâ gorku sudbinu pretrpiti morati, prorokuje gradu, da ako se neobrati i pokoru nečini, hoće se do temelja razrušiti tako, da od

njega neće ostati kamen na kamenu, — što se je od rieči do rieči sve i izpunilo; jer je Jerusolim, jurišanjem cara Vespasiana i njegovoga sina Tita — nehtievši se dobrovoljno predati — skupa sa svojom veleliepom crkvom, do temelja razrušen i popaljen bio, — a kašuje pod Julianom htievšem ga na novo sagraditi, sâmi su židovi još i ono kamenje koje se je u temelju nalazilo — povadili, i tiem proročanstvo Isusovu do konca izpuniti podpomogli.

Ovaj posliednji kao javni put, hćede Isus svetčano ovršiti, — i pokazav te zasnjeočiv da je Bog, zapoviedi apoštolom svojim, da otidju na ovo i ovo mjesto, gdje će naći magare skupa ždriebetom (puletom, magaretom), koje da dovedu; i ako bi vlastnik upitao, zašto čine, neka odgovore, da G o s p o d i n p o t r i b u j e. Tako se je i dogodilo. Isus sjede na magare i idjaše u Jerusolim; a mali i veliki, koji su ga stranom sliedili a stranom pred njega izišli, pjevaše svete pjesme Davidove, lomeć grane sa stabalâ, i skidajuć sa sebe odjeću svoju, steraše na put pred njega, da mu, glasom proročanstva Jeremije proroka, put ljepši i svetčaniji bude.

Takovom svetčanosću unidje Isus u Jerusolim, i u crkvi gdje mu djetčica „Slavu“ (Hosana) pjevahu, svoju propovied držaše. Ovaj slavan sprohod svetkuje sveta majka crkva na cvjetnu nedjelju, te svetčanost još i tieme umnožava, što na ovoj svu muku Isusovu u Evan-gjelju po svetom Mati napisanu, odpjeva.

Pred ovu nedjelju postaraju se Slaveni, da si nabere zelene grančice ponajviše od tako nazvane cicamace (vrbice), koja ponajviše onim na iztoku rastećim maslinovim grančicama naliči, te se svete i podjedno na ovaj dan diele u crkvi, a što od njih preostane, ostave, se u crkvi, da se od njih dojdue godine, za čistu sriedu za

pepelisanje pepeo priugotovi. Takove grančice nose Slaveni u rukuh u crkvu, da kroza to uspomenu Isusova slavna sprohoda u Jerusolim ponove.

Pa počiem Slaveni znadu, da se svašta u Isusu i po Isusu spašava, to oni od ovih posvećenih grančicâ prave križiće, koje u svojih stanjih kojegdje pozabadaju, na njive iznesu, tamo pozabadaju, i tako blagoslov, kojega su u crkvi dobili, milost božju proseć, na sve svoje stvari prenašaju.

Ali poklie Slaveni misle, da i tê križiće valja baš u crkvi napraviti, to ti je tom prigodom u crkvi tesanje i djeluckanje tako, da je teško ove nedjelje mir i pokoj u crkvi imati.

Njekoji misle, da bi ovakove običaje valjalo izkorieniti iz naroda, nu ja se niesam nikada s' onimi ljudmi slago, koji od čovjeka hoće da naprave očitog duha. Ja držim, da je najpametnije u svačem smatrati čovjeka ciela t. j. sastavljena od tiela i duše, jer ćemo samo onda znati sve mudro razabrati, što u obsjeg njegovih svakojakih potreboćâ spada.

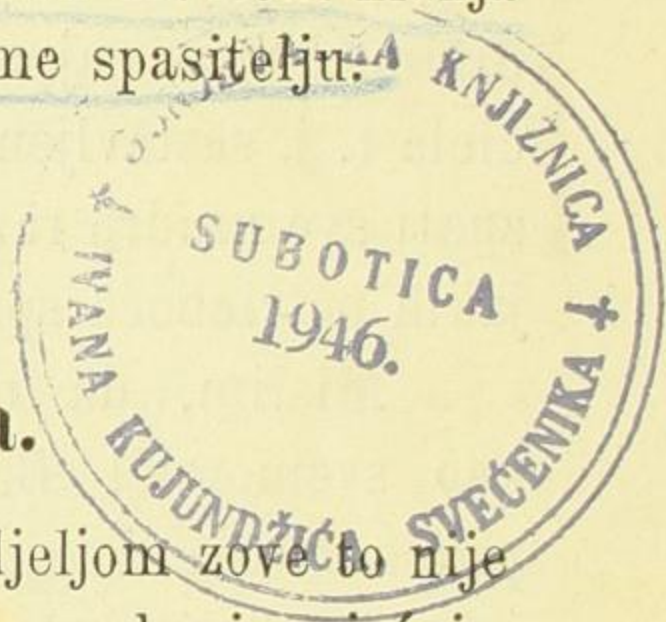
Mislim, da neće nitko o tom podvojiti, da je Isus kao svemogući Bog mogao u jedan trenutak, onome poznanome evangjeoskom slipecu oko otvoriti, niti je baš morao imati praha i slinke (pljuvačke), — pa ipak je on to obadvoje rabio. — Kada Bog sve svoje milosti njekim stvarima privezuje, kao : kruhu, vodi, ulju, soli it. d., zašto nebi tada i to vjerovali, da se i blogoslovi mogu stvarimi privezati? Da li je to kakova nečuvena il nemoguća stvar? Ta znamo, da se kuga, kao i još mnoge druge priliepčive bolesti, svačega prihvaćaju i priliepljuju; pa kada dakle zlo proti našoj volji prione uz koje stvari, zašto da baš dobro, ovu vlastitost imati nebi

moglo? Zar je kome nepoznano da sumbul, karanfil, (klinčac), ružmarin, ljubica, gjurgjic, ružica i još nebrojeno drugo cvieće ugodan miris razprostire, i da je ovaj njemu upravo srodan te nerazdruživ? — Kršćanska vjera nas upućuje i uči, da ovaj blagoslov nediele grančice, nego upravo Isus, koji se s' njimi proslavlja. Nepozivali David u svom slavospievu, (da negovorim o nebu) — sve ono što je na zemlji, rašća, živine i biline, da s' njime Boga proslave? A ako njegove mudre i jezgrovite pjesme proučio, te pozorno razmatrao budeš istine, koje svaka gotovo njihova rieč sadržaje, mislim, da će se tvoj nadutosti puni duhčić do zemlje pokloniti morati onom velikom Davidovom, koji u svojih neumrljih pjesmâ izpovieda, da je bio duhom božjim nadahnut.

Slavjanin nije Niemac, da bi o slamki mudrovao; ali nije takodjer niti Japanac, da se pred drvetom klanja. Slavense uvijek samo klanja Isusu svome spasitelju.

Velika nedjelja.

Zašto se ovaj tjedan velikom nedjeljom zove to nije potriebno da kažem, jerbo to već i oni znadu i osjećaju, koji ili neće ili baš i neumiju ono veličanstvo, koga se mi kao kršćani ove nedjelje spominjemo. I one ljude, koje nepovoljne okolnosti ili pako glupo i naduveno neznanje, tečajem ciele godine, od crkve odaljene drži, opaziti je ove nedjelje, gdje kao nekim nutarnjim nagonom prinukani, dolaze izmučenom se Isusu pokloniti. Dakako mi neznamo, da li im je namjera pridružiti se onoj velikoj pokornici Mandalieni, i onim pobožnikom, koji su

svoje i drugih zasliepljenih grieha oplakivali, ili pako onima, koji su u sudištu Pilatovu „propni ga, propni ga!“ vikali, i na križu razapetom Isusu rugajuć se govorili : „Ako si sin božji, a ti snidji s' križa.“ Taj sud se Boga koji bubrege iztražuje — tiče, a nami je dosta samo znati, da je ova nedjelja pred svakim Slavjauom najveća i najsvetija, poklie on znade, da se je ove nedjelje dovršila ona gorka i strašna muka, koju je sin božji Isus Nazarenski, da nas od vječne smrti izbavi, na križu podnio.

Slavjan je veseo od naravi. On pjevajuć obavlja svaki svoj posao, te kudgod ide, pjesma se od njega razlieže, — ali ove nedjelje nećeš ipak od njega čuti drugih pjesamâ, van onih koje strašnu muku Isusovu i preveliku žalost majke njegove — opisuju.

Slavjan ljubi posao, pošto svaki otac obitelji neprestano govori svojoj djeci, da je bezposlenost početak opaćina, a opetuje takodjer vrlo često i to, da je lienčina živi jastuk (uzglavnica) djavla paklenoga; i poklie u to upravo vrijeme najvažniji i najmnogobrojniji proljetni poljski poslovi padaju, stoga mladji naraštaj nedospije svaki dan u crkvu, — nu stariji i oni koji su silami malaksali, nebi ni pod živu glavu propustili, da u ovom tjednu jutrom i predvečerjem crkvu nepolaze.

Krasan je to običaj kod našega naroda, da kada se poslenici, težaci i pastiri večeri sa svoga posla vraćaju, pospremaju svoje orudje (alat) što hitrije, očiste se od praha, obukav na se štogod čistijega, kupe se sa svih stranâ na kalvariju, da na čast velike i pregorke muke Isusove koju pjesmu odpjevaju, ili se pako smierno i pobožno Bogu pomole; gdje pako nije kalvarije tamo revni duhovni pastir, poznavajuć ovaj hvale vriedni običaj

svojih viernih, drži kako prieko ciele korizme, tako osobito ove velike nedjelje, crkvu otvorenu, da njegovi vjerni ono što bi inače na kalvariji obavili, ovdje u crkvi ovrše,

Bog Duh sveti neka budući naš naraštaj svojom svetom milošću nadahne, da ovaj krasni običaj nikada neizgine iz našega naroda, nego neka ga bogoljubni sinovi i pobožne kćerke od svojih čestitih otacâ i materâ prime, nasliede i za sve vjekove sačuvaju.

Sveta mati crkva, koja se je pred gluhu nedjelju u subotu u crno zavila, kano razcviljena majka, u misi i večernjimi molitvami, oplakuje pregorku muku i smert Isusovu.

Znamo da nije bilo više nego četiri Evangjelista, od kojih je svaki muku Isusovu opisao. Sveta mati crkva u svetoj misi ova Evangjelja obredjiva, da se kroz ova, srdca viernih na sažaljenje ganu, te na oplakivanje svojih griehâ priprave.

Rekli smo prije, da je Isus svu svoju krvavu muku počam od poroda svoga pred očima imao, — ali što se je ova većma približavala, to se je njegovo srdce sve većma žalostilo i njeku tešku stisku osjećalo. Kakogod je voljom otca svoga i svojom vlastitom, na svijet došao, tako prispjeo je i u Jerusolim, kada je nastalo vrijeme, da se po prorocih naviešćeno obećanje izpuni.

Ali da Židovi, koji su ga već vrebali, prije vremena na svetu njegovu osobu nenapanu, na noć je uvijek izlazio u Bethaniju, gdje je pribivao Lazar koga je od mrtvih uzkrisio, sa svojim sestrani Martom i Marijom. Kod ove svete obitelji, proveo je ove noći naš spasitelj.

Sriećna obitelj, u kojoj prenoćiva Isus ! Buduć da tamnost prija napastniku, to je s' toga osobita milost,

ako Isus u kojoj obitelji noćište izabere; a on se u svaku onu kuću rado svraća, gdje otac i mati cielu obitelj na noć u njegovo naručje i zaštitu preporuče, i gdje se djetčica klečeć Bogu mole. Nebo se od radosti smije, Angeli raduju, kada mala djetčica Boga mole. Isus u takovu kuću veselo ulazi, čuva odpočivajuće malahne, da ih, a poradi njih sve članove obitelji, od napastnika obrani.

Velika srieda.

Na veliku se sriedu poslie poldne počimaju one velike večernje, u kojih se pjevaju one žalostne pjesme, u kojih je David Isusa navješćivao, a Jeremia svoje i svojega puka grieha oplakivao. Na toj večernji štiju se proročanstva, koja nam spasitelja u svih mukâ njegovih predstavljaju.

Djetca se već u napried raduju ovima večernjama, jerbo im je na njih za kojih čas dozvoljeno u pod crkveni s' onimi kucalicami, koje im matere od vrbovih šibâ naprave — lupati. Ove šibe da budu šarene pridredjuju se na taj način : Svuče se sa šiba Zelena Kora s ovom se onda šibe poput zmije obmotaju i na vatri malo opâle. Ono što je nepokriveno, ogori i pocrni, a pokriveno liepo bielo ostane.

Zvonari i sakrištijani se brinu, da djetca štogod u crkvi nepolupaju, a i matere s' kojimi djetca u crkvu dolaze, skrbe, da se kakova šteta dogodila nebi.

Slavjan znade, da ovo šibanje u crkvi neznamenuje kakovu možda zlobu prama Židovu, kojega on niti najmanje nemrzi, znajuć, da sadanji Židovi niesu krivi, što su im pradjedovi, Isusa propeli; dapače se nje koji sa Židovi i preveć oprijatelje tako, da na vunu i novu hranu,

od njih čas novce posudjuju, čas opet robu (espap) za ruho nose, a Židov sve dvostruku cieniu upisuje. Medjutim mladji već prilično uvidjaju, da je najpametnije onda kupovati, i to samo ono što je neobhodno potriebno, kada novacâ imamo. Slavjan znade, da se kucanjem u crkvi spominjemo onog strahovitog dogadjaja, kada se je c izdahnuću Isusovu, sva zemlja potresla, a uza to se ipak mnogih Židovâ sviest, niti najmanje ganula niti na pravu stazu pokrenila nije.

Veliki četvrtak.

Slavjani rado šilju svoju djetcu na nauk, da se nauče sve ono, što je duši njihovoj potriebno. Najveća je sramota po Slavjana, ako su mu djeca nepobožna postala, buduće da znade, da Bog neviernost i nećudorednost onako smatra, kao trn i kukolj u pšenici. Zna on, da kao što revan i marljiv poljodjelac, drač i kukolj iz svojih usievâ čupa i utamanjuje, tako isto Bog zločestu mladež iz društva ljudskoga odstranjuje.

Poznano je svakoj obitelji Slavjanskoj, da je Isus na taj dan svoju posliednju večeru držao, i posvetilište svete mise u oltarskom sakramentu ustanovio. Tom prigodom držao je svojim apoštolom onaj slavni govor, u kojem je predstojeću svoju muku kao i svoje božanstvo odkrio te za sebe i za svoje apoštole i sve buduće vierne, svome se nebeskom otcu molio.

Kod ove večere oprao je Isus svojim apoštolom noge, da ih poniznost, t. j. onu kriepost nauči, koja je temeljem i majkom svih drugih krieposti; a podjedno je

opominjo i navadjo Judu Iškariota, da svoj grieh, svoje izdajstvo pripozna, i na pokoru se obrati.

Poklie je posvetilište svete mise, izvorom svih blagoslovâ koji se kršćanom podjeljuju, to je sveta mati crkva uvela običaj, da se današnjim danom ono ulje, kojim se u svećenički stališ stupajući mladići kod redjenja pomazuju, — zâtiem ono, koje se kod svete potvrde (kri-zme), krštenja, posliednjeg pomazivanja posvećivanja kaležâ, zvonâ i drugih još svetih posudâ, rabi — posvećuje. A počiem one svete obrede osobno sâm biskup obavlja, to si Slaven za veliku srieću drži, ako na taj dan u biskupsku sbornu crkvu doći može, jerbo mu se duša tamo službom božjom nasladjuje, i gledajuć krasne obrede, u môru ugodnih čustvâ utaplja; i jerbo je biskupom ova okolnost poznana, to — ako im vrieme dopusti — ove svete obrede svake godine u drugom kojem gradu svoje biskupije obavljaju.

Ponajviše ljudih poradi oholosti duševno i tjelesno propadnu, jerbo im se sramotno čini ovaj ili onaj posao ili čin obavljati, pa tako privolivši griehu, propadnu za uvieke. Pogledajmo bistrim okom duše naše, božjega sina Isusa, kako redom od apoštola do apoštola, dakle do svih onih apostolâ ide, koji će ga za nekoliko urâ nevierno ostaviti, i na kojih se licu nestalnost i strah zrcali, te im u svoj poniznosti noge pere, liep nam primjer ostavljajuć, da jedan drugoga pripravno poslužimo. Nije li ondje slast i razkoš u društvenom životu, gdje se članovi jedne obitelji nadtječu, koji će više ljubavi i harnosti jedan drugomu izkazati, a naproti žalost i gorčina ondje, gdje baš i mladje neprestano sjećati valja, da nešto ljubavi svojim starijim izkažu? — Liep je to prizor, kada biskup kao glava družine kršćanske — navadno

star — do zemlje se sagibajuć, siromakom, koje je od glave do pête u novo odielo obuko, nasliedujuć Isusa, kojega takodjer vlast vrši — noge pere, a oprav ih ljubi.

Kada je Isus sa učenicima svoju večeru dovečerao bio, izišao je u vrt Getsemani, i tamo vruće i skrušeno molio, da ga — ako bi to bila volja otca nebeskoga — gorka čaša mimoidje. — I nama je dopušćeno moliti, da se odnesu od nas svakojake boli i nevolje, samo nam je k' takovoj molitvi jošter to dodati, da smo našu volju, božjoj volji podvrći pripravnici.

Isus je, kad mu je pogibelj prietila i bližila se, svoje prijatelje okolo sebe sakupio, koji akoprem su mu bili najvjerniji i najprivrženiji, bili su ništanemanje u odlučnom času driemni i pospani, dočiem je otac nebeski, koji mu je angjela utješitelja poslao, bio budan i oprezan.

Izkustvo je nebrojeno putâ dokazalo, da ljudi, koji se u nesgodâ i suprotivštinâ svojih na čovjeka, njegovu pomoć i zaštitu oslanjaju, većinom varaju, dočiem oni, koji se u vazda bdećeg i posvudnog Boga uzdaju, svake biede i nevolje izbavljaju. Dobro je doduše nastojati, da si u ovom životu što više dobrih prijateljâ pribavimo, sačuvamo, te da ih od sebe neodbijamo, — ali valja takodjer pamtiti, da bismo se grdno prevarili, ako bi poradi kojeg čovjeka, Boga najvećeg prijatelja svoga odbacili. Kada Petar, Ivan i Jakov u oči napasti i pogibelji života spavaju, što bismo tek od ostalih apoštola očekivati mogli? — Naši Slavjani neobičavaju ovu noć prespavati, nego ju kao njekoč skroz u srdcu ožalošćeni Isus, bdijuć probave.

Ljubljenog našeg spasitelja su i najvjerniji njegovi apoštoli ostavili, dapače ga je i isti Petar, koji je kletvom tvrdio, da sa strane njegove makar zajedno s' njim

poginuti morao, odstupiti neće, istu ovu noć tri puta zatajio govoreći, da ga nepozna, i da ga nikada u životu vidio nije. Evo žive slike ljudskoga prijateljstva! — Ljubljenu mater njegovu niesu pustili židovi, da u dvoru velikoga svećenika, preljubljenoga nu od svakoga zapušćena i razžalošćena sinka svoga ogrli i cjeliva.

Majke slavjanske! Kada vam srdce vrhu vaših sinovâ i kćerih, koji udaljeni od vas, teške boli i nesrieće trpe, bez da im vi pomoći možete, u môru žalostih pogiba: pogledajte tu noć velikoga četvrtka, zapuštena i osamljena sina božijega Isusa i njegovu gorko razcviljenu majku, pa će vam nedvojbeno bol uminuti a srdcu odlahnuti.

Ove večeri neće mladji Slavjani ni mužki ni ženski, kod kuće ostati. Svi pohadjaju križeve i naslieduju Isusa u molitvi otcu nebeskom upravljenoj, te pjevaju ili moleć čitaju gorku muku i smrt Isusovu. Istina, da ih nekada u njihovoj pobožnosti k njim pridruživša se djetca, osobito ako stariji na ove nepaze, smetaju; nu i to biva samo na čas dotle, dok ovu iz pobožne ove družine neodstrane.

Križevâ ima u svakoj kršćanskoj obćini, nu žalibože ima ih i takovih, za koje se nitko nebrine, te izgledaju, kano da su ih oni židovi koji su Isusa propinjali — pravili, — a i tako zanemarenih, kano da je brigu vrh njihovog uzdržavanja, Juda Iškariot, koji je volio novčiće u svoju kesu sabirati, nego li ih na proslavljenje Isusovo potrošiti — na sebe preuzeo.

Ništa nije tako žalostno vidjeti, kao zanemareni i odrpani križ Isusov ili sliku blažene djevice Marije. Nije to samo zato toli žalostno i grdno, što je ovo najočitija svjedočba, da u ovakovoj obćini živeći puk neima štova-

nja i klanjanja prama Isusu, nego takodjer i zato, što je ovo najjasnijim znakom, da je u ovakovoj obćini vjera, uhvanje i ljubav posrnula, izumrla, te da neće mnogo vremena proći, da će Bog svoje angjele izaslati, koji će bičem srčbe božje, nesrietnu ovakovu obćinu utamaniti.

Veliki petak.

Skidajmo kape, da se poklonimo križu, na kojem je strašne muke pretrpio spasitelj! Klecajmo koljenima, te cjelivajmo križ, koji je skupocienom krvlju sina božjega obliven! — Mi katolici, koji negledamo u Isusu od blažene djevice Marije primljeno obično čovječje tielo, veće smatramo sina božjega u to tielo zavijena, nespoznajemo u križu drvo, koje je u šumi narastlo, već na svakom križu smatramo i vidimo Isusa Nazaranina po Duhu svetomu začeta, a od blažene djevice Marije rođena spasitelja, koji je radi našega spasenja sve duše, srdca i tiela — muke, na križu podnio i umro; pak svaki dan cjelivamo križ, a na veliki mu se petak upravo klanjamo i i izljubimo ga, znajući, da je ovo onaj dan, na kojem je postao križ vječnim znakom prestalog gorkog sužanjstva, te započele za dušu i tielo zlatne slobode. Zaoto neka nas nitko neosudjuje, što na ovom danu pred križem koljena prigibamo, jerbo ovaj dan sve čuti zahvalnosti za dar slobode koju smo s'križa i po križu primili, u nami probudi. S' čustvom srdačne zahvalnosti, prevraćamo listove svetoga Evangjelja, te na koljenih klečeć, štijemo onu gorku i strašnu muku, koju je Isus danas za nas pretrpio.

Židovi su posve dobro znali, da se ima roditi spasi-

telj, a učeniji od njih su se jednodušno u tome slagali, da je već sasviem stiglo ono vrijeme, koje je za porođenje spasitelja, po Danielu proroku ustanovljeno a Bogom opredieljeno bilo. Svi, prosti i učeni, priznavali su, da onakova čuda kakova je Isus tvorio, nijedan od prorokâ činiti mogao nije; nije im dakle ništa više trebalo, nego da za mesiju po prorocih navieščena svojstva iztražu, i razmatraju, da li se ova sva u Isusu nalaze. Ali oni žalibože to niesu činili, nego pobojav se za svoje zvanje, niesu pitali što govori Mojsija i ostali proroci, nego su slušali ono, na što ih je zloba i mržnja gonila; i po čiem ih je ova na usmrćenje Isusa navadjala, povedši se za gadnimi svojimi strastmi, odlučili su, da Isusa ubiju. U neviernom apoštolu Judi Iškariotu, našli su izdajicu, koji im je mjesto i vrijeme, kada će Isusa tako uhvatiti moći, da se vierni puk nesjeti — naznačio.

Starali su se zato, da okolo sebe saberu ljude, koji niti misle niti osjećaju, već samo na to gledaju, tko će im što platiti, da ih ovi prate i snagu im svoju pozajme.

Noćju poslie velikoga četvrtka, cjelovom (poljubcem) izdà Juda Iškariot, Isusa meštra svoga. Mučitelji (dželati) ga odmâ svezaše i vodiše od nemila do nedraga: od Kaife do Ane, velikim svećenikom žudinskim, koji su već unapried odlučili bili, da će mu život oduzeti, — a da sn imali moć, kao što imahu volju, bi ga već istu onu noć pogubili bili. Ali buduće da je vlast uprave i suda u rukuh rimljanâ bila, morali su dočekati dan, da ga na sud rimsko — carskog namjesnika Poncije Pilata odvedu, ovoga zavedu i nagovore, da im volju izpuni t. j. da Isusa na smrt odsudi. Skupili su takodjer u tu svrhu izmet pučanstva, medju kojimi nadju i takove, koji su krivo svjedočanstvo polagali, da se Isus tobož

proti cesaru diže, narod buni, i da hoće crkvu jeruzolimsku da poruši. Poncija saslušav ove tužbe i svedočanstva, uvidi naskoro, da su ove puka kleveta, kojom ga krivo obtužuju, pa zaoto nastojaše na svaki način, da Isusa oslobodi i smrti izbavi. Nu buduće da je i sam za novcem pohlepan bio većma nego li za pravdom, umah se uplaši kada su mu se zaprietili, da će ga kao prijatelja bunite-ljâ, obtužiti kod cesara; radi česa, da dostojanstvo u ko-jem je ljude po volji mogao guliti, neizgubi, opere pred pukom ruke u znak, da on neprivoljava na smrt Isusovu. Ništanemanje kada je uslied podbadanja i nagovaranja svećenikâ, izmet pućanstva upravo smrt Isusovu zahtie-vao i krv njegovu na se primio, odsudi ga na smrt, i predadè im ga u ruke da ga na križ propnu. Sad je dakle Isus predan u ruke svojih očitih zlotvorah, koji su ga medju dva razbojnika stavili, i konopcem svezana, na goru Kalvariju vodili. Ali buduće je Isus već cielu noć mučen, a jutrom od jednog do drugog vrhovnog sveće-nika, od Poncije Pilata k' Irudu kralju vodjen bio, bu-duće su ga vojnici šibali, trnovom krunom okrunili i ru-glo s' njim provodili, to je već sasma oslabio bio, — nije dakle imao već dovoljno snage, da bi križ na Kalvariju uznieti mogao. Opaziv to njegovi neprijatelji, uzbojaše se, te u brizi da Isus, prije nego što ga na križ razapnu, neizdahne, prisiliše nekog Šimuna Cirenejskoga, da mu pomogne križ nositi.

U sriedini izmeta pućanstva u kom ni iskre čustva i sviesti nebijaše, uz pratnju okrutnih dželatâ, ide izmu-čeni Isus, te iznemogav, pada ničice na zemlju. Ovo gle-dajući njeka žena, pokazav više odvažnosti i hrabrosti od svih Isusovih apoštola, protura se kroz mnoštvo nesmi-ljenoga pućanstva, i poda Isusu ručnik (peškir, otarak),

da s' njim svoje krvlju obliveno lice otare. Učiniv to Isus, ostade na ručniku lîk svetog njegovog lica, kojim se je sveta Veronika celog svog života nasladjivati mogla. Pratećem ga i plačućim ženam, koje su njegovu nevinost poznavale, rekao je Isus da neplaču vrhu njega; nego vrhu sebe i vrhu djetce svoje.

Stigavši na goru Kalvariju, svukoše s' njega ono odielo, koje mu je sveta majka njegova vlastitim rukami napravila bila, hotievši ga gola na križ pribiti. Ali nuto evo razcviljene majke, gdjeno skinuv svoj gornji rubac, (maramu) obavije izmučenog sinka svoga Isusa. Na to ga dželati povale na križ, razapnu mu ruke i noge, probiju ih s' željeznimi čavlî (klincî, ekszeri), pribiju k' drvetu, i uzdignu križ. Grozna je to bol bila, koju je Isus noćju i danju pretrpio, ali je ipak sve ove nadilazila ona bol, koju mu i učeni i prostaci božanskom srdcu zadadoše, kada mu, grdeći ga, na križu visećem dovikivahu : „Ako si sin božji, a ti snidji s' križa!“ Štogođ je zle ćudi u ljudskoj naravi, tâ je ovdje sva sakupljena bila, samo da srdce Isusovo što većma raztuži, ogorči i tielo mu izmuči. A Isus kano da i nečuje njihove poruge, psovke i klevete, kao da neosjeća boli koje su sve i zadnje živce njegove obuzele, brine se za razcviljenu majku svoju, te ju ljubljennomu učeniku svomu, svetomu Ivanu apoštolu i evangjelisti preporuča; kada je pako sve ovo izvršeno, što je za zadovoljštiuu pravdi božjoj određeno bilo, uzklikne glasno : „Svršeno je,“ — spusti glavu i izpusti duh. — U to se dôba zastor crkve jerusolimske od vrha do dna na dvie pole razpadne, zemlja se strese, sunce pomrča, grobovi se otvore, iz njih mnogi mrtvi ustanu te pokažu se živima, a stiene se razpadoše, riečju, sva se narav pokrenula, jerbo joj je gospodar izdahnuo.

radi ove gorke muke i krvave smrti, na tom danu se ne prikaziva misna žrtva već u četvrtak prikazana blaguje.

Židovske poglavice mišljahu, da su djelovanje Isusovo obustavili, te scieniše, da će svoje i to ubojničko i nadalje snovati. Jerbo je sutrašnjim danom, najveći dan, t. j. dan njihova uzkrsa (vazam) nastati imao, zato nehtijući da tjelesa na križu ostanu, zaiškaše od Pilata, da se takova prije sunčanog zapada odonud poskidaju; i poklie čovjek tako brzo neumire na križu, bijaše naredjeno, da im se kosti polome. Nu buduć da je vojnik, udariv sulicu u srdce Isusovo, pronašao, da je Isus zaista mrtav, nehćedoše mu kosti, kao drugoj dvojici razbojnikâ, lamičiti, nego ga na miru ostaviše, kroza što se je i opet proročanstvo „kosti mu se neće lomiti,“ na mak izpunilo. Na to se Isusovi štovatelji, koji se dosada — reć bi — nesmjedoše pokazati, uslobode i ohrabre, otidju k' Pilatu i zaištu tielo Isusovo da ga sahrane. Bio je to Nikodem i Josip od Arimathea, koji je u svoj novi iz kamena izdubljeni grob, tielo Isusovo položio.

Židovi su dobro pamtili Isusovo proročanstvo, da će najmre poslie tri dana uzkrsnuti, — zato su u misli, da nebi kakogod učenici njegovi tielo mu iz groba ukrali, sakrili i onda razglasili, da je sbilja uzkrsnuo, navalili su prvo i prvo veliki kamen na vrata groba, drugo zvaničnim pečatom zapečatili grob, i treće, za čuvare postavili su svoje vojnike kod groba, i po tom se vratili u Jerusolim, da svojim načinom uzkrsuju.

Da se smrt Isusova dostojno označi, unaša sveta mati crkva koprenom (burundžukom) zakriljeni sveti oltarski sakramenat u grobnicu, koja je u župnoj crkvi u tu svrhu napravljena, te mu na podnožje položi križ.

Kao što drugi dnevni velike nedjelje, tako niti veliki

petak nespada medju zapoviedne svetce, — zaoto ipak neima čovjeka kršćanina, koji nebi taj dan u crkvu došao, da se u grobnici ležećemu Isusu pokloni, i njega na križu razapeta poljubi. Kada veliki petak, očiti neprijatelji posta, kalvini i luterani, strogo poste i njega upravo svete, kako da ga neposti čovjek kršćanin, koji današnjim danom najveću tugu i žalost u svome srdcu za Isusom, a mržnju na svoje grieh, osjeća? — Liepo je gledati, kako bogoljubne i pobožne matere svoju malu i veličku djetčicu čisto obuku, te ih k' Isusu u grobnicu vode. Svakom revnom duhovnom pastiru zaigra od radosti duša gledajuć, kako majke svoje malašne uče i upućuju, da se Isusu klanjaju i križ cjelivaju. One im daju u ruke novčiće, te ih napućuju i u uho šapćuć govore, da ove na žrtvenik (oltar) polože.

Od početka svieta, vazda je vladao običaj, da se onda, kada se kakvi vjerski čin u crkvi obavlja, u svrhu uzdržavanja službe božje i hramovâ Gospodnjih, svakim viernikom, kako je najmre kome moguće, lemozina dieli. Da je Bogu, čistim srdcem i dobrom odlukom prikazani novčić, ugodan, mio i drag, svjedočio nam je sâm Isus, kadano je siroticu udovu, poradi malene njezine elemosine, pohvalio.

Vidi se dakle, da niti tako zvani starovierci niti nazareni nedjeluju u duhu Isusovu, kada se u tom bogumilom običaju smućuju. Vazda je u ljudstvu svećenik iz žrtvâ živio, vazda su se svete sgrade iz lemozine zidale i uzdržavale; a tko se na tom hvalevriednom običaju smućuje, toga ukus jamačno nije po ustih evangjeoskih skrojen.

Vierni, kada na veliki petak svoju pobožnost u crkvi izvrše, povrate se kući i svaki posao obavljaju, samo što u zemlju neditaju, a gdje koji ni konje u kola neprežu.

Velika subota.

Na veliku subotu otidju svi mladji na radnju, dočiem stariji svršivši svoje domaće poslove, pohite što prije u crkvu, znajući, da se današnjim danom ovršuju u njoj takovi obredi, koji se inače kod nikoje prigode neobavljaju.

U crkvi se, u znak, da Isus još mrtav u grobu leži, neužeže jošter nijedna svieća, nego se na uspomenu čina Mojsije i Ilije proroka te na povratak iz sužanjstva babilonskoga, kada je vatra s' nebesa izprošena, po svetoj majci crkvi posveti vatra, od koje se upäle svieće. Poslie toga uz krasne pjesme, posveti se velika uzkrsna svieća, koja uzkrsnuće Isusovo znamenuje, i krstna voda za krštenje, u koju se nješto krizme, i onog na veliki četvrtak po biskupu posvećenog ulja ulije. To biva sve uz takove molitve i pjesme, u kojih se sve ono, što je Bogu u starom i novom zavjetu milo i drago bilo, sadržano, da na ova gledajući i njihova štovanja uvažujući, naše prošnje usliša, te nam sve one blagoslove, za koje ga pouzdano molimo, premilostivno udieli. Naši stariji ovaj dan više putâ pohode crkvu, da se tamo u grobnici izloženom presvetom oltarskom otajstvu klanjaju i Isusa pozdravljaju. Nemanje polaze i križeve, da Isusa u njegovih gorkih za nas pretrpljenih mukâ, pozdravljaju, te mu na prevelikoj ljubavi i milosrdju prama nam, zahvaljuju. Oni sve svoje mladje u tē muke Isusove preporučujući zamataju, da im svakdanje suprotivštine olakšaju. Znađu naši stari iz iskustva, da se muke i suprotivštine ovoga svieta nedadu obići, te da prieko ovih stari i mladi bogati i ubogi, prosti i učeni, podanik i vladalac prieći

ima. A poklie su naši stari izkusili, da je svaku muku teško podnositi, te da se ove nedadu inače olahkšati nego samo u Isusu i po Isusu, — pa kakogod oni običavaju sve svoje žalbe i muke, tegobe i suprotivštine, u muke Isusove zamatati, tako uče, svjetuju i napućuju svoje mladje, da se priviknu sve svoje patnje polagati u srdce na križu trpećeg i umirajućeg Isusa. Oni ih podučavaju, da kada ih tuge i nevolje ovoga svijeta poput kakove more pritisnu, na Isusov križ pogledaju i s' njime reknu : Otče, ako je moguće neka me mine kalež ovaj ; ako li pako nije moguće, a ono neka se vrši volja tvoja !“ — bila onda bôlja ili mà kakva druga nevolja, sigurno je, da će popustiti uminuti, buduć da će Isus poleh izmiernog milosrdja svoga, veće brieme na svoja sveta ramena uzeti, a na naših samo ono lahkše ostaviti.

Naša se djetca već u napried raduju onim šarenim jajima, koje su djevojke i snaše, kičicom našarale i varzilom obojadisale. — Težkom mukom ju moraju matere odbijati od stola, gdjeno se kolači miese i zakuhivaju, — od ognjišta, gdje se šunke, djevenice i jaja kuhaju, — od peći, gdje se jagnje peče. Djeca bi rado koji zalogaj već u napried okusili, ali im Slavenke nipošto nebi dale, neima bo ciene, za koju bi se ovih svetih danâ ili same omrsile, ili se pako drugom kome omrsiti dale. — Blaženo je srdce slavjansko, u kojem Isus s veseljem pribiva ! kada Slavjan i one polahkšice teško prima, koje biskupi za korizmu diele. Veliki broj Slavjana, više danâ ništa kuhanoga nejiede, drugi opet u njekojih dnevih s' maslom nezačinjaju, nego samo suhoparno jielo blaguju, dočiem njekoji od večere velikog četvrtka, sve do uzkrsnoga jutra, ništa niti jiedu niti piju. O, kako će oni pred Bogom strogo odgovarati morati, koji u kojem Slavenu

vjeru uzdrmaju! O tome punim pravom možemo ono kazati, što je Isus o izdajici rekao : „Bolje bi mu bilo, da se na sviet nije rodio čovjek ovaj.“

U Z K R S.

Buduć da se u crkvi dan mjeri po žudinskom starom običaju, koji predvečerjem počima, to je u zapadnoj katoličkoj crkvi zavladao običaj, uzkrsnuće Isusovo već na veliku subotu u večer slaviti; a pošto se misa samo jutrom obslužuje, to se u sv. Misi već u subotu jutrom, na čast uzkrsnuća Isusova „Alleluja“ zapjeva, i zvona, koja su na veliki četvrtak, na pjesmu angjeosku zamukla, na istu angjeosku pjesmu „Gloria in excelsis Deo,“ t. j. „Slava na visini Bogu“ — odjeknu, te zoru radosti uzkrsnje, navieste.

Nedosižna li je mudrost otca nebeskoga; divna li je providnost božanska, koja je toli mudro odredila, da upravo oni moraju svjedočanstvo ôb uzkrsnuću Isusovu prinašati i polagati, koji su ga mučili, razpeli i usmrtili! — Rekosmo na jednom mjestu, da su poglavice svjetovnih i crkvenih oblasti, na vrata Isusova groba, po svojih ljudih ogromni kamen navaljati, svojim vlastitim uredočnim pečatom zapečatiti, i Isusov grob po svojih vojnicih čuvati dali. — Nitko se od Isusovih privrženikâ nije približavao grobu; dà, još i isti oni, koji su ga u grob metnuli, bili su potajno samo njegovi učenici, dočiem su u javnosti u broj Isusovih neprijateljâ spadali. Pa gle! Isti ovi na straži kod Isusova groba stajavši vojnici žudinskih poglavicâ, svjedočili su na sva ūsta, kako se je uz trešuju zemlje, onaj ogromni kamen sa

Isusova groba odvalio, Isus Slavno od mrtvih uzkrsnio i t. d. Pripoviedahu nadalje, kako su u nedjelju ranim jutrom, njeke pobožne žene, koje su Isusa za života sliedile da njegov nauk slušaju, na grob izišle u namjeri, da njegovo tielo uljem pomažu, ali ga niesu našle, nego samo Angjela, koji im reče, da je Isus slavno uzkrsnuo, — it. d. — Ove medjutiem žene, vrate se veselo u grad Jerusolim, i ovu viest apoštolom javiše, koji su u skrušenoj molitvi izpunjenje Isukrstovog proročanstva očekivali. Čuvši apoštoli ovu preradostnu viest, pohitiše što bržje grobu. Medjutiem je Petar i Ivan ostale apoštole pretekao, te se o toj istini prvi osvjedočio. Nikome od zlotvorâ i neprijateljâ Isusovih nije na ûm palo, ovu istinu tajiti, buduć da su ovu sâmi njihovi ljudi svjedočili, nego su samo apoštole molili, da o tom događaju pred pukom ništa negovore, — nu im Petar mudro odgovori: „Sudite sâmi, da li je dostojno, da se vami više pokoravamo, nego li Bogu?“ — I tako apoštoli ono, što im je Isus napried rekao, o čem su se oni očima i ušima osvjedočili, o čem su neprijatelji njegovi svjedočanstvo polagali, t. j. da je Isus zaista od mrtvih uzkrsnuo, svem svijetu neprestano navješćivaše.

Ovo uzkrsnuće slavi sveta mati crkva, velikim sjajnim i svetčanim sprohodom, u kojem se presveto oltarno otajstvo uz veselo pjevanje „Uzkrsnuo je naš spasitelj“ po ulicâ nosi. Sve što je u obćini živo, hiti kući, te se što bržje čisti, umiva i češlja, — malo i veliko iz svih ulicâ izlaze, kutljaju i kod crkve se sakupljaju, očekujući željno onaj čas, kada će zazvoniti. Tada se na župnikom označenom mjestu liepo poredaju i postaju; a kada ovaj zapjeva: „Uzkrsnuo je,“ to onda u tisuć glasovâ radostno odjekne „Alleluja!“ Čije srdce nije okamenjeno, ili se

oled enilo i odrvenilo, taj ovom prigodom u môru duševnih radostij pliva i — ako i nije nikada pjevao — uzhićenjem „Alleluja“ zapjeva.

Na dan uzkrsa, ustanu rano snaše (mlade) i oprave košaru, u koju metnu pečeno jagnje kolač kuhana jaja i šunku, djevenice, biela luka i soli, te nose u crkvu, da se blagoslivlje, posveti. Valjan župnik štuje običaje svojih viernih župljana, pa zaoto i on rano ustane, da im uzkršno janje i ostala blagoslovi. Kakogod se je po i u uzkrsnuvšem Isusu, sva narav posvetila, tako se o svakom uzkrsu sveta majka crkva moli Isusu, da ono o čem čovjek živi, blagosloviti dostoji se, da nam ništa nenaškodi, nego po dušu i tielo koristnim postane. I ovo nam uzmnožaje ono uvjerenje, da se Slavjan čvrsto drži Boga, te nepropušta ono činiti, čime se Bogu svome približuje.

Neuzkrati nam, dobri Bože! tvoje milosrdje, i neoduzmi od nas svetu vjeru tvoju, jerbo smo uvjereni, da će nam korien dotle čvrst u zemlji ostajati, dok vjera tvoja u nami neoskvrnjena i neporušena ostala bude. Znamo, da onaj narod nemože u slobodi obstojati, koji bi svetu svoju kršćansku vjeru zatajao. — Daj nam milost, da naši stari u onom svjetlom primjeru postojano uztraju, u koji se naši mladji ugledaju, te da uvijek u onoj poslušnosti prama svojim starijim naprieduju, nad kojom se angjeli i sveti u nebesih raduju.

Kada je uzkrсни dan osvanuo, ustaju djetčica sama iz postelje (kreveta), niti je nužno, da ju majčica toplimi cjelovi izza sna bûdi. Ta dosta su u snu sa šarenim jajî posla imala, svetenja blagovala i liepo se oblačila. Neće danas da se nečkaju, nego sama majku sjećaju, da s' njimi Boga pozdravi i njemu se pomoli. Neplaču, kada ih mama češlja i umiva, nego kao mirni jajgnjići svoje gla-

vice prigibaju i pitaju u napried, da li je ovo onaj presvietni dan, kada će nove haljinice obući i u crkvu ići? — Tko bi opisati mogao radost slavjanske matere, kada o uzkrusu svojeg sinčića oblači, ili ljepušnu kćerku kiti? Ona tom prigodom na sve pretrpljene poradi svoje djetce jade i terete zaboravi te ništa osim nje nezna, za nju ništa osim ove na svijetu neživi. Ona u svojem sinu i kćerki, svoga muža ljubi, otca i mater poštuje, braću i sestre ljubi i svim starijim dostojno štovanje izkazuje, riečju, svakomu čovjeku dobro želi i čini. Kada ju obuče i u crkvu odpravi, tada dugo za njom gleda, i u nevinoj radosti, materinsko svoje srdce nasladjuje. — Bože! koji svaka vidiš i znadeš, blagoslovi matere Slavjanke, te učini, da im ovakova blažena radost nikada iz srdca neizgine. Bože! koji svaka čuješ, poslušaj Slavjanke matere, te sve pravedne njihove prosnje uslišavši, želje im izpuni. Ta Ti vidiš, da su one u svojim prošnjâ skromne i umjerene, te nikakvo ino blago neprose, već samo da njihovu djetčicu, eda Tebi i njim vierna budu, blagosloviš.

Ovo je dan svetoga veselja, koje se u Slavjanskoj kući u najvećem stupnju uživa; nu nadilazi ipak sve ostalo, ono veselje, koje djetčica, dobiv na uspomenu uzkrснуća novu odjećicu, osjećaju. Njeka pobožnost u ovome danu obuzme srdca i onijuh ljudi, koji svjetovnim poslovi zabavljeni, za dušu se svoju riedko brinu, — što takodjer svjetlost vjerske istine uzkrснуća Isusova — potvrđuje. — Na ovom uzkrснуću opočiva ciela uzvišena sgrada kršćanske vjere naše, koja nam jamči, da u nami vazda živi jedna duša, koja misli, pamti, sudi, razmatra, razsudjuje, sjeća se, čuti i hoće; — te da ova sa tielom ovjenčana čovjeka sačinjavajuća duša, ište, želi i osvje-

dočenjem vapije, da ćemo i mi na vječno zdravlje i neprekidno veselje i blaženstvo, uzkrsnuti. Ovo nas osvjeđenje tješi, pokoj nam pribavlja, te sa bolešću, starošću, ubožtvom i svakom nevoljom svieta ovoga izmiruje. Ovo je najnepobitnija istina o pravednosti božjoj, buduć da će se po njoj izravnati sve one grbotine i nejednakosti, koje akoprem neoblijevaju dušu našu nenavidnošću, ništa nemanje ono brieme, koje je na naša ramena položeno, tiem većma oterećuju.

Drugim danom uzkrsa, postaje veselje još živahnijim. Na taj dan se djevojčice, djevojke i žene polievaju, i šarena jaja razdjeljuju. Ovo već nije samo Slavenški, već kako se čini — obći običaj. Kao što vjera ob uzkrsnuću čak tamo do Adama dosiže, tako se i ovaj običaj, da se jajetom znamenuje uzkrsnuće čovječanstva, u prastaro doba proteže; a što se ženski spol o uzkrsu polieva, i jaja se diele, nije vjera, već samo moje posebno mnijenje, da ovo sve znači to, što se je glas o Isusovu uzkrsnuću umah raznio i prosuo, baš po istih stražarih; a to je nešto posve naravna i običajna, da svaka novost ponajprije do ušijuh ženskinjâ dopre, koji se tada po njihovih jezicih, u brzo posvuda raznese. Kada to ovako biva sa običnim svakdanjimi novostmi, može si svatko lahko predstaviti, kako je sa ovom vanrednom novosti o uzkrsnuću Isusovu bivalo. — Ta Isusa je svatko živ u Jerusolimu poznavao, njegove rieči slušao i čine gledao. Znalo se je, da su ga poglavice židovske propeli; znalo se je, da je sâm prorokovao, da će treći dan uzkrsnuti: glas dakle, da je on i sbilja uzkrsnuo, raznio se je kao ognjeni plamen ili nagla oluja; i buduć je vikanje ženâ, mužkarcem, koji su u propinjanje Isusovo privoljeli bili, neugodno bilo, a nemogav ženske inače ušutkati, polievali

su ih vodom, — djeteći pako — samo da šute — dielili su jaja. — Da li se je to i sbilja ovako dogodilo, nije sigurno, akoprem je gotovo vjerojatno.

Ružna se je, kod nekih slavenskih i magjarskih momakâ, u ovaj običaj uvukla navada, što im nije dosta samo ženske politi, nego upravo naj surovijim načinom vuku djevojku u vodu i tamo ju zamoče, ili na bunar (studenac), pak kablom ili škaфом vodu na nju ljevaju. Ovakova navada zaslužuje obće preziranje, jerbo se njom divlja, osorna i nemilosrdna ćud iztiče i otkriva. Toje ćudan način štovanja i ljubavi prama nježnom ženskomu spolu, kojim štetu i bolest nedužnom djevojčetu nasilnim načinom hotomice narivavamo. — Ovakovi mladići — momci — javno očituju, da niti poštenja a niti srdca u sebi neimaju; pa buduće da ovakovi običaj porušuje ono dobro mnienje, koje mnogi pûci o našem narodu imaju, to ovakove momke — mladiće — izmetom roda slavjanskoga, žigosati valja. A one, koji se ovakovom prigodom, šarenimi jaji i kiticom cvieta, kojeno djevojke poklanjati običaju — nezadovoljavaju, nego traže rakije, da im se od nje pamet pomuti a srdce odrveni, nije niti slobodno za Slavjane priznavati, nego ih izrodom poštenog slavenskog plemena, koji neporočno ime slavjansko pogrdjavaju — okrstiti.

Sveto nam je Evangjelje sačuvalo uspomenu, da su apoštoli na dan uzkrснуća išli u varošicu (gradić) Emaus, te da im se je na putu pridružio Isus; i kada dvojiše o uzkrснуću, počè im on ovo iz svetog pisma dokazivati. I jerbo im se je razgovor njegov milio, umole ga da ostane s' njimi na konaku, na što on i pristade te s' njimi večerati sjedne. U taj čas im se oči otvore, i oni Isusa po lomljenju kruha poznadu, ali ga odmah izpred očijuh

svojih izgube. Na uspomenu ovoga apoštolskog putovanja u Emaus, zavladao je u gradovih običaj, da bogati i siromasi, pješke i na kolih, na krasnija i krasnija mjesta izlaze, susjedna sela polaze, i tamo se provesele. Na selih takov običaj nevlada, poklie seljani ne prestano čisti i svježi zrak, te blagodati oživljujuće prirode, uživaju, za kojima gradjani uzalud uzdišu, i do kojih samo kadkada dospievaju.

Imućniji ljudi, da se po duhu evangjeoskom sve većma izpravljaju, diele na uzkurs obilniju milostinju siromakom. Svaka bolja i bolja kuća, ima obično svoje siromake, kojima o uzkursu, i to na veliku subotu, dieli meso, brašno, i mast, da i ovi imaju prieko ovih velikih blagdanâ, šta blagovati, — a malenim kupuje haljinice, da se i siromašna djetčica ponove. Pobožni bogataši drže, da niti njihova radost, nemože potpunom biti, ako znadu, da i takovih ima, koji na ovoj velikoj svetkovini gladuju; nemogu se veseliti, ako su im djetca baš u istu svilu i zlato odjevena — znajuć, da ih i tako odrpanih ima, koji nikve haljinice, da svoju golotinju pokriti uzmognu — neimaju, te poradi toga niti u crkvi Bogu se prikazati nemogu.

Sveti Gjurgj.

(Gjurgjevo.)

Ovo nije svetčani dan, na kojem nebi bilo dozvoljeno štogod raditi, ali je zato ipak veoma znamenit kod Slavenâ. Taj dan stupa služinčad u službu svojih gospodarâ, ili pako izstupa iz ove.

Plemeniti je to običaj i red kod Slavena, što služinčad (čeljad), koju pogodbom u svoju kuću uvedu, kao pravo ūdo svoje obitelji smatraju, te se za zdravlje, hranu, odielo i spâs ove, kao za vlastitu svoju djetcu brinu. Žena i djetca ove služinčadi, osobito ako su uslužna pak pravim obiteljskim članovom posluge čine, žive ponajviše od darovâ, koje im ovi članovi pripravno pružaju. Slaven je po naravi pun ljubavi, pa rado o ovoj i živi; zaoto mu je veoma drago, ako koji siroma dodje, te mu svojevoljno raditi pomogne. On neima njemački običaj, da takvoga svog dobrovoljnog pomagača pita, što za svoj posao plaće zahtieva, ali zato, ipak siguran može biti svatko, koji Slavenu mà u čem kakvu ljubav izkaže, da ju ovaj nikada neće zaboraviti, nego se trsiti, da takovu u većoj mjeri odvrati. — Daj, Bože, da ovakova ljubav nikda neusahne u srdcu slavljanskom !

Na Gjurgjevo se prima i odpušća čeljad, t. j. ako gospodar (gazda) hoće, tada zadrži, ako li mu čeljade nebijaše u volji, a on ga odpusti. Medjutiem ako gospodar kani služinče zadržati, a ovo ima volju ostati, to se već prije tri mjeseca o tome razgovore i ugovor sklope; kane li se pako razstati, to neima medju njimi zla srdca i zle volje, — gospodar nemienja do posliednjega časa svoju prijazan prama služinčetu, te ga s' blagoslovom o Gjurgjevu odpušća, a ovaj nepopušća do zadnjega dana u marljivosti i viernosti, i neće prije otići, nego što je sve u red stavio, i što je njegovim rukam povjereno, predao. Poslie toga zaželi slavensko služinče svome gospodaru svako dobro, rekne mn „s' Bogom!“ i o Gjurgjevu otidje. Slaven kao sluga ili služkinja, smatra svoje poštenje i viernost neprocijenjenim blagom, i ni pod živu glavu nebi dopustio, da se o tome sumnjiči.

Slaven kao gospodar, zna se postaviti u položaj svoga služinčeta i razsuditi, da nije lahko i posve ugodno, u tudju kuću došav, sve svoje sile u tudje ruke položiti, i svoju volju tudjoj t. j. gospodarevoj podvrći, riečju, samoga sebe ugovorom tako drugomu čovjeku podložiti, da ovaj svimi osobnima svojstvi, koja su za rād i poslovanje Bogom odredjena, vlada i razpolaže. — Radi toga svaki Slaven, prima slugu i služkinju u svoju kuću tako, kano svoje diete, te mu nastoji sve ono nabaviti, što mu je po zakonu božjem i čovječjem potriebno, a ugovorom ustanovljeno, te čini samo onako, da mu nikada niti na ūm nedodje da je sluga ili služavka, nego pravi član kućne obitelji. Oviem načinom omili se službeniku kuća u koju je došao, obljubi sve članove obitelji, svesrdno obavlja i vrši svoje dužnosti koje su mu naložene, te svaki posao tolikom marljivošću i pomnjom obavlja, da isti gospodar njegov priznati mora, da ga niti on većom marljivostju te boljom voljom i nastojanjem obaviti mogao nebi. To videći gospodar, duša mu od radosti igra i hvali Bogu, što mu je takovo služinče poklonio, pazeći podjedno, da ga nitko od njegovih bud' riečju ili činom neuvriedi, znajući, da je teško siromašnome srdcu, ako uz obavljanje mučnih poslovâ, još i uvriede podnašati mora. Gospodar se takodjer stara, da se služinčetu ništa što ga pravom ide, neuzkrati ili prikrati, po čemu zavlada u kući slavenskoj sloga, mir i ljubav, te uz blagoslov božji naprijeđuje posao. Nu i slavenska služinčad (čeljad) umije zato poštivati gospodara svoga. Ono znade, da je vazda bilo i biti će, da su jedni bud' nadnicom bud' pako godišnjom pogodbom morali biti sluge, a drugi gospodari, te da je to ovako za dobro čovjeka, Bogom uredjeno, — što se drugčije promieniti neće, mà ljudi bogznaj šta činili;

slika se istina, može promjenjivati, ali bitnost tâ mora ostati, da će jedan gospodar, a drugi sluga biti.

Slavjansko čeljade i to znade, da koji je danas gospodarom, može vriemenom i slugom postati, sluga pako na toliko uzdignuti se, da će u stališ i na stepen gospodara popeti se moći. Slavjan nije zlovoljan, što mu je Bog odredio da službuje, ima bo nadu, da i on može vriemenom gospodarom postati. Uza to nezaboravlja takodjer niti ovo, da svaki čovjek bio on gospodar ili sluga, ima svoje posebne terete i brige, koje mu nositi valja, — i u tom se dakle svi izjednačuju, isto tako, kao u râdu; jerbo kome, današnje vrieme osobito, pamet poremećena nije, taj posao neće izbjegavati, bio on gospodar ili sluga. Obojici jednako pritiska ramena teret i brieme, samo što se vrsta teret prouzrokujućih poslovâ razlikuje. — Slaven sluga i služkinja znadu, da niti gospodaru neide sve po volji. Vide oni, da i gospodar mora vrlo često svoj san prekidati, te da mu nije jielo i odjeća svakda povoljna niti kuća uvijek ugodna, pa zaoto niti neiztražuju takova čega, česa niti isti gospodar njihov u svako dôba imati nemože. I poklie niti kod Slavjanâ svako mjesto nije jednako, to služinče, ako si je dobro mjesto priskrbilo nastoji, da svojom viernošću i marljivim poslovanjem, sebi čast, poštenje i povjerenje svoga gospodara zadobije i ovo uzčuva. Ono voli na ovakovom mjestu za manju plaću ostati, nego li tamo otići, gdje je, istina, veća plaća, ali neima one ljubavi i prijaznosti, koja svaki i najtežji posao zasladi umije.

Revni slavjanski duhovnici običaju o Gjurgjevu, za gospodare, sluge i služkinje, posvetilište svete mise prikazati, molbom, da Bog ove i one blagoslovi, a Duh sveti svojom milošću nadari.

MARKOVO.

Ako i nemogu pohvaliti Slavene, da svoju djecu rado u školu šalju, moram ipak priznati, da nitko tako rado neuči, kao upravo Slaven. On rado sluša, ako mu tko od nabožnih ili znanstvenih stvari štogod pripovieda, nu netrpi, da mu kojekâkove bajke nevierni ljudi blebeću; on se stravi od nevierna čovjeka, kao najljućeg svog neprijatelja. On je s' Bogom na njivi, u radionici, dućanu, pisarni u sudištu i u najvećem ovoga svijeta uredu, bio on mà u kakvom zvanju ili dostojanstvu, — te si za najvećeg dušmaninina smatra onoga, koji ga s' Bogom razstaviti namjerava. Buduć se je dakle pobožnost u naravi Slavenkoj udomaćila, to Slaven kao što svaki svoj rād u volju božju ulaže, tako i na svaki svoj posao, blagoslov od Boga prosi. On nesamo da vjeruje, da Bog vās sviet, dakle i njegovu kuću upravlja, te kao što se za obstajanje svega stvorenja, tako i za njega skrbi: nego takodjer i svaki svoj čin tako upravlja, da se iz samoga njega već uvidjeti može, da je u Slavjanu ona vjera u providjenje božje živa, koju je Isus u svetom Evangjelju naučao, veleć, da nijedna vlās s' glave naše, neće se bez volje božje pomaći, — kao takodjer i ona nauka, kojom nas je isti Isus upozorio na ptice nebeske, koje premda nesiju, ipak se hrane, — i na ljiljan poljski, štono ga svemogući Bog zalieva i odieva. On osjeća ono providjenje božje, koje je za čovjeka toli krasno sastavljeno i predloženo u „otčenašu,“ kojino smo iz ustijih Isusovih naučili; pa zaoto i nećeš nigdje toli mnogobrojne kršćane u sprohodu na Markovo opaziti, kao u obćina slavenskih.

Na taj dan se prekine svaka radnja, te mladi i stari idu u crkvu, uvrste se u sprohod, i najvećom pobožnošću molitvom i pjesmami, na sve njihove usjeve i voćke, blagoslov božji prose. Mole, da im Bog u svačemu što im je za jielo, piće i odjeću nužno, obilan plod dade, te da im sve urodi i naplodi se; da budu sriećni sve što je urodilo, požeti, uvezti, spremiti, te u zdravlju, miru, ljubavi i blagoslovu božjem uživati. Zato nije im niti najmanje drago, kada svećenik — duhovni pastir, sbog straha od kiše, na Markovo blagoslov polja u crkvi održaje. Slaven zna, da on mora mnogo kisnuti i vrućinu podnašati, samo da se svojom obitelji kruhom najiesti uzmogne, pa za to neuzteže to sve i onda podnositi, kada Boga za to moli, da mu sve ovo blagosloviti dostoji se. — Što se na nekim mjestih djevojke na Markovo, u skupocjeno i svetlo odielo (ruho) obuku, protivi se sasvim slavenkom običaju. Slavenske djevojke uvijek se čisto i ukusno oblače, ali zato ipak svilu i kadifu na sebe netovar, znajući, da se i na Markovo Bogu služi, i neide zato u sprohod, da se svijetu pokazujemo, nego da svoje srce otkrijemo, i kao uda ogromne slavenske obitelji, sve svoje prošnje u jedno stope, eda bi ih Bog uslišao, i glad od njih odstranio.

Krasno je pogledati slavjanski sprohod, kada se iznesu iz crkve crkveni i zadružni (cehovski) barjaci (zastave), a na čelu im križ. Zastave nose na nekim mjestih djevojke, a na nekim momci, isto tako i križ, dočiem one cehovske, nose vazda pobožni majstori (zanatnici). Za napried nošenim križem, poredaju se ljudi u dva ili u tri reda, kako je najviše velika obćina, za ovimi pjevači, zatim svećenstvo, a za ovim opet sve što je žensko, — pa kad zaori milozvučan glas svete pjesme, složi se malo i

veliko, muško i žensko, te jednoglasno Boga za milost i pomoć njegovu prose. Nad ovakovim spohodom, kada je svačije oko pobožno k' zemlji oboreno, moraju se nedvojbeno nebeski angjeli i sveti radovati, u jednom i složnom glasu Boga proslaviti i na smilovanje skloniti.

Dnevi križa.

(Dani molenja.)

Buduć da je u Slavjaninu živa vjera u providnost božju, to on znade, da samo iz nebesâ dolazi onaj blagoslov, štono Bog poradi dobrih, višekrat i zlimi dieli; to pako čini radi toga, što neće da prije žetve razabire kukolj od pšenice, i što čeka, nebi li se kakogod kukolj u pšenicu obratio. To nije nemoguće, — treba samo malo dobre volje imati, a ona milost božja, koja je Savla u Pavla preobratala, i koja uz dobru volju nikada izostati neće, naknaditi će sve ostalo. Znade Slavjan, da su na nebesih i oni angjeli, o kojih se u tajnâ svetoga Ivana piše, da u rukuh svojih drže posude srčbe božje, te da ove, kada se pravda božja ovdje na svijetu vršiti ima, u slikâ onih bičevâ na zemlju izlievaju, koji se spuščaju na ljude, kao : prekomierna suša i suvišna kiša, mrav i crv, vatra i poplava, glad i bolest, nemir i rat (boj) : Znadu Slavjani, da ako se samo mà koja posuda srčbe božje vrhu nas izlije, da tada sva zemaljska dobra, plodine i proizvodi, svoju cienu gube, — bilo to da mi ili naša služinčad ili rodbina, surodnici, polja i njive — nevolje trpimo, ili pako one životinje, koje su Bogom za našu pomoć opredieljena. Zaoto upravo, ako mà u koje slavjan-

sko selo u dnevih križa dospiješ, opaziti ćeš svagdje mnogobrojni puk, koji pobožno u sprohodu boga u pomoć zaziva.

Sveta crkva kao najbrižljivija majka, bojeća se za zdravlje svojih viernih, odbržaje svake godine trodnevno molenje, u kojem Boga svemogućega moli, da nas na stazi života našega, uvijek milosrdnim okom prati, i negleda na naše griehes s' kojimi ga toli nebrojeno putij vriedjamo, nego neka gleda na one silne muke, koje je njegov jedinorodjeni sin Isus za nas pretrpio, i na obilje zaslugâ svetih i sveticâ božjih, pak neka odvрати od nas svako ono zlo, koje bi ili nas ili životinju našu postići moglo; ako li je nas već kakovo zlo postiglo, a ono neka nas od takovoga što prije premilosrdno oslobodi.

Živa vjera u providnost božju, vodi ponajviše Slavena u ove sprohode (prošencione). Nezaboravlja on, da se mnokrat izlegu i takove bolesti, koje sve liečničko znanje pomute i ovom tvrdokorno prkose, kao što su n. p. čovječja i životinska kuga, kratelj (kolera) i mnoge druge bilinske bolesti, od kojih neznaš, odkuda su došle, niti ih umije koji liečnik liečiti, kada pako prestanu, tada opet neznaš, kud i kako su nestale. Slaven negubi izpred očijuh, da one bolesti, koje se zovu obične i svakdanje, preuzmu najedanput kužnu narav, — mladi i stari umiru i padaju kao snoplje, a liečnici stoje zabezeknuti, neznajući nikomu pomoći, te se srijetnimi sciene, ako još posve zdravima i neokuženima svjetovati mogu, što da čine, a da se od okuženja i smrti sačuvaju. Slavjani znadu, da sve što je u zemlji, na zemlji, u vodi i vrhu vodâ, u zrâku i na nebu, jedna svemoguća ruka upravlja. Oni znadu, da je ovo jedinog Boga otea, milosrdnog sina Isusa i ljubljenog Duha svetoga ruka, — pa zaoto mole i

zazivaju presveto Trojstvo, da se otčinski vrhu nas djetce svoje smiluje, Isus svojoj braći pomogne, a Duh sveti da nas milosću božjom nadahne, da tako pokorom izpravimo izkrivljenu i nagrdjenu na nam isliku božju, da nas Bog za svoje prizna, neporazi, već smiljenjem Isusovim u ljubavi Duha svetoga spasi.

SPASOVO.

Neću da o onomu što je gotovo svakom *u* avjamau poznano, govorim, t. j., da je na današnji dan Isus na očigled svojih učenika na nebo uzašao. Ovi zapanjeni i zanešeni srcem u krasotu govora Isusova, a zaljubljeni u ljepotu pred očima im razvijenu, ostadoše svejednako u nebo gledajući, dok im dva u bijelo obučena iznenada medju njimi se stvorivša mladića, progovoriše : „Ljudi galilejski ! što stojite gledajući u nebo ? Ovaj Isus, koji se je sada od vas uzdigao u nebesa, opet će doći tako, kao što ste ga vidili uzaći na nebo.“

Slaveni su u krasotu neba i milost Isusovu svom dušom zaljubljeni, a ova ih u svakoj nevolji, tugi i biedi tješi i krasnom nadom pita, da će im se nebo jednom otvoriti, u koje će oni tada slavodobitno unići moći. Oni shvaćaju odnošaj, koji se je utjelovljenjem i odkupljenjem Isusovim, medju Bogom i čovjekom porodilo. — Kada je Bog prigodom stvaranja, iskrom svoga božanstva čovjeka nadahnio i neumrlom ga dušom obdario, nije mogao čovjek neprijateljskom napastovanju izbjeći, upadè u pozmiji razastrte mrieže, te izgubi po tom raj zemaljski. Sada je Bog svojim utjelovljenjem, čovjeka u svoje bo-

žanstvo uciepio i unio ga sobom u nebo, zada ga svezom svoje milosti — svetih otajstvâ — za sve vjekove sačuva. Slavjanin dakle živi i umire u toj nadi i uvjerenju da ga nebo t. j. kraljevstvo nebesko mimoići neće. — Radi toga on rado i nekim pouzdanjem, osobito noćju, gleda u nebo, kad njive obradjuje ili svoju stoku pase. Riedko ćeš naći drugoga koga, koji bi tako zviezde poznavao i po njih se vješto ravnati umjeo, kao upravo Slavjan, — samo je šteta što ponjekad zaboravlja ono što je Isus rekao, da oni koji žele u nebo doći, moraju se njegovim tielom hraniti i njegovom krvlju poжити.

Čudno je, akoprem je istina, da u Slavjanu zavlada i gospoduje neki stid, kroz koji on i najobičnije svoje dužnosti vršiti zanemari. On nevoli sebe ni u čemu izticati, te mu je radi toga i to mučno, kada mu valja izpoviedaonici ili baš istomu oltaru pristupiti. Silovit je Slavjan, koji poradi ovog griješnog stida zanemari ono, što je najsvetije i najspasonosnije. On nedvoji o tom, da kao što je potriebno više putah prieko, godine kuću popravlјati i čistiti, isto tako je još mnogo potriebnije, dušu očistiti i oznažiti, buduć da se tudje misli i ćuti kroz oči i uši u nas useljavaju, te nam dušu zamrlјaju. Slavjan neobičaje slušati i paziti na one mudrijaše, koji učenost iz čaša izpiјajuć, govore : „Zašto bih se izpoviedao, kada znam, da ću opet griěšiti?“ On ovim prostodušno ali oštroumno odgovara : „A zašto bih jieo, kad znadem, da ću opet ogladniti?“ Mudar i razborit čovjek, čini jedno i drugo, znajuć, da se prvim tjelesni ovdje, a drugim duševni život ondje, uzdržaje. Riedko je naći u nevierstvu ogreznula Slavena, jerbo je ono naravi njegovoj protivno, — nu on izpovied i pričest najprije odgadja, a kašnje poradi stida zanemari. Medjutiem ako ima briž-

ljiva i ljubezna svećenika, koji mu pamet upravlja, razsvjetljuje a srdce od navale divljih strastih i tudjeg ubitačnog uplivanja, u obranu uzme, to se on opet posve lahko na ostavljenu stazu spasenja, navesti daje. Njegov od oholosti prosti ūm shvaća, da se duša mora i duševnom hranom hraniti. Što živi, to mora i hranu uzimati da neumre sve dotle, dok god prieko obraćenja uzkrснуća nepriedje; a mi drugu duševnu hranu tražiti nemožemo, van onu, koju je Isus kao takovu označio, t. j. sveto Evangjelje i presveto tielo Isusovo. Roditelji i gospodari o tom brigu vode, da se djetca i služinčad za vriemena izpoviede i pričeste, Slavjan bo sve one ukorava, koji se o Spasovu, kao zadnjemu danu uzkršnje izpoviedi, okolo izpoviedaonice pokazuju, od kojega ukora veći dio svakako na same roditelje i gospodare pravedno spada.

Slavenu neprestano zvuči u ušima što je rekao sv. Pavao apoštol : „Koji vrhu svojih i ukućanâ svojih nevo-di brigu, gorji je i od istog poganina.

D U H O V I.

Jedne od najvećih svetkovinâ, koje imaju ne samo svoju osminu, t. j., da se molitva i sveta misa prieko ciele nedjelje (sedmice, tjedna) na slavu stanovitoga svetca kojega se uspomena slavi — vrši, i svoj predvečernji post imadu, jesu takodjer i Duhovi (Trojaci), u oči kojih se u subotu, krstna voda, uz one svete obrede, koji se na veliku subotu obavljaju — sveti.

Na ovom danu klanjaju se Slavjani osobito Duhu svetomu, da moleć izprose one svete darove, koje jedino

Duh sveti svojim viernim podjeljuje. Neću da ih ovdje nabrajam, kada ih i onako svaki Slaven u „Katekizmu“ uči, već ću samo da napomenem mudrost, i u svačemu uztrpljivost. Pameću valja svašto primati i razsudjivati, i to svaki čas, svaki čovjek siroma i bogat, mlad i star. Srdcem ćutimo, a voljom odlučujemo — da bude govor i čin koristan duši i tielu, — a sva snaga pameti i srdca crpi se iz nadahnuća Duha svetoga. Slaven ga dakle prosi, da od njega sve zločeste misli i ćućenja odstrani, dobrimi ga nadami okriepi a volju mu ojača, da kadar bude u svakom slučaju ovu i onda po zapoviedih božjih upravljati, kada se proti njemu oluja strastij uzdizala, ili mu se mà kako grozna pogibelj po silâ neprijateljskih prietila bude.

Znajuć Slaven, da je cielu prirodu božja ruka stvorila, pa zaoto iz ove i prispodobe rado uzimlje, i misli, da kao što se stablo svojim žiljem čvrsto zemlje drži, a ovo opet žilicami iz nje stablu potriebni sôk sisa, tako je i čovjek dužan svimi svojim silami čvrsto se držati Boga ūmom pako iz rieči, a srdcem iz milosti božje, crpiti krieposti, da nemalaksa. Kada se hrašća, svojega zemljišta žiljem čvrsto držala nebi, nebi mogla zaisto sili bjesnećih vjetrovâ odoljevati : isto tako će i valovi bjesnećih strastij, pomoću poput bujice nasrćucih napastih, čovjeka u ponor pokaranja strovaliti, ako se pomoću milosti božje, Duha svetoga čvrsto držao nebude; i buduć on znade, da se trâci milosti božje slušanjem rieči božje, u njegovu dušu prelievaju, a svetootajstvih u istu ulievaju, to on u tom osvjedochenju, rieč božju vazda rado sluša, a sveta otajstva — kadkod mu se prilika pokaže — radostno prima.

Kao što se je o Ivanju (dan svetog Ivana krstitelja)

zadržao običaj (adet), da se vatra preskakiva, i po tom tielo tobož od ognjuštine sačuva, isto tako je i na Duhove od predkršćanskih vremenâ zaostao kod Slavenâ običaj, da se „kraljice“ vode; pa jerbo ovi narodni običaji u sebi nikvu nećudorednost nesakrivaju, to ih sveta mati crkva niti neosudjuje, niti s' njim ni skopčane igre i pjesme nezabranjuje. Dakako da je sveta dužnost roditeljâ — paziti, da se Ivanjskom preskakivanju vatre, kakova nesrieća nedogodi, a o Duhovih bdiju, da se one nevine tako nazvane „ljeljinske pjesmice“ po zločestih ljudih neizopače, i nevina srдца naših mladjanih neotruju.

Djevojčice liepo obučene i nakićene, izabrav jednu izmedju sebe za kraljicu, vode ju u poznate i nepoznate kuće, svagdje veselo pjevajuć, stare i mlade razveseljavajuć. Tom prigodom dobiju u imućnijih kućâ i pokoji novčić.

Bilo je vrijeme, kada su se i Duhovi tri dana svetkovali, nu sada smo obvezani samo dva dana Duhovâ Bogu služeć svetkovati i ništa neraditi.

Slavjani običaju o Duhovih ka kojoj čudotvornoj slici blažene djevice Marijê hodočastiti, znajuć, da je Duh sveti nju obsinuo, te da je po tom neoskvrnjeno začela Gospodina našega. Radi toga polaze o toj svetkovini, takova blaženoj djevici Mariji posvećena mjesta, i to u društvu moleć i pobožno pjevajuć; prose najmre premilosrdnu majku božju, da za nje izprosi milost Duha svetoga, da u stanju budu volju Isusovu vazda izpunjavati i po njoj vierno živiti. Drugim ili pako trećim danom Duhovâ, povraćaju se radostno kući, te s' veseljem razdjeljuju blagoslove i darove, koje su sa svetoga mjesta donieli.

Ne riedko pokazao se je u slavenskom narodu, kod mužkog i ženskog spola slučaj, da se najgorji i najopakiji blaženoj djevici Mariji obrate, te njezinim materinskim posriedovanjem zadobiju milost, koja ih tako na pravi put obrati, da iz lavâ i vukovâ, krotki i mirni ja ganjci postanu.

Sveto Trojstvo.

Slavjan nije njemačke naravi, da lupa o svoju glavu stvari, za koje Bogom stvoren nije. On zna, da je presveto Trojstvo najveća tajna svete vjere naše, koju ne samo pojedini ljudi, nego i cieloga svieta duševne snage — kada bi se mogle u jedan ûm stopiti — dokučiti niti proučiti u stanju niesu, — te da je po tom ova tajna jedino Bogom objavljena biti imala. On neprestano pred očima drži ona božanska prama čovječanstvu izkazana djela, koja se svakoj od ovih božanskih osobâ pripisuju. On sa svim srcem i dušom klanja se otcu nebeskomu znajuć i osjećajuć, da neima za čovjeka veće slasti, srieće i blaženstva od onog, kada može i smije Boga svemogućega, koji je jedinorodjenog sina svoga pregorio, da čovjeka od vječne smrti odkupi, i u vječne blaženstvo uvede, otcem svojim nazivati. Slavjan pada na koljena kada presveto ime Isusovo izustiti čuje osjećajuć, da mu duša za ovim imenom danju i noćju gine, za da nikada neumre, nego da navieke živi. On duboko čuti, da u njegovoj naravi nije ubilježeno, da trpi, nego da bezkonačno blaženstvo uživa; i počiem znade, da mu je na život vječnji i bezkrajno blaženstvo, Isus vrata nesamo

otvorio, nego nam takodjer i stazu kojom ići valja, da u čeljust vječne smrti vodećim stranputicam izbjegnemo — pokazao : onda nije niti najmanje čudo što Slavjani ovo ime nad sve ino na svijetu ljube, i što se imenom Isusovim kod svakog susrjetanja, radostno pozdravljaju. Nevelim, da i drugi narodi nebi znali što je ljubav božja, ali mi je ipak napose naglasiti, da Slavjan ponajvećma osjeća, da ga jedina ova na stazi spasa vječnjega pridržaje, — i da nije ove, lahko bi se i najkriepostniji, onimi u dušu zadirkivajućimi glasovi koji se toli silno nježnih srdčanih žilicâ dojimlju, u stranputice zavesti mogao ; a buduć znade, da ova ljubav iz Duha svetoga, kanoti iz sunca svjetlost, izvire, to se on ovomu svaki dan klanja i moli ga, da mu ūm razsvietli a srdce tako posveti, da se mnogovorstnih napastij oslobodi, i zla u koja svakim časom upasti može izbavi. — Slavjan nije kao onaj Farizej u sv. Evangjelju — ohol, — slavjanska narav bolje odaje onog preponiznog očitnika u crkvi Jerusolimskoj, koji se skrušeno u prsa lupajuć, na zemlju oborenima očima govoraše : „Bože, smiluj se meni griješniku!“ Tako i Slavjan poznavajuć svoju slabost, te nepuščajuć s' vida žalostnu sliku pâda, sveto iz rukuh božjih proizišavših prvih ljudih Adama i Eve, neće da se priekomierno u sebe pouzdaje, nego se tiem većma na Duha svetoga oslanja, da će ga od zla sačuvati, — kojega zato početkom svakog poslovanja, u svako doba, pouzdanjem u pomoć zaziva.

Ovako poznaje Slavjan presveto i nerazdieljeno Trojstvo ; pa kada prispije ova svetkovina, kojom se u sustavu crkvenom, čin odkupljenja čovječanskoga zaključuje, promatra on u sebi i procjenjuje sva ona dobročinstva, koja prima od Otca, Sina i Duha svetoga, po-

navljajuć ona u svetom kršćenju učinjena obećanja, srdačno se zahvaljuje Bogu na neizmiernoj prama njemu izkazanoj ljubavi, davši mu milost, da se je od kršćanskih i to katoličkih roditeljâ rodio, i u onu svetu družinu uveo, koja ga sada već na zemlji s' nebom skapča, u koju s' veseljem radostno pogleda, i u koju poslie smrti unići želi.

BRAŠANČEVO.

(Tjelovo.)

Ovo je ona svetkovina, u kojoj sveta mati crkva sve ono, što čovječji ūm izvesti i ruke načiniti umiju, te što mladjana proljetna priroda iz razkriljenih svojih njedarâ, najkrasnijeg, najdivnijeg i najveličanstvenijeg na proslavu svoga stvoritelja dati može, na preveliku slavu presvetog oltarnog otajstva, donáša.

U svakoj katoličkoj obćini, načine se već iz ranoga jutra četiri oltara, stranom od piljenicâ, stranom pako i to većinom od zelenog granja načinjenih sjenicâ, koje se sa najljepšimi od raznobojnog cvieća savijenimi viencî, vrpčami, zastorî i slikami nakite. Staro i mlado nastoji, da se taj dan što ljepše i čistije obuče, te hrli k' crkvi, da veličanstvenomu sprohodu prisustvuje. Svećenici u najskupocjenijih i najsjajnijih crkvenih odjećâ obučeni, sa mnoštvom pûka, nose i prate presveto tielo gospodina Isukrsta, komu su podložna nebesa i zemlja, angjeli i ljudi, te pjevaju vesele ali pobožne pjesme, koje su ili od samoga svetog Tome Akvinatskoga, ili pako u njegovom visokom duhu složene. Kod svake sjenice odnosno oltara,

stane se, a svećenik stupiv u sjenicu, metne presveti oltarski sakramenat, na za njega načinjeni oltar, te kleknuvši molitvami sve što je živo Bogu preporuča, i od njega milost i milosrdje prosi, a napokom svemu na koljenih klečećem i duboko se klanjajućem puku, svetčanim glasom Isusov blagoslov podjeljuje.

Bog je u prirodi za sve svoje stvorove bogato nakićeni stol prostro. Dolazimo u oči žetve, koja nam svikolicim kruha obećaje, nu za to nam se i nebrojene pogibelji priete. Kršćani, koji duševnima očima gledaju Isusa, kako kruhom i ribami veliko mnoštvo njegov nauk slušajućega naroda — hrani, najvećim se pouzdanjem i nadom njemu klanjaju, od njega sve izgledju i čekaju, te ga mole, da njihovu ljetinu od svakoga zla sačuva i tako ju obilnom učini, da budu tielu korisne, a duši spasonosne.

Milo mi je vazda gledati moje Slavjane kod ovakovih svetčanostih, i svakiput mi kod takovog kog prizora dolazi na um sveti Ivan evangjelist, koji nebijaše kao drugi apoštoli zadovoljan samo tiem, da sjedi za onim stolom na kojem se kod zadnje večere presveti oltarski sakramenat ustanovljuje, već je potražio još ugodnije i sladje mjesto na grudih učitelja svoga, da onu ljubav, kojom toli milo i ugodno sve njegove evangjeoske rieči odisaše, tiem laglje i sigurnije upijati uzmogne.

Slavjan nije kao Niemac, kojemu je dosta ako makar gdje u crkvi sjedne i Bogu se pomoli, nego se on tiska sve bližje k' velikomu oltaru; i ako ga koji surovi crkvenjak neodtiska, on će se došuljati upravo do oltara, poklie se najugodnije osjeća, ako na koljenih klečeć, klanjati se može Isusu pred licem presvetoga oltarskoga sakramenta. On najviše posjeduje naravi svetoga Ivana

apoštola i evangjeliste, jerbo i njegovi svi čini i osjećanja, iz puke i svete ljubavi, koju ipak u najvećoj mjeri prama materi svojoj osjeća, proizlaze. Niti za sav svijet nebi Slavjan svoju mater uvriedio, te će prije svoju suprugu, koja mu se je u dnu srdca upilila, za čas ožalostiti, nego li mater svoju uvriediti. Ovaj baštinik svetoga Ivana nezaboravlja, kako je Isus u najgrozovitijih svojih mukâ, za svoju se majku skrbio i nju svetomu Ivanu preporučivao, — pa nastoji zaoto i on, da u djetinskoj ljubavi i brižljivosti, spasitelja svoga naslieduje. Iz ovog trsenja i ljubavi kojom je prepunjeno srdce zahvalnoga Slavjanina, proizlazi i ona pohota i — reć bi — neki nevini nagon, da je rad travicu ili grančicu, koja je put presvetog oltarskog sakramenta resila ili pokrivala, ugrabiti i sobom kući ponieti. Nemojmo ga zato prezirati ili osudjivati, ako vidimo, kako se tiska i proturiva, trsi se i nastoji, da samo koji stručak od prije spomenute travice ili grane ugrabi, to bo je znak prevelike revnosti, kojom bi želio Isusa onako ogrliti, kao što ga je sveta majka njegova vazda grlila. Njemu je sve ono sveto, kuda je Isus prolazio, da zaoto i sve predmete skuplja, kuda je sveta noga njegova stupala, i ove kao skupocieni amanet čuva, da s' ovim sebe i svoje ljubljene dotičnike, od svakoga zla i napasti sačuva.

Vama, koji niste svetoga Ivana baštinici, čine se ovakovi običaji i navade Slavjanâ neobične, smiešne, te se nekoji izmedju vas nad njimi baš i smućujete, te Slavjana glupim smatrate, — dočiem on niti najmanje se nesmućuje videć, kako vi ostanke vaših milih i dragih u knjige ili slike mećete te ih cjelivate. Molimo vas, razsudite i zrielo promislite, da li vi više razloga imate ovako što činiti, nego li Slavjan u svojim vjerskih običajih?

Slavjan nezna kakovima riečma da proslavi, i kakovima pjesmama da opjeva neizcrpivu dobrotu i ljubav vječnjega Boga, koji mu se u presvetom oltarskom sakramentu božanstvom tajno, nu pod prilikom kruha, ipak vidno pokazuje, da bude s' njim u onakovom doticaju, u kakovom bijahu Adam i Eva u raji zemaljskomu. Slavjan nije naravi njemačke, da bi zadovoljan bio samo slušanjem glasa Isusova u Evangjelju sborećega, već on kao pravi čovjek, nezadovoljava se drugčije, izim ako onoga koji govori, takodjer i vidi. Poklie čovjek Boga prije nego što umre, nevidi, on ga ovje gleda pod prilikom kruha i vina sakrivena, te ljubi u duši svojoj srdce Isusovo, što si je za skrovište izabralo priliku kruha i vina, za kojem svako srdce teži. Slavjan je kao i onaj čovjek u perivoju, koji želi Boga vidjeti, — kao onaj u Noemovoj arci, koji ga predstavlja u krvnoj žrtvi, — kao onaj u narodu židovskom, koji ga smatra u škrinji zavjetnici, — kao onaj, koji reče na zadujoj večeri nad kruhom i vinom : „Ovo je tielo moje — ovo je krv moja.“ Dakle Slavjan kada se klanja Isusu i pred presvetim oltarskim sakramentom na koljena pada, predstavlja takovoga čovjeka, kakov je bio onaj čovjek, vrhu koga je iz neba glas zavapio : „Ovo je sin moj poljubljeni, u komu sam si ugodio.“

Ako i poslie svijuh ovih, još tkogod smije da osudjuje Slavjanina, tada primamo radostno ovakovu osudu, znajući, da smo spodobni svetomu Ivanu evangjelisti, koji je kod posliednje večere na grudih Isusovih počivao, te tako i najbolje one rieči Isusove „Ovo je tielo moje“ — shvaćao i razumio, — što se po tome već dovoljno jasno uvidja, što presveti oltarski sakramenat t. j. tielo Isusovo, nitko nije tako dično i zrielo opisao, kao sveti Ivan evan-

gjelista. Dvoji li možebiti tko o tome, to mu preporučamo njegovo sveto Evangjelje, neka ga štije, pa će se kao i sveti Augustin, obratiti.

Slavjan neizmierno hvali i slavi Isusa, što je u presvetom oltarskom otajstvu na vieke s' nami ostao; zna bo on, da ima pogibeljih, od kojih nas ni milijuni vojni-kâ nemogu sačuvati, — da ima bolestij, koje niti najvještiji liečnici izliečiti kadri niesu, — da ima žalostij, koje neutješavaju niti najvjerniji i najljubežljiviji prijatelji. — Hvala ti, o premilostivni Isuse, koji si nam u presvetom oltarskom sakramentu, po kojemu svaki čas možemo k' tebi dospjeti, da ti se utječemo, sve naše prošnje, tuge i nevolje prinašamo — vrata nebeska milosrdno otvorio! U tebi je svemogućstvo, sveznanje, sve milosrdje sva pravda i sva ljubav, pa se zaoto u tom uvjerenju, djetin-skim zauhvanjem k' tebi približujemo, znajući, da se nećemo zasramiti, zastrašiti i razžalostiti, nego naproti, da ćemo se razveseliti, okriepiti, ohrabriti, utješiti, upokojiti i obrânuti. — Ovakovom vjerom pristupa Slavjan k' Isusu u presvetom oltarnom otajstvu! — Čemu se dakle čudite, videć, da se on neustručava koljena svoja odkriti, i na ovih žrtvenik, na kojem je presveti oltarski sakramenat izmetnut — obilazi? Čemu se čudite, što mu nije stid, kada se presveto tielo Isusovo uzdiže ili s' njim pûk blagoslivlje, na koljena pasti, i svom mu se poniznosti pokloniti? kada on zna i osjeća sve one milosti, koje je sveti Toma Akvinatski opisao, da izvire najmre sve iz presvetog oltarskog sakramenta. Nećete vidjeti, da bi Slavjan — ako je kod kuće — svetu misu zaostavio ili propusto, pošto znade, da se posvetilište svete mise, nikvom inom žrtvom i nikvom molbom nadomjestiti nemože; jerbo je tamo pravo i živo tielo Istusovo, kao vrielo,

iz kojega proizlazi svjetlost da razsvietli um, te izvire milost da posveti srdce čovjeka. Tko ovo nevjeruje, neka pokuša stalno i skrušeno se klanjati presvetom oltarskom sakramentu, pak će za kratko vrijeme uvidjeti, da je najrazumniji i najrazboritiji Slavjan, koji čežne i teži za božanskim naručjem Isusovim, nego li onaj čovjek, koji bi želio, s' njime se poput Frarizeja porazgovarati.

Sveti Ivan krstitelj.

(Ivanje.)

Zvezda je neznabožcem naznačila narodjenje spasitelja svieta, na kojega su svi narodi ovoga svieta, cielih 4.000 godinâ čekali. Ovoga je sv. Ivan krstitelj u rieci Jordanu okrstio, te Židovom prstom pokazao, da je već došao jaganjac koji odnima griehs svieta, te da će jur započeti djelo odkupljenja. Ivan krstitelj bio je onaj po prorocih označeni predhodnik Mesijin, koji je već u svome začecu čudan bio, budući da ga je nerodkinja majka u osamdesetoj godini svoje dobe, začela; — čudan bijaše takodjer u utrobi materinskoj, budući da je o pohodjenju blažene djevice Marije, o svome životu znak dao; — čudan prigodom narodjenja, budući da je odmah usta svoja na govorenje otvorio, s' neba poslanim imenom „Ivan“ okršten bio; — čudan u načinu življenja, jerbo se nije kruhom i mesom, nego divljim medom i skakavci hratio — u pustinji, kamo je silno mnoštvo puka izlazilo, da njegove rieči, koje su ljudstvo na pokoru pobudjivale, — sluša. On je malog i velikog, s tarog i mladog podučavao, svjetovao, a kralja Iruda, koji je ženu svoga brata nasil-

no preoteo, opominjao i nagovarao, da se zločestoga življenja svoga ostavi, skruši se i pokoru učini. Začuv za ovo griešna preljubnica, zamrzi na svetog Ivana krstitelja i počme mu kod kralja, o glavi raditi. Sâm kralj Irud štovao je u veliko sv. Ivana kao muža ûmna, kriepostna, sveta a kod pûka veoma obljubljena, pa se neusudi odmah usmrtiti ga, nego da mnogim molbam t  bludnic  zadovolji, dade ga u tamnicu baciti. Medjutiem nenadani slučaj i bezobzirnost kraljeva, učini ipak na skoro konac svetomu životu njegovu. Dogodi se najmre, da je Irud nekakovu sjajnu gostbu i ples dao, na kojoj je kći poznate bludnic  toli vješto plesala (igrala), da je kralja i sve gledaoce u čudo zaniela. Tom prigodom se Irud svojom kraljevskom riečju zavjeri, da će joj sve, štogod zaiskala bude, pa m  to baš i pol njegovog kraljevstva bilo, dati. — Djevojka nebiv i lien , iztr i k' materi te ju upita, što l' da od kralja ište? a mati odgovori : „Glavu sv. Ivana krstitelja.“ Na ovaj se zabtiev Irud smuti, nu htijući svoju rieč održati, dade sv. Ivanu glavu odrubiti, i u zdjeli k'  eri bludni inoj donieti. Ovako poginu svetac, koji se niti istoj okrunjenoj glavi neustru ava e istinu u brk kazati, i njegov grie ni život predbaciti.

Još za vrieme njegovog tamnovanja u tamnici, započeo je već Isus svoje božansko djelovanje, komu Ivan pošalje učenike svoje — da ih o Isusu uputi — da ga upitaju, tko je on? Tom prilikom pohvali Isus pred mnoštvom puka, svetoga Ivana, govoreći, da još nijedna majka čovječja, njemu slična, na sviet ovaj porodila nije. Smrću Ivanovom izpunilo se je ono, što je učenikom svojim o sebi i Isusu govorio vele  : „On treba da raste, a ja da na manjak idem.“ — Njegovo, t. j. sv. Ivana ime i djelovanje, prešlo je u sv. Evangjelje, i on se u molita-

vâ i pjesamâ crkvenih navješćuje i proslavlja, kao poslie blažene djevice Marije, Isusu najbližji.

Zašto u oči sv. Ivana krstitelja vatru lože i ovu preskakivaju, nije baš lahko pogobiti, buduć da se je uzrok ovoga običaja, gotovo sasviem iz ustijuh našega naroda izgubio. Jedni govore, da se preskakivanjem vatrê, sve tjelesne bôli s' nas stresaju, i tielo za podnašanje svih tjelesnih suprotivštinâ, bezćutnim i očeličenim postane; jer kao što je u svetomu Ivanu, iskra duha božjega živo gorila i plamtila, te po ovoj niti glad ni žedju, zimu ni vrućinu i t. d. osjećao nije, nego je jedino strogu pokoru za počinjene grieh, pred očima imao: tako da i oni, koji u oči Ivanja vatru preskakuju, za sve tjelesne požude i suprotivštine, nekim načinom otûpe. Ovako njeкои govore, doćiem pojedini književnici i pjesnici, uzrok loženja ivanjskih kriesovâ u tome nalaze, što se kroz ove, svetomu Ivanu kao velikomu svetcu, njeka počast i slava izkazuje; jer kao što se velikomu kojemu gostu, razsvjeta i bakljada na slavu prikazuje: tako da se kroz loženje kriesovâ i preskakivanje ovijuh, svetome Ivanu to isto činiti namjerava.

Slavjani osobitim načinom poštivaju sv. Ivana krstitelja, i mnogo ih imade, koji su na svetom krštenju, liepim imenom njegovim okićeni, njega zaštitnikom svojim odabrali, — doćiem ih je opet mnogo i takovih, koji su nješto i od njegovog duha baštinili, te se neklanaju bezzaslužnim griešnim velikašem, nego pravo čineć i istinu sboreć, jedino pred Bogom, vedra čela svoja poklanjaju,

Bože daj, da mili moj rod slavjanski u svih okolnostih ovoga života srietan bude, Isusa spozna je i izpovieda, te da ga od toga niti stid nit' bojazan, prietnja niti mîto neodvrati, nego neka i u najvećem siromaštvu,

Isusu vieran ostane, i svetom Ivanu što spodobnijim postane.

Sveti Petar i Pavao.

(Petrovo.)

Apoštoli su kao stupovi, na kojih ciela duševna sgrada sv. majke crkve opočiva, — poradi česa su s' prvine svi njih dvanajst, s' obćim ukinućem svakoga râda posebne zapoviedne svetkovine imali. Danas svetkuje se samo Petrovo, na kojem sve apoštole, t. j. one vriedne i svete muževe, koje je Isus za prve svoje učenike izabrao, da budu gledaoci svih njegovih čudesâ i slušaoci svetih riečih njegovih, da budu dostojni ovlasćenja, njegovo sveto Evangjelje po svih stranâ svieta raznositi — proslavljamo. Na ovaj dakle dan, na ovu svetkovinu, koja je za vjekoviti spomenik mučeničtva dvajuh apoštolâ postavljena, proslavljaju se sva dvanajstorica apoštolâ, na kojih sveta majka crkva opočiva. Pa buduć da se je Gospodu prohélo i dopalo, svetoga Petra poglavicom svih apoštolâ i svete crkve svoje postaviti, to je i ime ovoj svetkovini imenom apoštolskoga poglavicê označeno, koja je kod Slavjanâ pod imenom „Petrovo“ poznana.

Slavjan posjeduje osobito njeko svojstvo. On ljubi slobodu, alnemanje poštiva i ugled. Riedko je naći, da bi se ova dva svojstva, koja inače u njekoju oprieci jedna prama drugoj stoje, gdjeod tako sjediniti i u suglasje dovesti mogla, kao što su ova u grudih prava i nezavedena Slavjana. On se neće lahko prignuti, da mu tko i pamet objaši, pak s' njime kao nerazložnom životinjom

gospodari; ali ako mu tko s' temeljitimi razlozî na put izadje, s' vratiti i skrenuti će odmah sa pravca, kojim je malo prije pošao bio.

Slavjan je živa slika prava čovjeka. U ovom hoće i pamet i srdce, da prâvo svoje dokaže, te se ovo dvoje mnogo putij medju sobom nadtječu, više putij neće jedno drugomu da popušća te se gotovo čitav boj zametne; ali tada iznenada stupi medju nje ugled zapoviedih božjih, koji u uzrujanih grudih sve mirno i spokojno učini.

Slavjana u svjetovnih stvarih možeš vući ovamo i onamo, na onu i na svaku stranu, samo ako mu temeljitih razlogâ davao i donášao budeš; ali ako ga kaniš zavesti, pobuniti i zaluditi, odmah se on laća svetoga Evangjelja, u kojem mu se razjasnjuje i govori, da se onoga samo čvrsto hvata i drži, što ovomu svetome nauku protivno nije. On nije prijatelj sebične i slavohlepne centralizacije, koja nenastoji o tome, da se pretresanje, razabiranje i razpravljanje važnijih stvari, iz svih glavâ pod jednu kapu skupi, nego misli, da je za sve ovo pretresanje i razpravljanje, jedna jedina glava dostatna, da se za sve ostale druge postara. A pošto Slavjan znade, da vaskollki sviet, samo jedan jedincati Bog ravna i upravlja, da sve tjelesne i duševne sile ili sposobnosti čovjeka, samo jedna glava vodi, — da svaka družina bila ona kako mu drago uređjena, ima jednu glavu, — da i država samo jednu glavu pod raznimi imeni priznaje, ali da — osobito u riešavanju važnijih pitanja — *î û d a t ê g l a v e s u d j e l o v a t i m o r a j u* : zato je on najveći prijatelj i ljubitelj autonomije t. j. samouprave, i to kako u svakom čovječjem društvu, tako i u svetoj crkvi. I premda svoja osobna prâva za svaku narodnu crkvu, kao prâva udâ jednoga tiela, želi za svaku narodnu crkvu uzdr-

žati, i to na toliko, da bi mislio, da jedno od drugoga i nezavisi : to ipak nipošto nespada u red i društvo onijuh, koji bi haljinu Isusovu, svetu majku crkvu, razkomadati želili, samo da svojim osobnim težnjam i sebičnim svrham zadovoljiti uzmognu. Slavjan uzveličaje ugled svetoga Petra u Rimu, kao Pape, otca i ravnatelja ciele naše svete crkve, te neiztražuje ovdje nikakove razloge, zašto, već sliedi samo očitu volju Gospoda, komu se je svidjelo, svetoga Petra nad sve ostale uzvisiti, i upravu svete matere crkve njegovim rukam povjeriti.

On vidi, da je ovaj ugled i dostojanstvo, poslie užašća Gospodnjega na nebo, sv. Petar u istinu i obnašao. te je u svačemu prednjačio. On vidi iz sv. Evangjelja, da su svi apoštoli, pa i sam sv. Pavao, koji je kašnje u ovo sveto društvo pozvan bio, taj ugled i ravnanje svetoga Petra pripoznali.

Slavjan iz ustmenog predavanja, koje se je od koljena do koljena, iz ustijuh u usta prelievalo i tako do nas doprlo — znade, da je sv. Petar apoštolsku svoju stolicu u Rimu podigao, te da su od to dôba rimski biskupi, pravimi nosiocî apoštolstva sv. Petra, a po tom ugleda i s' tiem skopčanog po Gospodu danog prâva — postali. On se o tom nebrine, da li su ovi vazda svom ugledu dostojno odgovarali ili ne znajuć, da ga nije nitko pozvao, da poslove svemožnoga i vječnjega Boga razsudjuje. On kao što nepita, zašto je Gospod na sv. Petra, kao možda najslabijega medju apoštolî teško brieme ravnanja svete crkve položio, tako isto mu niti na kraj pameti nedolazi pitanje, zašto je sveti Petar svoje mjesto upravo u Rimu izabrao. Za Slavjana je dosta znati, da je po zdravom čovječjem razumu, svakako neobhodno nuždno bilo, da se takovo jedno mjesto označi, jerbo bi se sviet inače

lahko smeo, smutio i čovječjim strastim neodmjeran prostor ostavio. Radi toga se Slavjan k' Rimu obraća i u papi nipošto običnog prostog čovjeka nesmatra, u komu kao i drugom čovjeku, svakojake mahne biti mogu. Ovo on pripisuje naravnoj slabosti, od koje Bog niti rimskoga papu lišio nije, htijući, da i u upravi crkvenoj, ostane polutina čovječja, kao što je takova i u njemu bila, — već on smatra rimskoga papu za svetoga Petra, na komu je kao na stjeni po Gospodu sva crkva sagradjena, te komu su ključići kraljevstva nebeskoga, t. j. vlast oprašćanja griehâ — predani, i pasênje ne samo jaganjacâ, no i ovacâ, povjereno. U njemu spoznaje takodjer Isusova namjestnika, radi česa je neizmierno u svom srdcu zahvalan, jerbo vidi, da se — reć bi — dnevimice promaljaju takova pitanja, u kojih riešenju se svakdanji ili bar obični ljudi sjediniti i sporazumjeti neznaju; da nebude dakle razkola ili kakva progonstva, već da se kršćanska pravda u svih društvenih odnošajih sve boljma oživljava: otvara svoja ūsta rimski papa, te izjavljuje i razlaže, što je ono, što se s' voljom Gospodnjom neslaže. Mnogi se nad tiem namrgode, mrmljaju, psuju i grde, a napokon se ipak sve jedan za drugim, ovim izriekam svetoga oca pape, redom pokoravaju, — izriekam velim, koje čovječanstvo na pravcu istine, pvâva i napriedka uzdržaje.

Usliši, Bože! molbe naše, te sve Slavjane u ovom uvjerenju okriepi i ujedini, da medju njim, razdori u vjerskom djelovánju prestanu, nebi li se prije osnažili, probudili, okrieplli i sve svoje sile složili, da tako narod svoj, koji silna liepa svojstva posjeduje, k' žudjenoj prosvjeti privedu, da već jednom neslužbuje, već sam sobom, kao vriedan član ljudske obitelji, upravlja

Pohod blažene djevice Marije.

Ovo nije zapoviedna svetkovina, na kojoj bi poslovanje zabranjeno bilo; ali poklie se je tom svetkovinom čudnovati spomenik znamenitoga dogadjaja u povjestnici ljudskoga spasenja, uzdigao, vriedno je, da se njegova uspomena, i u bunjevačkoj kući zadrži.

Proroci, koji su dolazak spasitelja svieta navješćivali bili, napominjali su i njegova predhodnika, prorokujuć o njemu, da će on biti „glas vapijućega u pustinji.“

U ono vriemo, kada se je narodjenje spasitelja približavalo bilo; zivljaše u nekom gradiću žudinske zemlje pobožni i bogabojeći svećenik Zakarija, sa svojom zakonitom ženom Elisabetom. Obadvoje bijahu pravedni pred Bogom, i obdržavahu svete zapoviedi njegove. Nu potpunom zadovoljstvu njihovu manjkalo je to što budući već obadvoje stari, neimahu djetce svoje. Medjutiem oni su dobro znali komu se obratiti trieba, ako hoćemo, da se pravedne želje srdca našega izpune, te su zaoto neprestano vruće molitve svoje slali k' priestolju božjem, da im jedno čedo udieli. I tē njihove molbe niesu ostale neuslišane.

Dogodilo se je najmre, da je Zakarija jednom po redu svome za oltarom kadionicu zapaljivao. Ovdje mu se ukaže angjeo Gabriel, stojeć na desnoj strani oltara. Zakarija se uplaši, ali mu angjeo reče. „Neboj se Zakarijo! tvoja je molitva uslišana kod Boga, i Elizabeta žena tvoja, rodit će ti sina, komu nadjeni ime Ivan. On će biti velik pred Bogom, i Duhom svetim napunjen.“ Zakarija scieneći da je veoma star, a i žena mu već osam-

deset godinâ preživljela, nećede odmah angjelu povjerovati, čega radi mu ovaj reče : „Ja sam Gabriel, koji stojim pred Bogom, i koji me je poslao k' tebi, da ti javim ovu veselu viest; jer pako niesi povjerovao riečim mojim, oniemiti ćeš, te ćeš biti niem sve do onoga dana, dok se ono što sam ti naviestio, izpunilo nebude,“ Tada angjeo nestane, a Zakarija mogaše samo znakovî pokazati da mu se je nješto ukazalo, — i da je niem.

Poslie šest mjesecih izza ovog čudnovatog dogadjaja, dodje onaj isti angjeo Gabriel u grad Nazaret, k' djevici Mariji, te joj naviesti, da će kriepošću Duha svetoga začeti i roditi spasitelja svieta. — Nadahnućem Duha svetoga, podje blažena djevica Marija u pohode k' tetki svojoj Elisabeti, a supruzi Zakarijinoj. Došav tamo, izidje joj takodjer Duhom svetim nadahnuta Elisabeta na susriet, i reče : „Odkud meni tâ srieća, da me polazi mati Gospodina moga? Blago tebi što si vjerovala, jer evo izpunit će se stvari, koje su naviešćene po Gospodinu! Kako bo začuh glas pozdrava tvoga, zaigrà čedo u utrobi mojoj.“ — Tada Marija odpjeva onu krasnu pjesmu „Magnificat“ — Uzveličaje duša moja Gospodina, it. d., u kojoj zahvalnosću svoga srdca, nabraja topla osjećanja, te najveću hvalu Bogu uzdaje, što je ona sirotica odabrana, da postane majkom jedinorodjenog sina božjega. Ova se pjesma jošter i danas prigodom velike večernjice na popôldnevnoj službi božjoj pjevati običaje.

Iz ovog dogadjaja jasno uvidjamo, da je i Ivanu sâm jedini Bog ime podielio, kao i to, da je već sveta Elisabeta, blaženu djevicu Mariju, majkom božjom, i to milosti punom — pozdravila.

Nemoramo upravo učenjačkim okom lice čovječje promatrati, paćemo ipak opaziti, da sve ono, što se u

duši čovječjoj sbiva, na licu njegovu odaje i pokazuje. Svih sedam glavnih griehâ, kako je najmre, koji srcem i pameću čovjeka zavladao, izlažu i očituju sami sebe na licu čovjeka. Pa kada je to ovako sa griesih i opačinami, zašto nebi tako isto i sa kriepostmi bivalo. — Od svetog Mirka, sina apoštolskoga kralja — čitamo, da je djevičanstvo na licu čovječjem opažavao. — No ovdje nije razgovor o naravnom već o vrhunaravnom očitovanju, Duh sveti bo djeluje nama putem nepoznanim. Milost, koja je srdce blažene djevicê Marijê napunila bila, prvi put je posvetila svetoga Ivana krstitelja, koji je Bogom odredjen bio, da pripravlja put gospodnji, t. j. da pripravlja srdca ljudi, eda bi mogli nauku koju će Spasitelj razprostranjivati i predavati, tiem laglje i sigurnije primiti. Od njega smo naučili, da nauk neima ondje prikladna mjesta, gdje gospoduje neprijatelj — grieh, čega radi je prije svega nužno, srdce od svakoga grieha očistiti. Ova istina se svakim danom potvrđuje, jerbo vidimo, da oni neimaju nikvu volju slušati rieč božju, ili slušajuć ju nerazumiju, kojih je srdce i duša s' griesi obterećena. Želimo li dakle, da nam se pamet razsvietli i nauku pristupačnom učini, moramo si srdce, prije od griehâ očistiti. Ovo je doduše teško razložiti i dokazati, nu tko hoće da se o tome osvjedoči, mora osobno pokušati, i uviditi će, da će se ono na njemu za cielo izpuniti, što je sveti Ivan navješćivao, da se najmre pokorom pamet bistri.

Na pokoru su najsklonije one duše, koje se k' blaženoj djevici Mariji utječu; jer kakogod je Elisabeta pohodom blažene djevicê Marije posvećena bila, tako se i mi pohodom njezinim posvećujemo. Ta ona neide nikada sama, nego uvijek u druztvu sinka svoga, spasitelja naše-

ga, koji isto onako trâke milosti prosiplje, kao sunce trâke svjetlosti svoje.

Isus se je pobrinuo za nas oltarskim sakramentom, da milost pokore vazda primiti možemo. Pod prilikom kruha baš kao njekoč u utrobi blažene djevice Marije, tako nas sada skriven na oltaru u svako dôba čeka, da nam onu milost koju triebamo, ulije. Svakako je dakle hvale vriedan onaj običaj Slavenâ, koji kada ulaze u crkvu ili izlaze iz nje, najprije pred presvetim oltarskim sakramentom, na koljena padaju, te otvorivši svoju pamet i srdce, da u nje milost božja unidje, začimlju svoju molitvu, ili dovršivši ovu, kući se povraćaju. Nemanje dićan je takodjer i onaj običaj, što Slaven prolazeć uz mà koju crkvu koje su vrata otvorena, makar ga kako silan posao dalje gonio, neće ju mimoići, da u nju neunidje i presvetom se oltarnom otajstvu ponizno nepokloni. Ono blaženstvo, koje se ovim načinom medju ljudstvom razprostranjuje, uvažujuć sveti otci rimski, podieljuju podpuna oprošćenja onim sv. zadrugam, koje se u toj namjeri i tom odlukom sastavljajn i udružuju, da u svakomu času godine po koja duša bude, koja će se presvetom oltarskom otajstvu, ako ne baš u crkvi, a ono u svom srdcu, u sâtu njoj opredieljenom — klanjati. — Da sviet čuje „glas vapijućega u pustiui, — da razumije ono Evangjelje, koje nam tielo Isusovo toli divno opisuje, — te da upamti one vrline, koje mu u dio padaju : oj, kako ki se tada Isusu u presvetom oltarskom sakramentu klanjali! — U ovom smislu govoreć sveti u knjizi Tome od Kempea, veli : „Ako začujemo, da mà gdje koji čovjek uzpješno lieči, tada neima truda, što nebismo bili pripravnii žrtvovati, samo da do njega dospijemo, — a u našoj družini evo čeka nas vazda Isus razkriljenih rukuh, da

nas blagoslovi.“ Rieč Isusova „mnogi su zvani, ali ih je malo odabranih“ — neprestano se obistinjuje; jer evo svima je izložen Isus u oltarnom otajstvu, pa ipak ih je malo, koji bi tražili, da se obogate milošću njegovom. Uz silnu milost, koja se obilnije prosiplje nego li svjetlost sunčana, ostajemo ipak mnogi u nepokornosti, nehajstvu i neznanju, čekajući, da se nad nami izpuni ona rieč, da je blažena djevica Marija bila kod nas, ali joj se niesmo, kao što sveta Elisabeta, dostojno odazvali, i rekli : „Blažena ti jesi medju ženami, i blagoslovljen plod utrobe tvoje.“

Istina, događa se vriemenom, da i mi ponjekad pohodimo blaženu djevicu Mariju na mjestih. njenom osobitom obilnom milosti posvećenih; ali žalibože, malo nas je, koji bi se tom prilikom na pokoru ganuo, još manje od nas zavriedi i prima milost božju, a najmanje, koji bi ovu milost i kući svojoj donieli. — Pa buduć da neidemo s' Isusom onako u grudih svojih, kako ga je blažena djevica Marija pri pohodjenju svojem k' Elisabeti nosila, već nosimo naše sa kojim glavnim griehom podkriepljene 'strasti; i zaoto povrativši se kući, još većma smućujemo ostale kršćane s' griješnimi našimi čini, nego što smo ih prije smućivali bili.

Imali bi se zato vazda manje brinuti o tom, što ćemo ua putu našem jiesti i piti, nego što to u istinu činimo, te ponajviše starati se zato, kako ćemo Boga molitvami i pjesmami proslavit, te prositi ga, da nam po utočištu blažene djevice Marije — grieha oprost, te vrielo milosti svoje otvori, kojom da se duša naša na sve vieke viekâ napuni.

Velika Gospojina

ili uzašašće bl. djevicê Marijê.

Ovom svetkovinom slavi sveta majka crkva, uspomenu uznešenja blažene djevicê Marijê u nebo. Ljubav sina božjega naprama svetoj bogorodici, nalazi najplemenitiji izraz u onoj prevelikoj brižljivosti, koju je pokazao Isus bivši u najvećih mukâ na križu razapet, kada je svojoj ljubljenoj materi tražio i u Ivanu apoštolu naznačio sina, ovomu pako za mater, preporučio milu majku svoju.

Kada su apoštoli poslie uzašašća Isusova na nebese, uslied naloga gospodnjega razišli se po svijetu, da usadjuju križ, i sjeme Evangjelja na spasenje čovječanstva raznose, onda je blažena djevica Marija sa svetim Ivanom otišla u Efez, gdje je ovaj najdulje apoštolovao. Sveto ustmeno predanje sačuvalo nam je viest, da je blažena djevica Marija, oćutivši da joj se smrt približuje, sa svetim Ivanom apoštolom povratila se u Jerusolim, i tamo u sriedini sakupljenih Isusovih učenikâ, dušu svoju izpustila. Ovoliko se o njezinoj smrti znade; nu kako je ona u nebo uznešena, o tom neimamo ništa u sv. Evangjelju zapisana. Ali buduć da njezino sveto tielo, poslie u grobu našli niesu, to vjerujemo, da je Isus sin božji, ljubljenu majku svoju, tielom i dušom k' sebi u nebo uznio. Ona je od ljage iztočnoga grieha dakle i raztrošenja tjelesnoga iznimljena; i počiem ona nije oviehm griehom okaljana bila, to niti smrt nije mogla njezino tielo razoriti, nego je ovo kao i Isusovo, od smrti u život vječnji prenešeno. Ona, na preveliku radost i utjehu svih dobrih, skrušenih i bogoljubnih kršćanâ, stanuje sada na

nebesih, gdje svoje molbe za nas griješnike kod Boga onako ulaže, kao što je prigodom pira u Kani galilejskoj ove ulagala.

Sav njen život, bio je priprava na sriećnu i blaženu smrt.

Ako u našem vijeku ljudi misle, da se netrieba na smrt već na život pripravlјati, nemoramo se čuditi, budući da nevidјaju onu svezu, kojom se čovjek za život i smrt veže. — Tko se pripravlјa na blaženu smrt, imati će i blaženi život, jerbo će ga po zapoviedih božјih upravljati; a oni, koji se samo za život brinu i pripravlјaju, ogorčavaju svoj život svakim korakom, budni da ga prama svojoj i tudjoj volji upravljaju, koja volja se neklanja razumu, već podlim i gadnim strastim.

S' razloga, što se ljudi nestaraju za sriećnu smrt, već samo uvijek za život, predstoji im zaisto veoma žalostna smrt. Sinovi i kćeri, koje samo u život ovoga svijeta, cieniu i važnost polažu, smatraju većinom svoje, za rād već iznemogle, neimućne i na njihovu obskrbu spavše roditelје, za najtežје ovoga svijeta brieme. Svaki komadić kruha, koji ovakovi sinovi i kćeri roditelјem svojim odriču, moraju ga ovi prije nego što ga pojiedu, pelinovkami suzami obilno nakvasiti.

Ova svetkovina jamči dobrim i valјanim roditelјem, da će smrću svojom zadovolјni i blaženi biti, jerbo će ih blagodarna i zahvalna dјetca njihova, prama kojoj su oni roditelјske svoje dužnosti revno i sveto izpunјavali, uz tople suze ljubavi sahraniti. — U Evangjelјu, koje se na veliku gospojinu pod svetom misom štije, napominje nam se i prikazuje obitelј od mrtvih uzkrsnuloga Lazara i njegovih dvijuh sestara Marte i Mariје, u kojoj obitelјi je Isus, za vrijeme boravljenja njegova na zemlјi, više putij

po koji čas sproveo, blagovao i odpućivao. Pripovieda se najmre u tom Evangjelju, kako je Marija u sobi u dnu noguh Isusovih sjedila, te njegove svete rieči [nauke slušala, dočiem je Marta u kuhinji s' raznimi poslovi zao-kupljena bila. Kada je Marta Isusa upitala bila, zašto dopušća, da Marija dangubeć sjedi, dočiem ona od posla nemože da se makne? odgovorio je Isus, da je Marija najbolje djelo (posao) odabrala.

Naš naraštaj u današnjem vieku, koji je već kulu Babilonsku u društvenom životu na visoko uzdignuo, ove rieči Isusove nerazumije, — i to ne zato što može biti razuma nebi imao, te nebi znao stvar razsuditi, već zato što mu se je — imajući premnoga sriedstva za razpolaganje, da može svoj um razviti — srdce ohološću naduhlo, a oči uma maglom obavile.

Hvasta se taj viek, da je iztriebio stare predsude, koje su ljude kriepošću raznih povelja razlikovale, te nešto cienne i na to stavljale, ako su ove zlatnimi pismeni pisane bile. Hvali se naš viek, da on ljude po vriednosti i stepenu naobraženja cieni i razlikuje, dočiem svakim svojim korakom odaje, da u istinu tako nečini. Tko danas neradi ono, što se za novac prodaje i kupuje, toga je — po obćem gotovo pojmu i sudu — ciena i poštenje malo vriedno. — Da je Marija, kad je kod noguh božanskog učitelja, rieči svetoga Evangjelja slušala, važniji i vriedniji posao vršila, nego li njena ljubljena sestra Marta koja je za Isusa večeru spravljala bila, to je u našem vieku stvar nepojmljiva.

Naš viek priznaje, da je u zemlju bačenu zrnu, vlaga, toplina i svetlost, potriebna ali neće da uvidja, da je râdu, pobožnost — koja vjeru uhvanje i ljubav u sebi sadržaje, te ovu molitvom, postom i djelenjem milostinje, izražuje —

neodhodno nuždna. Naš viek osjeća, da čovjek iz duše i tiela sastoji, nu to mu pak neće da ide u glavu, da je duhu duševna, a tielu tjelesna hrana potriebna, pak da je nuždno ovu i onu hranu pribavljati. Medjutim kraj svega toga, biti i ostati će vazda istinom ono, što je Isus rekao, da je najmre Marija najbolje djelo odabrala, — ovaj će bo viek proći, i drugi ljudi doći, koji se neće moći dosta načuditi nad tiem, kako su prijašnji ljudi na toliko umom zasliepiti mogli, da su samo i jedan čas misliti mogli, da bez Boga mogu živiti, znajuć i osjećajuć, da su u svemogućoj njegovoj ruci. — Ništanemanje akoprem je značaj našega vieka, da se sviet više za tielo no za dušu brine, te tiem načinom prije reda tielo umori, to ipak istini za volju treba priznati, da se u istom tom vieku nalaze mnogi muževi, koji se ne samo u red po Isusu pozvanih, nego takodjer i u onaj odabranih, punim prâvom ubrajaju. Ako se o tom osvjedočiti hoćemo, a mi razmatrajmo svakim danom onu istinu, koja nam neprestance pred očima našima stoji. — Klevete se i laži prosiplju na svećenike, redovnike, apatice (duvne, milosrdne sestre) i. t. d., te se neizmjerne grdnje na glave njihove sipaju. Ljudi kupuju za novce nevaljanosti, da na nje netovare, te njihove slabosti govorom i pismom po svietu razglase. Svjetovnim zvaničnikom (činovnikom) se godimice plaće povećavaju, dočiem ono, što je kod svećenika malo dobra i bilo, napadaju, te komad po komad odkidaju. Pa ipak uzprkos svemu ovomu, nalazi se jošter i dan danas mladićâ i djevicâ, koji posluhnuv poziv Gospodnji, ulaze u svetište njegovo, te njegovu službu vierno obnašaju. Zaludu se dakle sviet grozi, zalud grdi, zalud mrzi, ruži i podsmjehava se, ostaje bo ipak istinom, da je duša nad tielom, te koji ovu većma cieni i njeguje, taj

Isusovu volju izpunjuje; — samo što oni krivo sude, koji misle, da otci, matere i učitelji nespadaju u ovaj krûg, — jer mi dapače tvrdimo, da svi, bili oni mà kakvog zvanja i stališa, diele se po Marti i Mariji, i da se mogu svi većma jednoj ili drugoj pridružiti, po onom naputku Isusovom, da se sve i svašta u njegovo ime činiti imade. Ako u svakom našem činu netražimo život već i blaženu smrt, da po njoj dospjeti možemo u vječnje blaženstvo, — ako netražimo sebe, već Isusa : onda se većma držimo s' Marijom no s' Martom, nu ako poradi naših poslovâ na toliko padnemo, da svetu misu i propovied zanemarimo, — poradi svjetovne naslade niti molimo, nit' postimo, niti milostinju dielimo : onda je velika po nas srieća, ako samo nješto i od Martine pohvale zadobijemo.

O velikoj gospojimi, svete se one biljke (trave), u kojih Slaveni njeke liekove nalaze. Slavjan i ovim načinom svoju vjeru, uhvanje i ljubav u Boga — očituje, jerbo je izkusio, da i najbolji liek čovječjem zdravlju neprudi, ako uz njega i milost božja nesudjeluje.

Sveti Stjepan

apoštolski kralj.

Sveta mati crkva najbolje poznaje narav čovječju. Ona zna, da smo mi sami po sebi slabi, te kao takovi moramo se oslanjati na pomoć naših prijateljà, i to u tvarnih i duševnih stvarih. I poklie je ona naša u vjerskih stvarih vodilja, to nam ona puteve spasenja u svih okolnostih pokazuje, i uči nas, kojim da udarimo, da sriećno u kraljevstvo nebesko prispijemo.

Kao što nam treba ovdje na zemlji rod i prijatelj, koji nam savjetom i činom pomaže, da u naših zemaljskih poslovih sigurnije naprijedujemo, tako je od prike potrebe i to, da na onom svijetu prijateljâ imamo, — a sveta majka crkva brine se, da što više prijateljâ u nebesih stečemo.

Svaki pravi kršćanin znade, da se čovjek ne samo vlastitom pameću, nego tiem više božjim providjenjem ravna i upravlja; ali kako se ovo dvoje rukom u ruku spaja i sjedinjuje, to spada dakako u krûg onakove tajne, kao što je i s' druženje tiela s' dušom. Medjutiem da je to upravo tako a ne inače, neće podvojiti nitko, koji je naučio molitvu „Otče naš“ moliti; jerbo ovoga druga polovica ili strana, sve naše prošnje i potrebstine, u providjenje božje stavlja. O tom vječnom providjenju nas je Isus osobitim načinom podučio, rekavši, da niti vlâs s' naše glavê, bez volje i znanja božjega, spasti ili sgrbiti se nemože. Ovako je pojedinim čovjekom, ovako s' cielim narodom, domovinom i s' cielim svijetom.

Znamo, da su se Izraelci poradi zaslugâ Abrahama, Ižaka i Jakova, a Judeji sbog vriednosti Davida kralja, blagosivljali; — pa i sveta mati crkva, kao što je na krštenju svakom pojedinom čovjeku, tako je i cieloj domovini zaštitnika postavila, da bude kod Boga prijatejjem i zagovornikom cieloga naroda, eda bi i mi po njemu srićni i blagoslovljeni postali.

U Ugarskoj je zaštitnikom sveti Stepan kralj apoštolski, koji je vaskolikom kršćanluku, naročito pako svom narodu silne zasluge stekao, prevedavši ga s' poganluka na pravu vjeru Isusovu, i učinivši ga kroza to sposobnim, da s' drugimi narodi u sporazumljenju, miru i prijateljskih odnošajih živjeti može.

Akoprem mi Slaveni ss. Cirila i Metoda za naše apoštole smatramo, to ipak koji smo si u Ugarskoj gnjezdo savili, svetog Stjepana kralja, kao odvjetnika ciele Ugarske, slavimo i spoznajemo. Pod onom krunom, koju je on za svoje nebrojene — reć bi — zasluge, od sv. rimske stolice zadobio, uživamo mi s' jedne strane sva zemaljska dobra, s' druge pako, po svetom Stepanu uvedenom vjerom Isusovom, tražimo si vječno blaženstvo na nebu; dakle i poradi zemlje koja nas plodom svojim hrani i uzdržaje, i radi spasonosne vjere Isusovê, svetkujemo dvadeseti dan mjeseca kolovoza, kanoti dan, u kojem je nekad sv. Ladislav, grobnicu sv. Stjepana u Stolnom Bjeogradu otvorio i našao, da je desnica pokojnikova, s' kojom je sirotinji milostinje dielio, posve zdrava i nesa-gnjila ostala.

Dan ovaj dakle, kanoti odvjetniku Ugarske namienjen i posvećen, svetkuje se u svem kršćanskom svijetu svetčanom službom, a kod nas i uz prepovied svakoga râda.

Blažena domovina, koja je ovakvog začetnika imala, u kom se bogati i siromasi, stari i mladi — ugledati mogu!

Rieč i djelo svakoga čovjeka, bio on mà kakvog stališa, odaje većinom onu pokrajinu ili okolicu, u kojoj obitava; nu vrhu svega ipak, ugleda se svaki čovjek u svojega kralja, — što i sveto pismo staroga zavjeta svjedoči govoreć, da Bog daje narodu dobroga kralja onda, kada ga hoće da blagoslovi, a zločestog onda, ako je pokaranje zaslužio. Radi toga nam preporuča sveti Pavao apoštol, da za cara ili kralja molimo, već i u ono vrijeme, kada je ovaj poganin, i kršćanstvu protivan bio. Stotinu i stotinu razlogâ ima svaki kršćanin, da se za svojega kralja k' Bogu utječe, buduć da je kraljeva dobrota vrie-

lo blagoslovâ, a zloća, ždrielo nevoljâ, koje se iz njegova dvora na sve strane domovinê razastiru, te malo i veliko u narodu napadaju.

Neotimljuć drugim narodom njihova plemenita svojstva, moram iztaknuti ono, što moj mili slavenski rod u veliko dieči i resi, a to je vjera, ljubav i privrženost prema svome zakonitomu vladaru. On je do zadnje kapljicê krvi, vieran svojem kralju, i ovoga pripravno u vatru i vodu sliedi, — dâ, prije zaboravlja uvriedu koju mu je možda vladarov sluga nanio, nego li ona dobra, koja mu vladarova ruka pruža. Ovo potvrđuje i povjestnica, koja je gledeć na Slavena, sasviem nepristrano pisana.

Kada se druge narodnosti njekom teškoćom na to skloniti daju, da na slavu i uspomenu zaštitnika Ugarskê ustanovljeni svetac svetkuju, onda Slaveni na isti taj dan svetkuju, i Boga u pomoć zazivaju. Oni nezaboravljaju ono, što ih je sveti Stjepan naučio, da je medju najznamenitijimi zemaljskimi poslovî, svakomu čovjeku najprečja briga, da si kraljevstvo nebesko pribavi.

Sveti Stjepan bio je mudar i razborit vladar svojih podanikâ, te je sve svoje vladarske poslove najvećom revnošću obavljao, nu ipak na toliko je umjeo i hćeo sa kraljevskoga prijestolja Boga hvaliti, da je neuvehlu krunu vječnjega života, u nebu zadobio. Zato kojigod njegov sveti život razmatrali i učili budu, crpiti će nedvojbeno iz njega duh, koji će ih u svih sгодâ i stališih ovoga života tako voditi, da sa prave staze, koja nas u vječno blaženstvo vodi, nikda zaići niti zalutati neće. Onim pak, koji misle, da poradi visokih dostojanstvâ koja obnašaju, nemogu kršćanske dužnosti svoje onako kao što bi trebalo izpunjavati — svjetujemo, neka na sliku svetoga Stepana pogledaju, pa će naučiti, što im valja

činiti, a podjedno uvidjeti, da u svojem mišljenju krivo imaju.

Slaven poštiva pobožnost u svojem poglavaru i dostojanstveniku, te mu se smiereno klanja i svakom prigodom čast mu izkazuje; nu kada opazi, da se onaj, koji mu je kao poglavar ili dostojanstvenik pretpostavljen, od Boga tudji, ili možda od svetih stvari čak i ruglo pravi : tada se Slaven nad takovim smuti, pa ako ga javno i neprezire no čast mu izkazuje, to ipak siguran može biti svaki, da prama tomu ni pouzdanja niti štovanja u grudih svojih negoji.

Slavjan slavi u svetom Stjepanu dobroga kralja, kojega je Bog pûku svomu darovao, htijući ga blagosloviti; a ovaj Stjepan da taj božji blagoslov svojem viernom pûku za sva vriemena sačuva i zajamči, izruči cielu Ugarsku u naručje blažene djevicê Marije, koju zamoli, da bude na vieke odvjeticom i zaštitnicom ove zemlje. Radi toga se blažena djevica Marija u našoj zemlji „velikom Gospom“ nazivlje. Slavjan ljubi svoju djetcu, ali ju u istinu samo onda ljubi, ako su mu ova poslušna i pokorna onako, kao što joj to četvrta zapovied božja nalaže. Radi toga svesrdno i radostno pozdravlja svetoga Stjepana, koji ga je primjerom svojim naučio, da valjan kršćanski otac, i usried velikog blaga i bogatog sjaja, umije sina svoga tako uzgojiti, da ovaj nebude robom zemaljskog razkošja, svjetovnih slastih i lastih, već uzorom svetosti i u prvoj mladosti. Ovakovu dičnu kriepost nalazimo u svetomu Mirku, svetim njegovim ocem Stjepanom kraljem uzgojenu, koga je Bog većma ljubio, nego da bi mogao dopustiti, da mu neizbježive zemaljske suprotivštine i tuge, plemenito srdce ogorčaju, čega radi ga je već u mladanoj njegovoj dôbi, u kraljevstvo svoje

uzeo. Slavjan uči od svetog Stjepana, da i ono, što nam je najdražje, Bogu prigriniti moramo, niti se nad odredbama božjim zlovoljimo, kao što se nije niti sveti Stjepan zlovoljio niti mrmljao, kada mu je Bog jedinoga sina, komu je cijelo kraljevstvo u baštinu pripasti imalo, uzeo.

Nu buduć da Bog one koje ljubi, i kašiguje, to se niti sveti Stjepan nije mogao mnogim nevoljam ukloniti. Zlotvori njegovi hćeli su, da ga vojskom obkole i sataru; a kada im to nije pošlo za rukom, kušali su, da ga iz zasjedê ubiju. Ali Bog je viernog svog slugu ondje od zla sačuvao, te mu priliku pružio, da je najplemenitiju kriepost pokazati mogao tiem, što je savladanim i uzapćenim neprijateljem svojim, njihove griehes oprostio i život im poklonio. — Velikodušnost je uvijek dika svakoga čovjeka, ali nijedna ipak nije toli krasna kao oua, koju ti, čovječe! Isus nalaže, kada ti veli, da onomu tko tebi zlo, ti njemu dohro činiš, i za njega se jošter i Bogu moliš. Kada si, Slavjanine! ovu kriepost usvojio i djela svoja po njoj upravljao budeš, tada se veseli, biti ćeš bo izabrani pûk tvojega Boga, i naći ćeš vazda utjehu kod svetoga Stjepana apoštolskog kralja, koga tako dobroćudno i pripravno naslieduješ, kada radostno dieliš milostinju vlastitom rukom, znajući, da neima ugodnije niti sladje radosti od one, kada ti sviest tvoja čestita, da si gladna nahranio, a gola zaodjeo.

M a l a G ô s p a.

Ovim imenom naziva Slavjan onu svetkovinu, koju je ustanovila sveta mati crkva, da proslavi porod, od svete Anê i Joakima rodjenê blažene djevice Marijê. Buduć da je Bog odlučio, da drugo božanstveno sobstvo, tielo čevječje na se uzme, morao se je podjedno postarati i za majku, od koje će vjekoviti sin njegov, čovječje tielo primiti.

Ustmeno predanje, a i pismo, sačuvalo nam je spomen od roditeljâ blažene djevice Marijê, koja je — kao što iz pozdravljenja angjeoskoga saznadosmo — sâma milosti puna bila, posvetila takodjer utrobu svoje matere isto onako, kao i sveti Ivan krstitelj, utrobu svete Elisabete (Jelisave). Slavjani, kao osobiti štovatelji blažene djevice Marijê, njezino sveto porodjenje, kao dolazak spasiteljev navjesćujuće predhodnicê zviezdê, u velikom poštenju drže. — Djevica ova vukla je svoju lozu od one slavne obitelji Davidove, koja je Bogom na to opredijeljena bila, da se iz nje Spasitelj svieta poroditi imade. Ovo je djevica, koja je preveliku srieću dostala, biti izabranom, da se u njoj nebo sa zemljom, pravda s' milosrdjem, a čovjek s' Bogom svojim s' ljubi i sprijatelji. Sbog toga se ovaj dan na mnogih mjestih gdje je čudotvorna Gôspa milost i kriepost svoju pokazivala, crkvena proštenja slave, na koja se silna svjetina sa svijuh stranâ skûplja, da se majci božjoj prigodom njenog rodjendana pokloni, te steče dio od onih proštenjâ, koja se na sličnih mjestih današnjim danom obilno podjeljivaju onima, koji se izpoviedaju i pričešćuju. Na dan ove svetkovinê, štije se u crkvi pod sv. misom ono Evangjelje, u kojem se

predočuje i napominje ona sv. porodica ili obitelj, od koje se je blažena djevica Marija, a po njoj i jedini sin božji porodio. Ova nam obitelj dovadja pred oči događaje, kojima je izprepletena slika jedne te iste porodice Davidove, — porodicê, velim, koja se je najvećjom svjetlosti bogatstva, slave, junačtva te nebo i zemlju proničuće znanosti, odlikovala, ali i siromaštvom poniženjem i preziranjem — pohodjena bila. Ciela ova porodična nîť uči nas, da je Bogn najvećma godila ona pobožnost, koja se je u ovoj porodici od koljena do koljena u baštinstvo predavala, te koju nikva zâmama, niti najokrutnije poganstvo, izkorieniti i uništiti nemogaše. Ovu najplemenitiju i najdivniju ostavštinu, baštinila je i blažena djevica Marija od svojih pradjedova; i jerbo Slavjani djetinskom ljubavi i pouzdanjem štuju, ljube i zazivaju blaženu djevicu Mariju, to oni osobitim nekim načinom dobivaju od nje onaj duh pobožnosti i poniznosti, koji u njemu i isti njegovi neprijatelji priznaju. Slaven ovim duhom zadahnjen, mrzi nevjerstvo i oholost, te će ga riedko tko u tê griehê uplesti moći. On ove izbjegava kao živi oganj, jerbo mu je srdce prepunjeno iskrenom ljubavju, te ga nije obrhvala nevjernost naduhtost i oholost, kao ono, koje kîpi nenavidnošću, zlobom, mržnjom, slavohleplem i bludnosću. Slavjan kad ženi sina ili udaje kćer, negleda na to, da li su djedi i pradjed djevojkê koju kâni za sina si uzeti, ili momka, komu kćer svoju daje, velika dostojanstva obnašali velikaške povelje od koljena do koljena predavali, ili se pako u svilu i kadifu zamatali, nego mu je u tih okolnosti prva briga, kod obih stranâ osvjedočiti se, da li su ovih vazda pošteni, te Bogu i ljudem vierni bili; jerbo on hoće da se sa poštenom te Bogu i ljudem milom obitelji sprijatelji, i krv

svoju s' njom pomieša on zna, da ono što se pomieša mora se suglasno i slagati, da se protivnosti neiztiču, — čega radi nebi pod živu glavu, svoju pobožnost i poniznost, s' nevierstvom i oholosću pomiešao. Ovo ćućenje nalazi svoj izvor u onom štovanju, koje Slavjan blaženoj djevici Mariji u najvećem stupnju izkazuje, — za koje mu pribavlja ona onu milost, da su njegove ženitbe i udaje vanrednim načinom blagoslovljene, te se neuzmućuju niti čežnjom za bogatstvî, niti pohlepom za taštom ljepotom, već se jedino srdca izmjenjuju, i ženitbe po primjeru Abrahama, Izaka, Jakova i Tobijê — sklapaju, kroza što roditelji, pokoj, mir i ljubav, djeci svojoj u baštinu ostavljaju.

S v e t i J o s i p.

Nije moguće da se kod Male Gospe ne spomenemo o svetom Josipu, odabranom zaručniku bl. Djevice Marie drugćie proljetnjem svetcu.

Ako je potriebno bilo djevičanstvo da se u ovom začme i razvije tielo jedinorodjena sina, Boga otca, to je nuždna bila neporočna čistoća u mužu, izabranom za čuvara onog djevičanstva; u Josipu smatramo onaj oblačni stup opake i sjajne strane, u kom je posjedovao Israel pouzdani znak sigurnog svojeg putovanja u pustinji Sina.

Pred svijetom bio je Josip muž Mariin; doćiem je u osbilu bio pokroviteljem i obraniteljem djevičanstva pa obskrbnikom i odgojiteljem Mesianskim. Plemenita uloga u oči neba i zemlje, ondale pouzdanost božanstvena, a odud ljudska sigurnost u Josipovoj viernosti ljubezljivosti i požrtvovnosti.

Otac nebeski oslonja na njeg brigu da učuva Majku i Sinčića; njemu podjeluje naputak, da ih vodi u Egipat, i sića ga po Angjelu kada da ih vrati u Judeu. Tom povjerenju da je sveti Josip podpuno odgovorio, svjedoči nam sveto Evangjelie, kada nam pripovieda : da je Isus bio podložen materi svojoj, i Josipu odgojitelju, pa se razvijo u mudrosti i milosti, kod Boga i ljudij sve dok nije začeo svoje mesiansko djelovanje.

Izpunivši se ovako po svetom Josipu volja božja; kršćjani su vazda k poštovanju blažene djevice Marie, i ono svetog Josipa njena zaručnika, a Isusova odhranitelja „skopčavali, Al evo 1871 godine 6-og srprnja sada vladajući rimski papa, deveti Pio oglasi ga zaštitnikom svete Majke crkve.

Od kako su rimska progonstva sve svoje krvave strasti nad prvih kršćjanih izcrpila.

Od kako je byzantinsko krivovierstvo Ariana sve svoje zlotvorne spletke u zlobi i mržnji nad svetom Majkom crkvom razvilo, teško da je bila sveta Majka crkva u većoj pogibeli, no što je ova u kojoj se danas nalazi, od svih strana gonjena, progonjena, pogažena. Utiče se dakle svetom Josipu da izprosi od otca viečnjeg zaštitu, i nebesku obranu protiv napadanju, koje onde pati od okrunjenih glava, a ovde od svetinje u nevaljanost zabludjele.

Slavjane! tvoja sudbina mnogo je slična onoj svete Majke crkve, ta i oni koji govore da te ljube upropaštjavaju te. Dakle utječi se svetom Josipu da te primi u narodnu zaštitu; uvukao se u tebe Nazarenisam kao crv u zdravo stablo, utječi se dakle svetom Josipu da ti neizgine vierski život, jel Isus reče tko nije samnom, tajje proti mene. A i opet reče tko nesluša svetu Majku crkvu bilo mu kao publikanu i poganinu.

Dika je tvoja bila da su ti djevojke o neporočnom djevičanstvu slavljene, da su mlade o nepokolebivoj ženitbenoj vjernosti hvaljene bile. Al evo žalostno bje-ližiš : da ono ne na jednoj kćeri tvojeg roda vene, i da se ova ne u jednom braku tare, pohiti dakle pod zaštitu svetog Josipa, i vruće ga moli : da ti izprosi milost i milosrdje božje, neka ti se sahrani mladež od pogibeli, koja mu truže dušu i tielo, a izvida otrov iz bračnog života; da se plod roditelja u duši i srcu ne okuži i ne nastane izkorenje zemaljskog i gubitak vječnjeg života.

S v e t i M i h o i l.

(Miholje.)

Niti ovaj dan nespada medju one svetce, na kojih se posao ili radnja ukida, nego ide u red onijuh, kojih se svetkoviua jedino u crkvi ovršava.

Isus nam nije opisao čete angjelâ da bi ih poznavali ili saznali, kakovo oni mjesto u veličanstvu i slavi božjoj zauzimaju, već ih je samo napominjao kao naše branitelje i čuvare, a iz povjestnicê spâsa čovječjeg, počam od Adama pa sve dalje do kraja — vidimo, da u providjenju božjem koje upravom svieta vlada, veliku i to znamenitu ulogu igraju, — čega radi ss djetčica već za rana uče, da se angjelu čuvaru mole. Djetčicu angjeli zaisto i čuvaju; jerbo da ovih svetih čuvarâ nije, kao što to svaka mati i preveć dobro znade, nebi ih zaisto niti jedno u životu ostalo.

Mi Slavjani zabilježismo onu veliku ulogu, koju vjerska predaja, svetomu Mihojlu pripisuje, da je on

najmre u duševnom nevidivom svietu, vodja one borbe, koja se proti djavlu paklenomu vodi, — a djavla valjada nijedan narod tako nemrzi, kao upravo Slavjan. Kamo srieće da bi se i naše Slavjanke, koje su ga žalibože dosad neriedko na usnâ nosile — zavjetovale, da će ga i iz ove zadnje zaškuljicê izagnati onako, kao što su ga iz srdca izagnale, dà, niti ga tamo neupustile! A jerbo i u tu svrhu, da se najmre jezik od gadne kletve i proklinjanja očisti, trieba snage, zaoto Slavjan štuje sv. Mihoila i svaki mu se dan preporučujuć moli, da mu u borbi proti vragu, koji ga napastuje i navodi, da grdi, psuje i proklinje, te koga on, mà ga što stalo, savladati želi, u pomoći bude. Sveti Mihoil je borioc proti svim tjelesnim i duševnim nevoljam. U to ime se slavjanska čast i štovanje prama njemu i u tom očituje, što si svaki za strogu dužnost drži, na Miholje u crkvu otići, i tamo se Bogu svesrdno pomoliti. Akoprem Miholje nečini polovicu godine od Gjurgjeva, to se ipak ono, rokom jedne godišnje polutine smatra i drži, kada se takodjer služinčad izmjenjuje, prima i odpušća, i ukućani, najamnici, svoje stanove promjenjuju, — a to osobito od onog vremena, od kako je onaj odnošaj, koji medju gospodarom i služinčetom postoji, svoj kršćanski značaj izgubio, i onaj trgovački dobio, da se najmre samo na plaću i na za ovu obavljani posao gleda, te se po tom služinčad riedko na cielu godinu, već samo na pól, ili na koji mjesec, pogadja. Istina da je ovakovo pogadjanje ili naimanje gledom na osobnu slobodu, probitačno i koristno, dočiem osbiljno uzeto, sasma je drugčije, dà, škodljivo i ubitačno, jerbo štogod je sveza medju gospodarom i služinčetom čvršća, tiem je takodjer viernost, marljivost i privrženost stalnija. Dok se je služinčad na godinu uzimala, donle